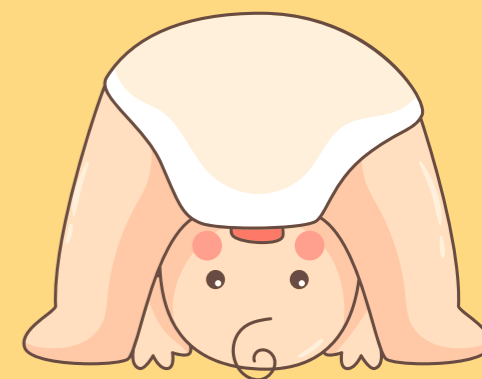

MÉS ENLLÀ DELS GENITALS.
LA SEXUALITAT COM A PROCÉS
BIOPSIICOSOCIAL

Els nostres cossos, els nostres drets

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. LA SEXUALITAT COM A PROCÉS BIOPSIOSOCIAL

Índex de continguts

DESCRIPCIÓ

La sexualitat com a dimensió biopsicosocial. Informació per al professorat

Sexe. Informació per al professorat

El sistema sexe-gènere. Informació per al professorat

Interseccionalitat. Informació per al professorat

El capacitisme i la teoria Crip. Informació per al professorat

Diversitat funcional i sexualitat. Informació per al professorat

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

Objectius

Intersexualitats. Informació per al professorat

1.1.1. Què serà de major? EBC

1.1.2. Serà nen o nena? EBC

1.1.3. Què determina el sexe? 2EBC

1.1.4. Intersexualitat i esport BC

1.1.5. Els errors del sistema EBC

1.1.6. S'ha de tallar! EBC

1.1.7. El fal·lòmetre 2EBC

1.1.8. Blogs d'intersexualitat EBC

1.1.9. Intersexy 2EBC

1.1.10. Orgullós de ser dos-esperits EBC

1.1.11. Intersexualitats en altres cultures 2EBC

1.1.12. Per quatre cantonets de no res E

1.1.13. She or he? 2EBC

1.1.14. Sexualitat "natural" 2EBC

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

Objectius

Identitat de gènere. Informació per al professorat

La transsexualitat com a categoria mèdica. Informació per al professorat

1.2.1. Filo és xic i xica E

1.2.2. Etiquetes 2EBC

1.2.3. Els consells del doctor Vander EBC

1.2.4. Un cos equivocacat? 2EBC

1.2.5. El lavabo equivocacat EBC

1.2.6. Infantesa, cossos i identitats EBC

1.2.7. Em dic Pol i vull ser un home diferent 2EBC

1.2.8. Passar, que complicat! 2EBC

1.2.9. Com vaig saber que era cis? EBC

1.2.10. Dones culturistes trans 2EBC

1.2.11. 10 trans FtM d'èxit 2EBC

1.2.12. Disfòria de gènere 2EBC

1.2.13. Trànsit, un model despatologitzador 2EBC

1.2.14. Youtubers trans 2EBC

1.2.15. Binders 2EBC

1.2.16. Les verges jurades d'Albània EBC

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

Objectius

Orientació sexual. Informació per al professorat

1.3.1. Qüestió de gustos EBC

1.3.2. La meua classe EBC

1.3.3. Eixir de l'armari EBC

1.3.4. Gitanes lesbianes EBC

1.3.5. Incapaces de què? EBC

1.3.6. La reacció EBC

1.3.7. "Si la bese, em dones cent corones?" EBC

1.3.8. Tipus d'homofòbia 2EBC

Els nostres cossos, els nostres drets

Índex de continguts

- 1.3.9. Homofòbia internalitzada 2EBC
- 1.3.10. Tinc un/a nóvio/a trans 2EBC
- 1.3.11. Bisexualitat i sèries 2EBC
- 1.3.12. Mites de l'asexualitat EBC
- 1.3.13. Asexualitat EBC
- 1.3.14. Activisme asexual BC
- 1.4. **ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE**
- Objectius
- Expressió de gènere. Informació per al professorat
- L'educació de la masculinitat. Informació per al professorat
- Masculinitat i emocions. Informació per al professorat
- L'educació de la feminitat. Informació per al professorat
- Masculinitats i feminitats LGBTI. Informació per al professorat
- 1.4.1. Blau i rosa 2EBC
- 1.4.2. Els límits a la feminitat i a la masculinitat
- 1.4.3. El masclisme que no es veu 2EBC
- 1.4.4. Els fills poden, les filles no 2EBC
- 1.4.5. Jon, Dani i la performance de gènere 2EBC
- 1.4.6. Jugant a nines E
- 1.4.7. Tindre el que s'ha de tindre! EB
- 1.4.8. Sent que sóc un fill dolent EBC
- 1.4.9. Sobre quin cel 2EB
- 1.4.10. Vestido nuevo EBC
- 1.4.11. Educació sense gènere 2EBC
- 1.4.12. Educació sexista i estereotips EBC
- 1.4.13. Homotransfòbia a l'escola EBC
- 1.4.14. L'horitzó de la injúria EBC

Els nostres cossos, els nostres drets

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS LA SEXUALITAT COM A PROCÉS BIOPSIICOSOCIAL

DESCRIPCIÓ DEL BLOC 1.

Les píndoles informatives de la unitat 1 i les activitats van explicant i exemplificant l'anomenat sistema sexe-gènere, edifici que sustenta les categories i les normes culturals dins de les quals vivim: el sexe (anatomia), la identitat de gènere (tria personal al marge del sexe assignat), l'orientació (del desig) i l'expressió de gènere (comportament, vestimenta...). El sistema sexe-gènere està també desenvolupat en 8.1, tot i que fent servir el sinònim de sistema binari heteropatriarcal.

L'assumpció que només hi ha dos sexes, que l'heterosexualitat és el "normal", i que certs rols de gènere defineixen el baró i la dona psicològicament saludables, provoca que uns cossos, uns gèneres, unes sexualitats i unes relacions siguin més legítimes que unes altres, i comporta també el rebuig d'alguns subjectes: dones amb expressions de gènere masculines i homes femenins (transgressió de l'expressió de gènere); intersexuals (transgressió del sexe); transsexuals, transgènere... (transgressió de la identitat de gènere); homosexuals, bisexuals... (transgressió de l'orientació sexual), persones amb diversitat funcional, etc.

Partim del qüestionament de la naturalitat del sexe/gènere binari, ja que considerem que la biologia ens ha dotat de variables

i potencialitats que es converteixen en constants a través de la mirada cultural. Tot i tindre clar que la mirada dimòrfica –només hi ha dues formes de sexuació: masculina i femenina– és majoritària, considerem més inclúsiu el plantejament d'un contínuum sexual que donaria cabuda a totes les expressions i identifications sexuals i de gènere possibles, més enllà de la lògica de les dicotomies.

El bloc es divideix, doncs, en: "Anatomia (sexe biològic)", "Identitat sexual o de gènere", "Orientació sexual" i "Rols i/o expressions de gènere".

En l'apartat 1.1, *Anatomia (sexe biològic)*, ens endinsem la primera de les categories: el sexe. Quant a aquest terme, és sabut que primer, a l'ecografia, i després, en el moment del naixement, els genitals serveixen per a qualificar el nostre sexe. Amb tot, si considerem el sexe com a categoria biològica que remet a l'anatomia i fisiologia dels individus, podem parlar de sexe cromosòmic, gonadal, genital, hormonal i fenotípic.

Tot i que en la majoria de les persones sol haver-hi una correlació entre els diferents criteris de determinació sexual, hi ha casos en què no es dona aquesta coherència, bé perquè el sexe autopercebut no es correspon amb el que es va assignar en naixer (persones trans, per exemple), bé perquè els cossos posseeixen característiques

que no s'alineen amb els estàndards de normalitat (persones intersex).

En aquesta línia, les activitats d'aquest apartat pretenen mostrar la diversitat de cossos sexuals; les expectatives vitals que es generen en funció de l'anatomia; la realitat d'esportistes intersexuals; l'encara existència d'intervencions mèdiques que pretenen normalitzar els cossos que se n'ixen de la norma majoritària, etc.

En l'apartat 1.2, *Identitat sexual o de gènere*, s'explica que la identitat de gènere és l'autopercepció d'una persona en relació al seu sexe/gènere, com es presenta en societat i com vol que se la tracte. Pot coincidir o no amb la identitat que té socialment assignada com a home o dona.

En aquest apartat, també es posa en evidència que som éssers biològics que ens fem sexuals. Però el nostre sexe no és només una qüestió de genitals, afectada per nivells biològics diversos (genètics, hormonals...), sinó també una qüestió psicosocial. Les activitats pretenen evidenciar la importància de l'educació en la conformació de la identitat.

Un altre tema d'importància que s'aborda en l'apartat és la lluita per la despatologització de la transsexualitat, tot qüestionant el discurs segons el qual les persones trans estan en un

Els nostres cossos, els nostres drets

cos equivocat –quan, en realitat, és la societat la que mostra un marc binari malaltís i violent.

L'apartat 1.3, *Orientació sexual*, tracta un tema que és transversal tot al llarg d'aquest treball. Ací incloem activitats sobre les diferents orientacions sexuals històricament marginades –a més de tractar també l'orientació heterosexual–: homosexualitat, bisexualitat, pansexualitat, asexualitat... No ens oblidem tampoc de l'asexualitat, segurament una de les menys enteses socialment. També es parla de l'homofòbia i de la bifòbia, és a dir, la discriminació contra i els prejudicis al voltant de les persones homosexuals i bisexuals.

En l'apartat 1.4, *Rols i/o expressions de gènere*, oferim una primera aproximació a les limitacions de creixement personal que el sistema binarista genera. Hi arribem mitjançant una sèrie d'activitats en què reflexionem sobre com la diferent educació que es dona a homes i dones, d'una banda, discrimina –i assassina– aquestes últimes, i d'altra banda, condiciona tant les nostres tries estètiques com la nostra manera de pensar-nos i comportar-nos en l'esfera afectivosexual. Encara més, aquesta diferent socialització provoca múltiples violències i/o discriminacions exercides no sols contra les dones, sinó també contra altres col·lectius, com ara les persones LGBTI o no binàries. L'apartat també recull referents i vivències alternatives que pretenen ajudar a desfer-se del sistema sexe-gènere que encotilla i empobreix la riquesa humana.

L'apartat 1.4 es troba més desenvolupat en el bloc 8, *El binarisme: un vestit que estreny la diversitat*, que aprofundeix en els determinants socioculturals que marquen els rols de gènere.

Els nostres cossos, els nostres drets

La sexualitat com a dimensió biopsicosocial

Informació per al professorat

Som éssers biològics que ens fem sexuats. Però el nostre sexe no és només una qüestió de genitals masculins o femenins, sinó que hi intervenen altres nivells biològics (genètics, hormonals...) i psicosocials. La sexualitat té també una dimensió psicològica perquè el nostre cos sexual disposa d'uns meravellosos receptors que ens permeten explorar i gaudir de l'entorn. A més, posseïm un riquíssim món interior fet de fantasies, de somnis i emocions, i una enorme potencialitat per a desenvolupar l'erotisme i unes expressions sexuals riques i subtils. El nostre cos sexual està preparat per a sentir, gaudir, expressar-se, comunicar afectes, estimar...; però les actituds eròtiques i la manera de viure'ns sexualment sol estar condicionada pels valors, costums, creences i estereotips de l'entorn cultural, que en general condicionen i limiten la creativitat (Bataller, 2016)ⁱ.

En el moment del naixement, els genitals serveixen per a qualificar el nostre sexe, sense atendre altres dimensions biològiques si no és que l'ambigüitat genital posa en marxa la maquinària sexadora. Així, se'ns assigna un sexe genèric: mascle o femella, se'ns educa de manera diferent, i en general no es preveu la possibilitat d'intersexualitats o d'identitats trans* durant la infantesa.

En la pubertat s'inicia una important transformació qualitativa. La hipòfisi comença a generar hormones estimuladores de les glàndules sexuals (ovaris i testicles), que al seu torn comencen a produir estrògens/progesterona i andrògens/testosterona, substàncies que seran conduïdes per la sang a tot el cos i despertaran les característiques sexuals

secundàries: pits, pèl púbic, greix en unes parts del cos, nou d'Adam, veu greu, pèl al pit, etc. També es desenvoluparan els genitals externs, juntament amb unes emocions, sentiments i desitjos nous, així com també unes noves maneres de relacionar-se i d'expressar-se. Amb la menstruació i l'ejaculació, quan hi arriben, ens diran que ja som un home o una dona, i les preguntes sobre què significa en realitat ser-ho inundaran els cervells adolescents, juntament amb la preocupació pels canvis físics, emocionals i socials que estan vivint. El jovent trans sol viure amb especial angoixa aquests canvis; però quan aquests no arriben, com és el cas d'algunes intersexualitats, les alarmes es desapareixen i els dispositius de gènere es posen en marxa per a assegurar-se que ningú es quede a mitges entre els sexes masculí o femení.

Contínuum sexual i diversitat

El feminisme va posar en evidència la categoria social "dona" com a subjecte polític. L'activisme LGB va qüestionar l'heteronorma posant sobre la taula altres orientacions sexuals (lesbianes, gais i bisexuals) i altres identitats en afegir la T (transsexualitat) i la I (intersexualitat). L'activisme Queer ha permès imaginar un ordre polític no reduït a l'esquema binari, i on les categories dona, homosexual o transsexual no són més que una part de l'espectre. Tanmateix, aquestes categories continuen sent estratègicament necessàries com a espais de resistència contra les violències que segueixen cometent-se contra les

dones o contra les persones amb cossos, orientacions i identitats no normatives.

I mentrestant, es fa necessària una educació sexual que promoga la riquesa de la diversitat, una diversitat que no està només en les persones trans o intersex, o en els homes i dones cis no hegemònics, sinó en tot el món. Perquè no hi ha cap persona que no tinga característiques sexuades de l'altre mode de sexuació: homes baixets, dones amb pèl, dones lesbianes, homes amb veu aguda, homes emocionals... i sempre han existit persones identificades com a homes que se senten dones i al contrari, de la mateixa manera que hi ha persones que no se senten identificades ni com a homes ni com a dones. Tota aquesta diversitat produirà patiment si no treballem la diversitat com un valor, si no tenim en compte la diversitat "transsexuada" de tot el món (Frago i Sáez).

Cal, doncs, formació i una educació sexual rigorosa, científica i de qualitat, allunyada de continguts, interessos i plantejaments ideològics, morals, sanitaris o mercantilistes que prescriuen i proscriuen pràctiques, desitjos, gestos i maneres de ser. Cal una educació sexual que aborde la vivència de la diversitat pròpia i aliena, ja que cada persona té la seua manera de ser sexuada.

ⁱ BATALLER, Vicent (2016). *De la sexualidad a las sexualidades*. Ajuntament de Gandia

Els nostres cossos, els nostres drets

Sexe

Informació per al professorat

La paraula sexe té més d'un significat. Segons el *Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans* (2a edició):

1 1 m. Conjunt de les peculiaritats bioquímiques, fisiològiques i orgàniques que divideixen els individus d'una espècie en mascles i femelles i fan possible entre ells, mitjançant els adequats processos de conjugació o fecundació, una periòdica modificació de la informació genètica.

1 2 m. Sexualitat.

2 1 m. Conjunt d'individus de l'un o de l'altre sexe. *S'admeten socis d'ambdós sexes.*

2 2 *el bell sexe* [o *el sexe dèbil*] Les dones.

3 m. Òrgans genitals externs.

Que l'accepció 2.2. aparega al diccionari sense la més mínima explicació pragmàtica ens dóna compte del masclisme social; però deixarem aquest debat per a una altra ocasió i ens centrarem en l'accepció que ens interessa, la primera, tot i que més endavant la matisarem.

Primer de tot, hi ha diversos criteris per a distingir el sexe en la seua primera accepció, és a dir, com a categoria biològica que remet a l'anatomia i fisiologia dels individus:

- Sexe cromosòmic, genètic o genotípic: XX, XY...
- Sexe gonadal: testicles/espermatozoides i ovaris/òvuls...

- Sexe genital intern: úter, trompes, conductes deferents, pròstata...

- Sexe genital extern: escrot, penis, vagina, vulva, clítoris...

- Sexe hormonal: testosterona, estrògens...

- Sexe fenotípic o característiques sexuals secundàries: malucs, pits, musculatura, veu, estructura òssia...

Per a la majoria de les persones, sol haver-hi una correlació entre els diferents criteris de determinació sexual, però hi ha casos en què no es dóna aquesta coherència, bé perquè el sexe autopercebut no es correspon amb el que es va assignar en nàixer, bé perquè els cossos posseeixen característiques que no s'alineen amb els estàndards de normalitat. Per exemple, pel que fa als cromosomes, hi ha persones XXY (solen tindre genitals externs masculins, tot i que més petits, i caràcters sexuals secundaris femenins), XO, XXX, etc. També hi ha persones amb ambigüitat gonadal, amb un ovari i un testicle, amb ovotestes (una porció és testicular i l'altra, ovàrica), etc. També hi ha individus amb genitals externs no estàndards: penis més menuts o clítoris més grans que la mitjana, llavis fusionats, hipospàdies, etc. Tots aquests exemples s'agrupen sota el terme intersexualitat. A més, hi ha individus que, malgrat adequar-se al que serien els trets anatòmics estàndard, no se senten ni hòmens ni dones.

Tenint en compte aquesta diversitat, potser seria

més convenient ampliar la definició de sexe al conjunt de les peculiaritats bioquímiques, fisiològiques i orgàniques que divideixen els individus d'una espècie en mascles, femelles, intersex, etc. Aquesta definició va més enllà de la dicotomia mascle/femella, i no naturalitza les divisions, ja que les característiques biològiques no determinen de forma unívoca la divisió entre individus, sinó que més aviat és la mirada i la interpretació cultural d'aquestes característiques la que divideix els individus en mascles o femelles (López Cancho, 2011)ⁱ. A més a més, l'etcètera remetria a la voluntat d'oferir una llista oberta, i inclouria les persones amb un sexe en trànsit, aquelles que no es volen identificar amb cap categoria sexual, etc.

La mirada social aplica una interpretació metonímica i pren la part (el penis o el clítoris) pel tot. A més, els caràcters sexuals secundaris són inequívocs per a la concepció binària del sexe. Les persones assignades com a dones han de tindre malucs amples, pits, veu aguda, complexió menuda, falta de barba...; i les assignades com a hòmens han de posseir esquenes amples, pectorals, veu greu, complexió forta, barba... La convenció social opera en funció de la interpretació binària que fa el sistema de pensament actual, un sistema format pel paradigma mèdic, científic, jurídic, polític, social, cultural, etc. Però la nostra condició sexuada no depèn només d'un clítoris o

ⁱ LÓPEZ CANCHO, Raül, i l'Escola Lliure el Sol (2011). *El sexe de l'Àngels*. Ajuntament de Barcelona.

Els nostres cossos, els nostres drets

d'un penis amb una determinada mida. En realitat, si poguérem veure la gent al "natural", sense roba blava o rosa, sense sotmetre's a hores de gimnasos, depilacions, liposuccions... en definitiva, sense la performance que ens generitza com a hòmens o dones, veuríem la diversitat real de cossos, actituds i expressions emocionals, i entendríem que el combustible que permet moure la maquinària del gènere està fet de recompenses per a qui segueix el model, i de càstigs socials per a qui es desvia de la normalitat.

Sexe biològic o condició sexuada?

Des del qüestionament de la naturalitat del sexe/gènere, més que de sexe biològic ens sembla adequat i més inclusiu parlar d'**anatomia (genital)** i de **condició sexuada**, ja que afirmar l'existència del sexe biològic suposa donar carta de naturalesa a només dos sexes, obviant que la biologia ens ha dotat d'unes variables i d'unes potencialitats que es converteixen en constants a través de la mirada cultural.

Per a Frago i Sáezⁱⁱ hi ha dos plantejaments del fet sexual: el plantejament dimòrfic, segons el qual només hi ha dues **formes de sexuació**, la masculina i la femenina; i el plantejament d'intersexualitat, que parla de diferents graus de sexuació. Aquest darrer model fa referència a un sexe que es va fent en un contínuum amb dos pols (que serien representacions teòriques i extremes), de tal manera que l'individu és un punt o un grau dins del contínuum, però no es troba en el mateix punt que els altres, sinó en el mateix contínuum.

Per a Saldiviaⁱⁱⁱ, la sexualitat humana es representaria també com un **contínuum sexual** de formes i opcions de sexe/gènere, però això no implica situar les categories d'home i de dona en els extrems de la línia. Per contra, aquest model no té uns límits determinats per categories duals, ni és una línia amb extrems discernibles, sinó que posseeix una forma que dona cabuda a totes les expressions i identificacions sexuals i de gènere possibles fora de la lògica de les dicotomies. Per a Kim Pérez, la idea del contínuum s'articula en el que anomena **Teoria dels Conjunts Difusos de Sexegènere**, segons la qual els individus no serien punts en un contínuum lineal sinó punts (estrelles) en una galàxia formada, no per conjunts tancats i excloents sinó per conjunts difusos d'individus que s'acostarien o s'allunyarien en funció de les seues semblances o afinitats; sistema que permetria l'acceptació de formes més variades de ser i l'aprofundiment en els drets de la subjectivitat personal.^{iv}

Des d'un plantejament més biologicista, la conceptualització del sexe ha establert els clàssics dos sexes (mascle i femella); tres sexes (mascle, femella i intersex), i un esquema més complet, de la mà de Fausto-Sterling, que va establir cinc sexes (mascle, pseudohermafrodita masculí, hermafrodita autèntic, pseudohermafrodita femení i femella).

Des del nostre punt de vista, la proposta del contínuum (difús) s'adapta millor a la diversitat biològica ja que hi hauria tants sexes com persones; de manera que conceptualment seria la més inclusiva. Tanmateix, no podem deixar de

banda el perill que suposa, en pro de la diversitat, eliminar les categories home/dona, ja que sense aquestes es fa difícil combatre el sexisme, el masclisme i la desigualtat.

L'anomenat sistema sexe-gènere (sistema de gènere) o sistema binari heteropatriarcal és l'edifici que sustenta les categories i les normes culturals dins de les quals hem de viure, i entre les quals hem de triar les diferents opcions sexuals i identitàries. Aquestes categories són fonamentalment quatre: el sexe (anatomia), l'expressió de gènere (comportament), la identitat de gènere (tria personal al marge del sexe assignat) i l'orientació (del desig). Els manaments socials o normes culturals són bàsicament: a) l'assumpció del binarisme sexual (només hi ha dos sexes: mascle i femella); b) la naturalització de l'expressió i de la identitat de gènere (si una persona naix mascle, o és assignada com a tal, se sentirà mascle i es comportarà de manera masculina; i si naix femella, de manera femenina); c) l'heterosexisme (l'orientació sexual esperada i considerada saludable és l'heterosexual), i d) la dominació masculina, en forma de masclisme, androcentrisme o sexisme.

Segons aquest sistema, l'assumpció que només hi ha dos sexes, que només l'heterosexualitat és "normal", i que certs rols de gènere defineixen el baró i la dona psicològicament saludables, provocarà que uns cossos, uns gèneres, unes sexualitats i unes relacions siguin més legítimes que unes altres, és a dir, l'adopció de determinades eleccions sexuals comportarà

ii FRAGO, Santiago i SÁEZ, Silberio: "Sexo y sexualidad: la identidad sexual"
iii SALDIVIA, Laura "Reexaminando la construcción binaria de la sexualidad"
iv PÉREZ, Quim (2012): "Esquema de la Teoría de Conjuntos Difusos"

Els nostres cossos, els nostres drets

el rebuig d'alguns subjectes: dones amb expressions de gènere masculines i homes femenins (transgressió de l'expressió de gènere); intersexuals (transgressió del sexe); transsexuals, transgènere... (transgressió de la identitat de gènere); homosexuals, bisexuals... (transgressió de l'orientació sexual), persones amb diversitat funcional física, intel·lectual, sensorial, etc.

Parlar de "sistema", atribuint-li vida pròpia com si es tractara d'algú que actua per damunt de la voluntat de les persones, amb una concepció del poder que només s'exerceix de dalt a baix, pot dificultar l'assumpció de responsabilitat de les persones en el manteniment de l'estatu quo (Garaizábal, 2013). Així, hem de ser conscients del nostre paper en el manteniment de les violències contra qui se n'ix del model o, de vegades, contra la nostra pròpia diversitat.

Paradigmes interpretatius

Aquest sistema sexe-gènere segueix el vell paradigma que considera que el sexe condiona l'expressió de gènere. Així, ens basem en el sexe assignat per a inferir una determinada expressió de gènere, o ens basem en l'expressió de gènere per a imaginar l'orientació sexual de les persones. Per exemple, d'una persona cis masculina amb una expressió de gènere femenina, s'esperarà una orientació homosexual.

El feminisme va introduir un segon paradigma, majoritari actualment, segons el qual el sexe seria allò natural i el gènere allò cultural, explicació molt fructífera que va contribuir a la desnaturalització de les identitats i al desvetllament dels diferents nivells (simbòlic, estructural...) a través dels quals opera el sexisme, la LGBTfòbia, etc. Així, la violència simbòlica i la violència estructural són formes de coacció

subtil a través de les quals es transmet una visió del món, dels rols socials, de les categories cognitives... que les persones van interioritzant i normalitzant com si es tractara de l'ordre social natural, però que creen obstacles per a les dones i per a les persones amb cossos, identitats i expressions de gènere no normatives, barreres intangibles i invisibles que els impedeixen accedir als drets de ciutadania bàsics.

A poc a poc va obrint-se pas un tercer paradigma segons el qual la divisió diàdica dels gèneres presideix el dimorfisme dels sexes, és a dir, la concepció cultural de la masculinitat i la feminitat guia la classificació sexuada dels cossos com a propis d'home o de dona (Fausto-Sterling, 2006). D'aquesta manera, front a la idea que la naturalesa i la sexuació corporal determinen la dualitat dels gèneres, el tercer paradigma afirma que són les interpretacions socials i culturals sobre els sexes les que estableixen la manera de concebre els cossos sexuats dels subjectes (Butler, 1990).

Tot i que estem lluny de compartir que el sexe condicione el gènere, no li veiem el sentit a situar el debat entre allò natural i allò cultural, donant per fet que allò natural és un fet indiscutible (i immodificable), mentre que allò social és quelcom construït (i per tant fàcilment transformable). Per contra, allò natural està també sotmès a la subjectivitat de qui llig i estudia els fets socials, i és sabut que les ciències biosocials han sigut espills sexistes del nostre món social, però també ferramentes de reproducció d'aquest mitjançant ideologies legitimadores. D'altra banda, transformar la cultura o anar contra corrent és una tasca ben difícil i costosa, com bé ho demostren els segles de lluita que porta el feminisme intentant transformar l'estatu quo

sexista. També ho podem explicar amb un símil més casolà: és més fàcil convertir una veu aguda en una veu greu (prenent testosterona) que fer que una persona canvie d'equip favorit. A més a més, el debat natural-cultural s'ha utilitzat com a coartada ideològica per a desacreditar característiques i comportaments, per exemple per a afirmar que les pràctiques homosexuals són negatives perquè no són naturals.

Per tant, més que debatre sobre la idoneïtat dels models en termes de natura-cultura, ens sembla més útil fer-nos preguntes; per exemple, com ens afecta el gènere (en els gustos estètics, en el treball, en les relacions, en la sexualitat...), o per què la nostra cultura esmerça tant d'esforç, i tanta violència, per mantenir la dicotomia si aquesta és suposadament natural. Un exemple del control sobre la diversitat és la celeritat amb què l'estament mèdic s'apressa a intervenir els cossos dels bebès intersexuals per a "normalitzar-los" encara que no hi haja cap motiu de salut que justifique les operacions. En segon lloc, ens sembla fonamental qüestionar-nos, tal com fan els moviments LGBTI, si la cultura és un ens abstracte amb el poder de controlar les nostres decisions, o si nosaltres som aquesta cultura i quin paper desenvolupem en el manteniment del sistema.

Els nostres cossos, els nostres drets

El sistema sexe-gènere

Informació per al professorat

Tal com hem explicat en les bases teòriques d'aquest treball, l'anomenat **sistema sexe-gènere**ⁱ (sistema de gènere) o sistema binari heteropatriarcal és l'edifici que sustenta les categories i les normes culturals dins de les quals hem de viure, i entre les quals hem de triar les diferents opcions sexuals i identitàries. Aquestes categories són fonamentalment quatre: el **sexe** (anatomia), l'**expressió de gènere** (comportament), la **identitat de gènere** (tria personal al marge del sexe assignat) i l'**orientació** (del desig). Els manaments socials o normes culturals són bàsicament: a) l'assumpció del binarisme sexual (només hi ha dos sexes: mascle i femella); b) la naturalització de l'expressió i de la identitat de gènere (si una persona naix mascle, o és assignada com a tal, se sentirà mascle i es comportarà de manera masculina; i si naix femella, de manera femenina); c) l'heterosexisme (l'orientació sexual esperada i considerada saludable és l'heterosexual), i d) la dominació masculina, en forma de masclisme, androcentrisme o sexisme.

Segons aquest sistema, l'assumpció que només hi ha dos sexes, que només l'heterosexualitat és "normal", i que certs rols de gènere defineixen el baró i la dona psicològicament saludables, provocarà que uns cossos, uns gèneres, unes sexualitats i unes relacions siguin més legítimes

que unes altres, és a dir, l'adopció de determinades eleccions sexuals comportarà el rebuig d'alguns subjectes: dones amb expressions de gènere masculines i homes femenins (transgressió de l'expressió de gènere); intersexuals (transgressió del sexe); transsexuals, transgènere... (transgressió de la identitat de gènere); homosexuals, bisexuals... (transgressió de l'orientació sexual), persones amb diversitat funcional física, intel·lectual, sensorial, etc.

Parlar de "sistema", atribuint-li vida pròpia com si es tractara d'algú que actua per damunt de la voluntat de les persones, amb una concepció del poder que només s'exerceix de dalt a baix, pot dificultar l'assumpció de responsabilitat de les persones en el manteniment de l'estatu quo (Garaizábal, 2013). Així, hem de ser conscients del nostre paper en el manteniment de les violències contra qui se n'ix del model o, de vegades, contra la nostra pròpia diversitat.

Paradigmes interpretatius

Aquest sistema sexe-gènere segueix el vell paradigma que considera que el sexe condiciona l'expressió de gènere. Així, ens basem en el sexe assignat per a inferir una determinada expressió de gènere, o ens basem en l'expressió de gènere per a imaginar l'orientació sexual de les persones.

Per exemple, d'una persona cis masculina amb una expressió de gènere femenina, s'esperarà una orientació homosexual.

El feminisme va introduir un segon paradigma, majoritari actualment, segons el qual el sexe seria allò natural i el gènere allò cultural, explicació molt fructífera que va contribuir a la desnaturalització de les identitats i al desvetllament dels diferents nivells (simbòlic, estructural...) a través dels quals opera el sexisme, la LGBTfòbia, etc. Així, la violència simbòlica i la violència estructural són formes de coacció subtil a través de les quals es transmet una visió del món, dels rols socials, de les categories cognitives... que les persones van interioritzant i normalitzant com si es tractara de l'ordre social natural, però que creen obstacles per a les dones i per a les persones amb cossos, identitats i expressions de gènere no normatives, barreres intangibles i invisibles que els impedeixen accedir als drets de ciutadania bàsics.

ⁱ RUBIN, Gayle (1975). "El tráfico de mujeres: notas sobre la economía política del sexo". En LAMAS, Marta (comp.) (1996). *El género: la construcción cultural de la diferencia sexual*, 35-98. México: Puegunam.

Els nostres cossos, els nostres drets

A poc a poc va obrint-se pas un tercer paradigma segons el qual la divisió diàdica dels gèneres presideix el dimorfisme dels sexes, és a dir, la concepció cultural de la masculinitat i la feminitat guia la classificació sexuada dels cossos com a propis d'home o de dona (Fausto-Sterling, 2006)ⁱⁱ. D'aquesta manera, front a la idea que la naturalesa i la sexuació corporal determinen la dualitat dels gèneres, el tercer paradigma afirma que són les interpretacions socials i culturals sobre els sexes les que estableixen la manera de concebre els cossos sexuats dels subjectes (Butler, 1990)ⁱⁱⁱ.

Tot i que estem lluny de compartir que el sexe condicione el gènere, no li veiem el sentit a situar el debat entre allò natural i allò cultural, donant per fet que allò natural és un fet indiscutible (i immodificable), mentre que allò social és quelcom construït (i per tant fàcilment transformable). Per contra, allò natural està també sotmès a la subjectivitat de qui llig i estudia els fets socials, i és sabut que les ciències biosocials han sigut espills sexistes del nostre món social, però també ferramentes de reproducció d'aquest mitjançant ideologies legitimadores. D'altra banda, transformar la cultura o anar contra corrent és una tasca ben difícil i costosa, com bé ho demostren els segles de lluita que porta el feminisme intentant transformar l'estatus quo sexista. També ho podem explicar amb un símil més casolà: és més fàcil convertir una veu aguda en una veu greu (prenent testosterona) que fer

que una persona canvie d'equip favorit. A més a més, el debat natural-cultural s'ha utilitzat com a coartada ideològica per a desacreditar característiques i comportaments, per exemple per a afirmar que les pràctiques homosexuals són negatives perquè no són naturals.

Per tant, més que debatre sobre la idoneïtat dels models en termes de natura-cultura, ens sembla més útil fer-nos preguntes; per exemple, com ens afecta el gènere (en els gustos estètics, en el treball, en les relacions, en la sexualitat...), o per què la nostra cultura esmerça tant d'esforç, i tanta violència, per mantenir la dicotomia si aquesta és suposadament natural. Un exemple del control sobre la diversitat és la celeritat amb què l'estament mèdic s'apressa a intervenir els cossos dels bebès intersexuals per a "normalitzar-los" encara que no hi haja cap motiu de salut que justifiqui les operacions. En segon lloc, ens sembla fonamental qüestionar-nos, tal com fan els activismes LGBTI, si la cultura és un ens abstracte amb el poder de controlar les nostres decisions, o si nosaltres som aquesta cultura i quin paper desenvolupem en el manteniment del sistema.

ii FAUSTO-STERLING, Anne (2006). *Cuerpos sexuados. La política de género y la construcción de la realidad*. Editorial Melusina.

iii BUTLER, Judith (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge.

Els nostres cossos, els nostres drets

Interseccionalitat

Informació per al professorat

Igualtat i diversitat són belles paraules que no poden faltar en cap programa educatiu, però no posseeixen la màgia de materialitzar-se en realitats tangibles per a les persones. La igualtat formal o legal per ella sola no és garantia de la ciutadania plena per a les dones si no transformem les condicions estructurals que generen i perpetuen la desigualtat. El mercat laboral, l'organització de la vida privada o la intimitat, el model amorós romàntic, el model sexual hegemònic, la cosificació de les dones... reproduïxen i mantenen els rols de gènere tradicionals i dificulten la participació i el desenvolupament ple de les dones. La igualtat no és només un principi, sinó un objectiu, i com a tal necessita un currículum sistemàtic que el desenvolupe (Simón, 2010).ⁱ Què pensariem d'un sistema educatiu que pretén el bilingüisme però no programa l'ensenyament i l'aprenentatge d'una segona llengua? Com han de ser les relacions sexuals igualitàries (mútuament consentides, saludables, lliures i plaents) si no s'educa de forma explícita?

Exactament el mateix podem dir de la diversitat formal. L'educació sexual ha incorporat el respecte a la diversitat com si l'objectiu fóra (re)conèixer l'existència d'uns/es "altres" (homosexuals, bisexuals i trans) diferents a un "nosaltres" que representa la "normalitat". Es parla de respectar la diversitat, però no de celebrar-la. Deixant de banda que la "normalitat"

és una qüestió cultural afectada per nombroses variables –a tot estirar podria fer referència al més comú estadísticament–, el que en aquest projecte entenem per "respecte a la diversitat" va més enllà de la mera acceptació de les orientacions sexuals no normatives, com més endavant desenvoluparem.

Tanmateix, és important assenyalar el qüestionament que diverses teòriques i activistes feministes fan de l'eficàcia d'educar per a la igualtat o per a la diversitat pensant en l'existència d'un subjecte polític genèric (dones, homosexuals, immigrants, infantesa...), perquè aquest acostament pot amagar la diversitat de necessitats i interessos que hi ha darrere d'aquestes etiquetes i privilegiar un subjecte suposadament homogeni que pot estar afectat per múltiples discriminacions. Per exemple, no és igual ser un jove homosexual valencià amb una expressió de gènere masculina que ser una lesbiana gitana masculina, un adolescent immigrant romanés heterosexual i femení o una jove cis heterosexual amb diversitat funcional.

La nostra perspectiva no és l'abandó de les categories, sinó la inclusió de la noció de **discriminació múltiple** i/o **interseccionalitat**, i l'adopció de les **categories estratègicament**. En altres paraules, aquestes identitats socials recognoscibles són dinàmiques i no essencialistes, i han de ser observades críticament en els seus contextos (Platero, 2013)ⁱⁱ, amb

una mirada que s'interroga també sobre els interessos que hi ha darrere de la seua (re) producció. Aquest ús estratègic ens porta a parlar d'homes, de dones, de persones LGBTI, etc. no com a grups estancs inamovibles i universals, sinó com a subjectes diversos amb agenda pròpia dins d'un sistema que els sustenta.

El terme interseccionalitat està guanyant cada vegada més protagonisme en l'estudi de les desigualtats sexuals, de gènere, d'ètnia, etc. Essencialment, pretén assenyalar que els diferents eixos de desigualtat i/o discriminació no són totalment independents, sinó que estan interconnectats, de manera que les persones n'experimenten els efectes conjuntament i de manera difícilment separable. Per a Platero, la metàfora de la interseccionalitat no constitueix una suma d'opressions fàcilment discernibles sinó una mena de garbuix, és a dir, un conjunt d'eixos que s'entretixen i generen situacions i experiències particulars. La introducció de la perspectiva interseccional mostra la complexitat de les desigualtats, la diversitat de les persones que pateixen les discriminacions i les limitacions dels abordatges que només paren atenció a un sol tipus de desigualtat.

ⁱ SIMÓN, Elena (2010). *La igualdad también se aprende. Cuestión de coeducación*. Narcea.

ⁱⁱ Platero Méndez, Lucas: *La interseccionalidad en las políticas públicas sobre la ciudadanía íntima. Los discursos y la agenda política española (1995-2012)*. Tesis doctoral. UNED. 2013.

Els nostres cossos, els nostres drets

El capacitisme i la teoria crip Informació per al professorat

La teoria crip és una teoria sociològica sobre el cos que proposa entendre com a socialment i culturalment construïdes categories tradicionalment considerades biològiques o naturals. Tal com explica Laura Moyaⁱ, la teoria crip seria una mena de teoria queer però aplicada a la diversitat funcional (DF), en el sentit que fa una crítica del cos normatiu i afirma que aquest cos "normal" és una construcció cultural que parteix d'un ideal funcional que confon funcionalitat majoritària amb discapacitat, i deixa de banda altres funcionalitats minoritàries. Per exemple, si prenem la capacitat de traslladar-se d'un lloc a l'altre, la funcionalitat majoritària ho fa sobre dues cames, però hi ha funcionalitats minoritàries, com moure's en cadira de rodes, amb un bastó o caminador, etc. que compleixen la mateixa funció. També la capacitat de comunicar-se tindria en la llengua oral la funcionalitat majoritària, però existeixen altres formes de comunicació com la llengua de signes o el Braille. Entendre les funcionalitats majoritàries com si foren les úniques normals i vàlides, divideix els cossos en capacitats i discapacitats, en cossos sans i en cossos deficients o malalts, i deixa de banda la diversitat.

Així, la categoria "discapacitat" comença a desmuntar-se perquè en realitat no és un problema individual que té una persona concreta, sinó que està provocat per un entorn que incapacita. Per a la teoria crip, la incapacitat no

és tant una característica objectiva i diagnosticable en un individu, sinó més aviat el resultat d'un món incapacitant que no garanteix l'acompliment de les necessitats de les persones. Les persones amb DF poden contribuir al desenvolupament social en la mateixa mesura que la resta de persones, sempre que s'eliminen els obstacles construïts per la societat.

El terme crip deriva del vocable anglès *cripple*, que significa "tolit, contrafet, esguerrat...". Comença a utilitzar-se als EUA a les darreries del segle passat, quan gent amb DF s'apropia del terme pejoratiu i reivindica la seua diferència amb orgull, tal com les persones LGBT ho feien amb el terme queer (desviat, rar) en autodenominar-se amb la paraula que pretenia situar-los en l'abjecció. Les persones amb diversitat funcional reclamen ser acceptades tal com són, sense haver d'ocultar la diferència. La discapacitat no els fa excepcionals, ni dignes d'admiració ni de llàstima, tal com afirma Stella Young en el Ted Talk "[I'm not your inspiration, thank you very much](#)", on explica el que ella anomena porno inspiracional (*inspiration porn*), i que consisteix a mostrar persones amb DF fent activitats "normals" amb missatges com aquests: "L'única discapacitat en la vida és una actitud negativa" o "La teua excusa és invàlida". Per a Young, aquests missatges, que són compartits en les xarxes socials de manera benintencionada, són pornogràfics perquè cosifiquen un col·lectiu en benefici d'un altre.

El porno d'inspiració no mostra pena, ni presenta les vides de les persones amb discapacitat com a horribles, i això és un cert avançⁱⁱ. Però una actitud positiva no permet automàticament la superació de la discapacitat. Contràriament, fer arribar el missatge que superar la discapacitat depèn de la força de voluntat, desresponsabilitza la societat i fa que no haja de plantejar-se el seu capacitisme. A més, oculta els diferents eixos de desigualtat i/o discriminació que travessen les persones, ja que no és el mateix ser dona amb diversitat funcional que home, ni pertànyer a una família acomodada que a una sense recursos, etc. En definitiva, el porno d'inspiració promou que la gent normotípica tinga la consciència tranquil·la, és a dir, que segueixca pensant que la societat està bé i que no cal canviar res. Tal com explica Anita Botwin en l'article [Inspiración Porno](#), les barreres no desapareixen amb la bona predisposició, i la valentia o el positivisme no fan que les escales es convertisquen en rampes o que els vídeos se subtitulen per art de màgia.

El concepte de "diversitat funcional" prové del Fòrum de Vida Independent, que és una visió des de dins del propi col·lectiu que s'oposa al discurs tradicional de la discapacitat. Aquest moviment de Vida Independent també s'origina als EUA als anys 70, i els seus principis eren independència, autonomia, autodeterminació i emancipació, perquè en aquell moment la gent amb DF no eixia de casa i no tenia capacitat

i Entrevista: Laura Moya: "[La teoría crip és la parte más subversiva de la diversidad funcional](#)".

ii Recomanem la lectura de l'article: "[Inspiració pels capacitats, opressió pels discapacitats](#)", maig 2017. Zena.cat

Els nostres cossos, els nostres drets

per a decidir res. Però darrerament el Moviment de Vida Independent està començant a parlar més d'interdependència, ja que el model de cos normatiu autònom no és real en la mesura que tots i totes som interdependents i necessitem col·laborar per a viure. Laura Moya proposa canviar el nom per Moviment de Vida Interdependent, ja que tots els éssers humans, i els éssers vius del planeta, ens necessitem.

Antonio Centeno explica en l'entrevista [Sexualizar \(la diversidad funcional\)](#) para politizar, que totes i tots som dependents emocionalment i materialment, però hi ha uns processos que invisibilitzen aquesta dependència. No és cert, per tant, que uns siguin dependents i els altres autònoms, com pretén el "capacitisme" imperant. Centeno proposa pensar la diversitat funcional, no tant en termes de "com podem ajudar-los" sinó ressaltant allò que la diversitat funcional pot oferir a la societat, per exemple en aspectes que tenen a veure amb el gènere, el cos i la sexualitat. Mirar els cossos "fora de catàleg" que no encaixen en la "normalitat" obri una oportunitat de plantejar-se si el model sexual hegemònic (coital, heterosexual, genital...) és adequat i desitjat per tot el món o només un ideal que perpetua el sexisme i la desigualtat.

Seguint les consideracions anteriors, i partint de la base que totes les persones som diverses funcionalment, en aquest treball utilitzem la terminologia "diversitat funcional" per a referir-nos al que tradicionalment s'ha anomenat "discapacitat" (i en temps anteriors "minusvàlua", "deficiència", etc.). El terme "diversitat funcional" posa l'èmfasi en la discriminació patida, més que en la diversitat en ella mateixa. En realitat, la denominació més ajustada hauria de ser: "Persones discriminades per la seua diversitat funcional".

Tot i que dins de la diversitat funcional incloem la diversitat física, intel·lectual, sensorial, etc., en alguns casos utilitzem també el termes neurotípic i neuroatípic, partint del reconeixement de la diversitat neurològica humana, i fugint de denominacions patologitzants com trastorn o malaltia mental. Som conscients que els termes tenen una història i que no es tracta de proposar-ne de nous per simple correcció política. Tot al contrari: les noves denominacions apareixen perquè les persones estan reivindicant-se i autoanomenant-se sense la intervenció d'instàncies "expertes" que patologitzen les diversitats; i alguns col·lectius proposen fins i tot reapropiar-se dels tradicionals insults estigmatitzants (*loca, tullido, contrafet...*) per a empoderar-se, com hem vist en la teoria crip.

Els nostres cossos, els nostres drets

Diversitat funcional i sexualitat

Informació per al professoratⁱ

La clàssica terminologia mèdica que s'aplica a la diversitat funcional (malaltia, paràlisi, retard, deficiència...) deriva del model mèdic de discapacitat que representa les persones amb diversitat funcional (DF) com a biològicament imperfectes, d'acord amb uns patrons teòrics de normalitat. Aquest model patologitzant s'està transformant en un model social, de la mà dels moviments de Vida Independent, per als quals les persones amb DF no són imperfectes o malaltes, sinó individus que viuen en societats imperfectes que els defineixen en funció d'una manera "normal" de ser físicament, sensorial o psicològica.

Aquesta "normalitat" abasta totes les esferes de la vida, entre elles la sexualitat. El model sexual de la nostra cultura és coitocèntric, reproductista i capacitista, i qualsevol variació es considera una sexualitat inferior, anormal o antinatural. Com que es pensa que el sexe ha de ser espontani i genital, i que ha de seguir les directrius d'aquest model sexual hegemònic, les persones amb DF no poden tindre un sexe "real" i/o "complet".

Tot i que la sexualitat és encara un tema tabú per a tot el món, la repressió de la sexualitat és doblement intensa cap a les persones amb DF. En general, la seua sexualitat es considera un problema que

cal reconduir o normalitzar. La sexualitat i els afectes no es consideren per a aquestes persones, ni des de l'àmbit mèdic ni des de l'educatiu. I en lloc d'apoderar-les perquè siguin independents i autònomes en la mesura de les seues possibilitats, no se'ls dona educació sexual, ni tan sols la merament biologicista, sinó que a tot estirar es prepara la família o els professionals per a reaccionar si aquesta es dona. El més habitual és, doncs, que l'autoestima de les persones amb DF siga prou baixa, i que senten que no són aptes per a relacionar-se sensualment amb altres. També és habitual que patisquen uns índex d'abús sexual superiors als de la població normotípica.

A més, sobre les persones amb diversitat funcional pesen una sèrie d'errors o mites:

- El primer és considerar que són un col·lectiu homogeni (tots/es són iguals i necessiten el mateix), en lloc d'acceptar que la diversitat, també d'orientacions, és tan comuna com en qualsevol grup humà.
- El segon error és la infantilització (són innocents, com criatures), no solament per part de la família, sinó també per part dels professionals que les atenen. Independentment de la seua edat, se les considera menors d'edat, dependents i incapaces de prendre decisions pròpies; i això justifica les mesures que s'adopten per a garantir-ne la protecció i control.

- El tercer error consisteix a pensar que les persones amb DF no són atractives, o que només ho són per a persones d'igual condició. Aquest mite passa per alt que el que ens converteix en sexualment desitjables és únic per a cada individu, i que el desig se sustenta en una barreja de factors: la mirada, la personalitat, els valors..., i no només en un cos determinat.
- El quart mite és que les persones amb DF no convé que tinguen parella ni fills perquè la seua descendència pot heretar el seu "problema", perquè no se'n podran fer càrrec o educar adequadament, etc.
- El cinqué mite o error és que les persones amb DF no són sexuals o no estan interessades en la sexualitat, i que són passives o no prenen la iniciativa en les relacions. Contràriament, la sexualitat i les relacions afectives són centrals per a la majoria de la gent; i si és veritat que les persones amb DF no prenen la iniciativa o no són sexuals, això no ocorre per una qualitat intrínseca, sinó perquè se'ls educa perquè senten que tenen cossos incapaços que no produeixen ni ofereixen plaer, cossos que no senten, cossos que no estan habilitats per a ser desitjants o desitjats. Silvina Peirano, experta i orientadora sexual en DF, es pregunta:

ⁱ Reconamen la lectura de la píndola informativa "El capacitisme i la teoria crip"

Els nostres cossos, els nostres drets

“Què és la satisfacció sexual per a un cos que no sap de què és capaç ja que no se li ha permès descobrir-ho?”.

A més a més, la privacitat necessària per a viure la sexualitat amb plenitud no se sol garantir. Una persona amb dificultats motrius que viu, per exemple, en un centre hospitalari, ha de demanar permís per a bloquejar la porta si vol una mica d'intimitat; però la majoria d'institucions neguen la privacitat als residents. A la manca d'espais propis on puguen relacionar-se amb iguals o tindre pràctiques autoeròtiques sense la presència d'altres persones, s'hi afegeix que no veuen models realistes de persones sexuades que s'assemblen a ells i a elles, ja que les úniques relacions que observen són les de gent normotípica.

Les persones amb diversitat funcional senten, desitgen i són desitjades, estimen i són estimades, s'enamoren i es desenamoren com tot el món. És això precisament el que reclamen els moviments de Vida Independent: els drets sexuals són drets humans, també per a les persones amb DFⁱⁱ

[Recomanem el vídeo [Beatriz Preciado sobre diversidad funcional](#), on el filòsof Preciado –ara es fa dir Paul– explica la construcció social i cultural de la discapacitat]

ii Si es vol aprofundir en l'atenció a la sexualitat de les persones amb diversitat funcional, podem visitar el blog *Mitología de la sexualidad especial*. És també molt interessant el curt de Sergi López “Si sabes decir Hello”, que podem trobar a youtube. En l'etiqueta del [blog Karícies “Diversitat intel·lectual”](#) es pot trobar també més material sobre el tema.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

Objectius. Anatomia

- Entendre les categories sexe, expressió de gènere, orientació i identitat.
- Conèixer la diversitat anatòmica humana.
- Entendre la sexualitat com una dimensió biopsicosocial i no solament com una qüestió que depèn dels genitals.
- Entendre la complexitat del sexe i la seua multidimensionalitat: cromosòmica, gonadal, hormonal...
- Comprendre el funcionament del sistema sexe-gènere i entendre com condiona i/o limita les vides de les persones, especialment aquelles que no segueixen el model.
- Denunciar la mutilació de les persones intersexuals.
- Prendre consciència que el sistema binari no és "natural" sinó social. Entendre els mecanismes que el fan possible, entre ells, l'exercici de la violència contra les persones intersexuals.

Els nostres cossos, els nostres drets

Intersexualitats

Informació per al professorat

El terme *hermafrodita* procedeix de la mitologia grega. Hermafrodit va ser el fill d'Hermes – déu de les fronteres i missatger de l'Olimp– i d'Afrodita –deessa de l'amor, la bellesa i la fecunditat. De son pare va heretar el gust pels viatges, i de sa mare, l'atractiu. En un d'aquests trajectes va decidir refrescar-se banyant-se en un estany. La seua bellesa era tan gran que la nimfa de les aigües Salmacis es va enamorar d'ell, però davant la negativa d'Hermafrodit, el va arrossegar al fons del llac, i va demanar als déus que els fongueren en una sola persona. Des d'aleshores, Hermafrodit reuneix en un mateix cos els valors i atributs masculins i femenins.

En el món animal o vegetal, l'ésser viu hermafrodita posseeix els òrgans masculins i femenins alhora, o un òrgan mixt, de manera que pot produir cèl·lules masculines i femenines. Aquest terme està en desús per a referir-se a persones, i a més, no es coneix cap ésser humà amb la capacitat de produir tant òvuls com espermatozoides. Les denominacions més actuals són intersexualitat o DSD (*Disorders of Sexual Development*, Anomalies del desenvolupament sexual), termes paraigües per a referir-se a persones que tenen una configuració anatòmica (dels genitals externs i interns), hormonal i/o genètica que no es correspon amb els paràmetres típics de dona o d'home, i que socialment es consideren ambigües o mixtes.

L'activista intersex argentí Mauro Cabralⁱ defineix així la intersexualitat.

“Comencem pels intersexuals. Qui són? Qualsevol que haja nascut amb un cos sexual diferent a la mitjana femenina o masculina, i en particular els qui van ser sotmesos a intervencions mèdiques per a corregir-ho, i els qui han sigut i són violentats pel maltractament familiar, social i institucional d'aquesta distinció. On estan? A tot arreu. Com se'ls reconeix? No se'ls reconeix, passen inadvertits entre la gent perquè són aquesta gent: la veïna heterosexual, el capellà donant missa, el gai de la mà amb la seua parella, la lesbiana a l'escala de la facultat, el porter bisexual, la travesti que agafa un taxi amb dues amigues, el transsexual que atén el quiosc, l'àvia, l'oncle, la fillola, la cosina, el conegut del bar, la cunyada d'algú. Qualsevol persona pogué haver nascut amb un clítoris “molt” llarg o un penis “molt” curt, amb testicles que no van descendir, o amb ovotestes, sense vagina, amb el foradet per a orinar al costat o a la base del penis, amb cromosomes XXY o XO, amb algun dels múltiples cossos sexuals que la medicina va anomenar primer en la llengua de les “síndromes”, i ara en la dels “trastorns”. Aquells als qui es diu intersexuals som en general homes o dones que encarnem una diferència entre tantes: en nosaltres, el gènere masculí o femení es va inscriure literalment i amb violència, a través de procediments que cercaven convertir-nos

carnalment en homes i dones iguals als altres.”

No hi ha acord sobre el nombre de persones intersexuals al món. La biòloga nord-americana Ann Fausto-Sterling assenyala que l'1,7% dels nadons presenta alguna forma d'intersexualitat, i que entre un 1 i un 2 per mil de criatures és difícil respondre a la pregunta: és xic o xica? Altres estudis parlen d'1 nadó per cada 4.500 naixements. D'altra banda, no tots els bebès amb intersexualitats naixen amb genitals externs ambigus, ni les seues famílies o el personal mèdic han de decidir-ne el sexe “oficial”. També hi ha una gran variabilitat respecte al moment en què es “descobreix” la intersexualitat –abans de nàixer, en el naixement, en l'adolescència o, fins i tot, en l'edat adulta–, no sols per la diversitat biològica sinó pel secretisme que tradicionalment l'ha acompanyada.

Atesa la variabilitat de situacions intersexuals i de vivències, autores com Gregori (2015) prefereixen parlar d'**intersexualitats** o d'**estats intersexuals**. A més a més, el terme *disorder* o anomalia ha estat considerat patologitzant per part de col·lectius intersex, que prefereixen parlar de *Differences of Sexual Development* (Diferències del desenvolupament sexual o Desenvolupament sexual diferent o divers). Amb tot, l'activisme intersexual encara no té molta presència a l'estat espanyol i hi ha encara poques persones que es visibilitzen com a tals.

ⁱ CABRAL, Mauro. “Ninguna víctima”. Suplement Soy en Pàgina 12. 14 de novembre de 2008.

Els nostres cossos, els nostres drets

Tot i que la situació està canviant, molts bebés intersexuals són sotmesos a cirurgies correctives que pretenen normalitzar uns genitals que en la major part dels casos no causen dolor ni són perjudicials per a la salut. Els arguments mèdics pretenen evitar l'angoixa de les famílies, el dany emocional que se suposa que patirà el nadó pel rebuig social i els problemes juridicoadministratius derivats de la indefinició. La majoria d'aquestes intervencions solen anar encaminades a convertir els nadons en xiquetes, ja que és més fàcil llevar (un clítoris considerat massa gran) que posar (convertir un penis xicotet en un de gran), i perquè per al model hegemònic, la sexualitat és sinònim de coit heterosexual, i una dona i un home "funcionals" han de tindre, respectivament, vagina i penis (d'una mida estàndard). L'activista intersex nord-americana Cheryl Chase ha denunciat que la mutilació genital africana es considera un ritual bàrbar que desfigura; en canvi, l'extirpació dels clítoris dels bebés intersexuals s'anomena cliteroplàstia i es considera una pràctica científica que normalitza una desviació.

Un professional mèdic que tracta persones intersexuals declarava en una entrevista:

"[...] estuvimos comentando este caso, la niña ya tiene 12 o 13 años y claro, estuvimos comentando con la madre que hay que hacerla niña funcional, hay que hacerle una vagina funcional [...] Es la madre la que, con las conversaciones que tenga con la hija es cuando deciden cuando hay que hacerle, porque una vez que hayas hecho una neovagina, hay que usarla. Si no, muchas veces se atrofia, o se... Es

complicado. Debe mantenerla en condiciones, tienen que usar dilatadores o rollos de estos. Entonces es preferible cuando la niña, digamos por sus apetencias, va a tener relaciones sexuales, es cuando ya se hace la operación; se hace la neovagina para que la use." (Entrevista a PE, juny de 2005).ⁱⁱ

Aquest professional mèdic pressuposa el moment en què començaran les relacions i que aquestes seran coitals i periòdiques, ja que, si no és així, s'atrofiarà el teixit.

La intersexualitat curtcircuita el sistema sexe-gènere i el binomi home-dona com a natural i immutable i, tal com afirma Fausto Sterling, la gran variabilitat de l'anatomia humana sembla apuntalar que la interpretació de les diferències sexuals està construïda culturalment.

ⁱⁱ GREGORI, Núria. "Los cuerpos ficticios de la biomedicina. Los procesos de construcción del género en los protocolos médicos de asignación de sexo en bebés intersexuales". Revista de Antropología Iberoamericana. Número 1. Gener-febrer 2006.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.1. Què serà de major? EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Infantesa](#)

[#Sistema sexe-gènere](#)

[#Binarisme](#)

Desenvolupament:

Per grups. El professor o la professora reparteix a cada grup la foto d'un bebè (a uns els direm que és un xiquet i als altres els direm que és una xiqueta). En primer lloc, només els donem les dues primeres qüestions. Una vegada feta la posada en comú de la primera activitat, fan la resta de qüestions. Es pot completar l'activitat amb la lectura i comentari del text "El sexe binari".

Qüestions

1. Penseu com serà la vida d'aquest bebè. Feu una graella i anoteu, per dècades, les diferents activitats que realitzarà, les relacions que tindrà, les aficions, les malalties, els accidents, els patiments, les alegries, etc.
2. Posem en comú, en gran grup, les nostres anotacions.
3. Ara imagineu que aquesta persona té una orientació sexual o una identitat de gènere no normativa (és trans*, és intersexuals...). Indiqueu si totes les coses que havíeu assenyalat per a una persona cis i/o hetero serien igual.

4. Imagineu que el bebè de la foto té dificultats de visió o d'oïda, de mobilitat, és neuroatípic (Down, autisme...), etc. Com seria la seua vida?
5. Compartiu en gran grup les vostres idees, comparant les expectatives diferents depenent de la diversitat de la persona.
6. Llegiu individualment el text "El sexe binari" i expliqueu-vos-el per parelles.

Fotos lliures de Pixabay

Text. El sistema binari

Per al sistema patriarcal i binarista, els hòmens han de ser "blaus" (cotxes, futbol, força, cabells curts...) i les dones "rosa" (moda, bellesa, maternitat...). I si la nostra expressió de gènere no correspon al model, ens discriminen. Ser un xic femení o una xica masculina és quasi tan greu com cometre un delictes i mereix el castic social.

De vegades se sol dir que és la societat. Però no som totes i tots part d'aquesta societat? Quan parlem del "sistema", és aquest un ens que actua al marge, o per damunt, de la nostra voluntat?

És important que ens preguntem per la nostra participació en el manteniment de les injustícies del sistema o de la cultra. Insultem, marginem o critiquem les persones diferents? Mirem cap a un altre costat quan insulten algú altre per la seua expressió, identitat o orientació? Encarnem masculinitats i/o feminitats "perfectes"?

Vocabulari bàsic:

Sexe (anatomia): marcat pels genitals interns i externs, pels cromosomes, per les hormones, per les gònades i pels caràcters sexuals secundaris.

- Sexes normatius: mascle i femella
- Sexe exclòs: intersexual

Identitat de gènere: sexe que sentim i en el qual volem que ens tracten.

- Identitats normatives: dona i home cis (estan d'acord amb el sexe assignat)

Els nostres cossos, els nostres drets

- Identitats excloses: transsexuals, transgènere, trans... (no estan d'acord amb el sexe assignat, s'identifiquen amb un dels dos sexes binaris, amb cap d'ells o de vegades amb un i de vegades amb l'altre...)

Expressió de gènere: com vestim, sentim, ens comportem...

- Expressions normatives: dones femenines i hòmens masculins
- Expressions excloses: dones masculines, hòmens femenins, persones ambigües...

Orientació sexual: qui ens agrada, a qui desitgem, de qui ens enamorem...

- Orientació normativa: heterosexual
- Orientacions excloses: homosexual, bisexual, pansexual, demisexual, asexual...

SISTEMA BINARI HETEROPATRIARCAL

Normes i exclusions

SEXE	EXPRESSIÓ DE GÈNERE	ORIENTACIÓ	IDENTITAT DE GÈNERE
Masclè Femella	Masculí Femení	Heterosexual	Cissexual
Intersexualitats	Home femení, dona masculina, crossdresser...	Homosexual, bisexual, pansexual, asexual...	Transsexual, transgènere, trans*...

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.2. Serà nen o nena? EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Infantesa](#)

[#Sistema sexe-gènere](#)

[#Binarisme](#)

[#Anglés](#)

Desenvolupament

Vegeu el [Capítol 1. Sexe gènere](#), de "Dibuixant el gènere", un projecte divulgatiu basat en el llibre Dibuixant el gènere (Gerard Coll-Planas i Maria Vidal, Edicions 96). L'animació està també en castellà i en anglés.

Qüestions

1. Per què a la gent li preocupa tant si la criatura serà xiquet o xiqueta?
2. En el vídeo parla de la "maquinària de gènere". Què penseu que és?
3. Com reacciona la gent davant del plor d'una criatura?
4. Què és el sexe? I el gènere?
5. Vegeu i comenteu l'anunci de [Girlie Glue](#), un pegament apte per a ser utilitzat en bebés. La publicitat de [la marca](#) ens rep amb un "It's never too early to be girlie!" (Mai és massa prompte per a ser femenina!)

It's never too early to be Girlie!

6. Vegeu i comenteu el [Capítol 2. Gènere i identitat. Biologia o cultura?](#)

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.3. Què determina el sexe? 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Intersexualitat](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Infantesa](#)

[#Sistema sexe-gènere](#)

[#Binarisme](#)

Desenvolupament

Per grups de 4 persones, llegiu i comenteu el text "Què determina el sexe?" Feu-ne un esquema en una cartolina de la primera part del text. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Idees per al debat: Conseqüències de la patologització de la diversitat humana. Avantatges i inconvenients d'utilitzar una tercera etiqueta per a les persones intersexuals o de sexe indefinit.

Text. Què determina el sexe?

Per a determinar el sexe d'un bebé, normalment es parteix dels genitals. A l'ecografia, si hom veu un penis, interpreta que el nadó serà mascle, i l'observació externa ho acaba de confirmar quan naix la criatura. Però la realitat és molt diversa i hi ha més d'un aspecte que hem de considerar.

En primer lloc, el **fenotip**. Generalment les xiques tenen més malucs i pits, i els xics,

més pèl i musculatura... No cal dir que hi ha xics sense pèls i xiques que s'han de sotmetre a la tortura de depilar-se fins i tot el bigoti, xiques amb una musculatura espectacular i xics sense to muscular que han de matar-se al gimnàs si volen paréixer "hòmens".

En segon lloc, hi ha els **genitals externs** (testicles, penis, clítoris, llavis majors i menors...) i els **genitals interns** (úter, trompes, conducte deferent, pròstata...). També ací la varietat acostuma a trencar els esquemes prefixats: persones amb un ovari i un testicle, amb ovotestes (una porció és testicular i l'altra, ovàrica), amb un penis "massa menut" o un clítoris "massa gran", amb llavis fusionats, etc-

En tercer lloc, hi ha els **chromosomes**. Generalment, les persones amb fenotip femení i genitals interns i externs femenins tenen el cariotip XX; i les que ho tenen masculí, XY. Però també la diversitat és ací major al que es creu. Hi ha persones amb un cromosoma més (XXY), que solen tindre genitals externs masculins però caràcters secundaris femenins (malucs i pits) –en termes mèdics es parla de síndrome de Klinefelter. Hi ha també persones amb un cromosoma menys o incomplet (XO, Síndrome de Turner en medicina), també XXX, etc.

Finalment hi ha les **hormones**. Totes les persones tenim hormones femenines (estrògens) i masculines (andrògens); però els nivells varien d'un sexe a l'altre i també al llarg de la vida. Hi ha, per exemple,

persones que produeixen altes dosis de testosterona –el terme mèdic és hiperplàsia adrenocortical congènita–, el que provoca xiques molt masculines i xics prematurament masculinitzats. Hi ha també persones amb insensibilitat als andrògens –el terme mèdic és SIA o Síndrome d'insensibilitat androgènica completa o parcial–; el seu cariotip és XY, les gònades solen estar internes i produeixen una testosterona que el cos no assimila. També hi ha persones amb dèficit de l'enzima 5-alfa-reductasa, que impedeix que se sintetitzi la testosterona, de manera que si tenen el cariotip XY, naixen amb genitals poc masculinitzats i solen ser assignats com a xiques, però a l'adolescència la testosterona fabricada pels testicles comença a masculinitzar-les.

Davant d'aquesta varietat, parlar de només dos sexes es queda una mica curt. I si, a més, la terminologia emprada posa l'accent en l'anomalia dels cossos –i només fa propostes correctives que sovint es realitzen quan la criatura és menuda i no té autonomia per a decidir per ella mateixa–, l'impacte negatiu en la persona i en les seues famílies està assegurat.

Cheryl Chase i l'activisme intersex

Cheryl Chase és la fundadora de la Societat Nord-americana d'Intersexualitat. Nasqué amb micropenis, testicles sense descendir i una obertura darrere de la uretra. Fins a l'any i mig va ser educada com a xic; però aleshores l'equip mèdic va modificar la seua

Els nostres cossos, els nostres drets

opinió i decidí que era una xica. L'operaren abans dels dos anys, amb el consentiment de la família, i li llevaren el clítoris –molt xicotet per a ser penis, però massa gran per a ser clítoris. Els metges va dir als pares de Chase que havien de mudar-se a un lloc on ningú els coneguera i començar de nou amb un nom de xiqueta que sonara igual perquè ella no notara la diferència. També havien d'eliminar totes les fotografies o qualsevol referència a ella com a xic. Als 8 anys va ser operada de nou per a extirpar-li la part testicular que tenien els seus ovaris, i finalment li abaixà la regla. Mai havia tingut un orgasme. Als 20 anys va patir un xoc en descobrir el seu historial mèdic.

Chase i cada vegada més persones intersexuals lluiten pel reconeixement de la identitat intersex, contra les intervencions primerenques irreversibles i contra les mentalitats que consideren que la sexualitat només és un coit i qui no té els òrgans "adequats" no tindrà relacions plaents. Països com Austràlia, Alemanya, Pakistan o Nepal permeten la inscripció legal de persones com a tercer sexe, intersexual o de sexe indefinit, tot i que entre l'activisme intersex, i també en altres activismes com el trans, hi ha el debat sobre si una nova etiqueta suposa un benefici per a les persones en general i per a les intersexuals en particular o si el que cal és fer desaparèixer les etiquetes binàries.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.4. Intersexualitat i esport BC

Nivells: Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Intersexualitats](#)

[#Trans*](#)

[#Sistema sexe-gènere](#)

[#Binarisme](#)

[#Esport](#)

Desenvolupament

Llegiu i comenteu en grups els textos "Mascle o femella?" i "Sexe o gènere?", fragments del [primer capítol](#) de *Cuerpos sexuados* (Ed. Melusina, 2006), de la biòloga Anne Fausto-Sterling.

Quins són els criteris que segueix el COI quant a la determinació sexual dels atletes?

Busqueu informació sobre les atletes intersexuals Caster Semenya i Dutee Chand. En el blog [Brújula intersexual](#) hi ha diversos articles sobre elles.

Vegeu l'anunci de Nike "[Unlimited courage](#)", on el protagonista és Chris Mosier, el primer atleta transgènere a formar part d'un equip nacional als EUA, concretament, de duatló. Busqueu informació sobre l'atleta.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Text. Mascle o femella?

Amb les presses i l'emoció d'anar als Jocs Olímpics de 1988, Maria Patiño, la millor

saltadora de tanques espanyola, va oblidar el certificat mèdic preceptiu que havia de deixar constància, per a seguretat de les autoritats olímpiques, del que pareixia més que obvi per a qualsevol que la vera: que era una dona. Però el Comitè Olímpic Internacional (COI) havia previst la possibilitat que algunes atletes oblidaren el seu certificat de feminitat. Patiño només havia d'informar al «centre de control de feminitat» raspant unes quantes cèl·lules de la cara interna de la seua galta, i tot estaria en ordre... o així ho creia ella. Unes hores després del raspament, va rebre una trucada. Alguna cosa havia anat malament. Va passar un segon examen, però els metges no van dir res. Quan es dirigia a l'estadi olímpic per a la seua primera carrera, els jutges de pista li van donar la notícia: no havia passat el control de sexe. Potser semblava una dona, tenia la força d'una dona, i mai havia tingut cap raó per a sospitar que no ho era, però els exàmens van revelar que les cèl·lules de Patiño tenien un cromosoma Y, i que els seus llavis vulvars ocultaven uns testicles. És més, no tenia ni ovaris ni úter. D'acord amb la definició del COI, Patiño no era una dona. En conseqüència, se li va prohibir competir amb l'equip olímpic femení espanyol. Les autoritats esportives espanyoles li van proposar simular una lesió i retirar-se sense fer pública aquella enutjosa situació. En refusar ella aquesta avinença, l'assumpte va arribar a la premsa europea i el secret es va airejar. Als pocs mesos del seu retorn

a Espanya, la vida de Patiño es va arruïnar. La van desposseir dels títols i de la llicència federativa per a competir. El nóvio la va deixar. La van expulsar de la residència atlètica nacional i se li va revocar la beca. De sobte es va trobar que s'havia quedat sense el seu mitjà de vida. La premsa nacional es va divertir molt a la seua costa. Com va declarar després, «Se'm va esborrar del mapa, com si els dotze anys que havia dedicat a l'esport mai hagueren existit».

Abatuda però no vençuda, Patiño va invertir molts diners en consultes mèdiques. Els doctors li van explicar que la seua era una condició congènita anomenada insensibilitat als andrògens; la qual cosa significava que, encara que tinguera un cromosoma Y i els seus testicles produïen testosterona de sobra, les cèl·lules no reconeixien aquesta hormona masculinitzant. Com a resultat, el seu cos mai va desenrotllar trets masculins. Però en la pubertat els testicles van començar a produir estrogen, com fan els de tots els barons, la qual cosa va fer que els seus pits cresqueren, la cintura es fera estreta i el malucs s'eixamplaren. A pesar de tindre un cromosoma Y i uns testicles, s'havia desenrotllat com una dona. Patiño va decidir plantar cara al COI. «Sabia que era una dona», va insistir a un periodista, «als ulls de la medicina, de Déu i, sobretot, als meus propis ulls». Va comptar amb el suport d'Alison Carlson, extenista i biòloga de la universitat d'Stanford, contrària al control de sexe, i juntes van emprendre una batalla

Els nostres cossos, els nostres drets

legal. Patiño es va sotmetre a exàmens mèdics de les seues cintures pelviana i escapular «a fi de decidir si era prou femenina per a competir». Al cap de dos anys i mig, la IAAF (International Amateur Athletic Federation) la va rehabilitar; el 1992, es va reincorporar a l'equip olímpic espanyol, i es va convertir així en la primera dona que desafiava el control de sexe per a les atletes olímpiques.

Malgrat la flexibilitat de la IAAF, el COI es va mantindre en la mateixa posició: si la presència d'un cromosoma Y no era el criteri més científic per al control de sexe, llavors caldria buscar-ne un altre. Els membres del Comitè Olímpic Internacional seguien convençuts que un mètode de control més avançat seria capaç de revelar l'autèntic sexe de cada atleta. Però, per què li preocupa tant al COI el control de sexe? En part, les regles del COI reflecteixen les ansietats polítiques de la Guerra Freda: durant els Jocs Olímpics de 1968, per exemple, el COI va instituir el control «científic» del sexe de les atletes en resposta als rumors que alguns països de l'Europa Oriental estaven intentant glorificar la causa comunista a base d'infiltrar hòmens que es feien passar per dones en les proves femenines per a competir amb avantatge. L'únic cas conegut d'infiltració masculina en les competicions femenines es remunta a 1936, quan Hermann Ratjen, membre de les joventuts nazis, es va inscriure en la prova de salt d'altura femení com a Dora. Però la seua masculinitat no es va traduir en un gran avantatge: encara que es va classificar per a la ronda final, va quedar en quart lloc, per

darrere de tres dones.

Tot i que el COI no va requerir l'examen cromosòmic en interès de la política internacional fins al 1968, feia temps que inspeccionava el sexe dels atletes olímpics en un intent de calmar els que sostenien que la participació de les dones en les competicions esportives amenaçava de convertir-les en criatures virilitzades. En 1912, Pierre de Coubertin, fundador de les olimpíades modernes (inicialment vetades a les dones), va sentenciar que «l'esport femení és contrari a les lleis de la naturalesa». I si les dones, per la seua mateixa naturalesa, no eren aptes per a la competició olímpica, què calia fer amb les esportistes que irrompien en l'escena olímpica? Les autoritats olímpiques es van afanyar a certificar la feminitat de les dones que deixaven passar, perquè el mateix acte de competir pareixia implicar que no podien ser dones de veritat. En el context de la política de gènere, el control de sexe tenia molt de sentit.

Text. Sexe o gènere?

Fins al 1968, sovint es va exigir a les competidores olímpiques que es despullaren davant d'un tribunal examinador. Tindre pits i vagina era tot el que es necessitava per a acreditar la feminitat. Però moltes dones trobaven degradant aquest procediment. En part per l'acumulació de queixes, el COI va decidir recórrer al test cromosòmic, més modern i «científic». El problema és que ni aquest test ni el més sofisticat que emprà el COI en l'actualitat (la reacció de la polimerasa per a detectar seqüències d'ADN implicades en el desenrotllament

testicular) poden oferir el que s'espera d'aquestos. Simplement, el sexe d'un cos és un assumpte massa complex. No hi ha blanc o negre, sinó graus de diferència. En els capítols 2-4 parlaré del tractament que han donat (o haurien de donar) els científics, els metges i el gran públic als cossos l'aparença dels quals no és ni completament masculina ni completament femenina. Una de les tesis principals d'aquest llibre és que etiquetar a algú com a baró o dona és una decisió social. El coneixement científic pot assistir-nos en aquesta decisió, però només la nostra concepció del gènere, i no la ciència, pot definir el nostre sexe. És més, la nostra concepció del gènere afecta el coneixement sobre el sexe produït pels científics en primera instància. /.../

Els nostres cossos són massa complexos per a proporcionar-nos respostes definides sobre les diferències sexuals. Com més busquem una base física simple per al sexe, més clar resulta que «sexe» no és una categoria purament física. Els senyals i les funcions corporals que definim com a masculines o femenines estan ja imbricades en les nostres concepcions del gènere. Considere's el problema del Comitè Olímpic Internacional. Els membres del comitè volen decidir qui és baró i qui és dona. Però com? Si Pierre de Coubertin estiguera encara per ací, la resposta seria simple: ningú que desitjara competir podria ser una dona, per definició. Però ja ningú pensa així. Podria el COI emprar la força muscular com a mesura del sexe? En alguns casos sí, però les forces de barons i dones se solapen, especialment quan es tracta d'atletes entrenats.

Els nostres cossos, els nostres drets

(Recordem que Hermann Ratjen va ser vençut per tres dones que van botar més alt que ell.) I encara que María Patiño s'ajustara a una definició raonable de feminitat en termes d'aparença i força, també és cert que tenia testicles i un cromosoma Y. Ara bé, per què aquests trets haurien de ser factors decisius? El COI pot aplicar la prova del cariotip o de l'ADN, o inspeccionar els pits i els genitals, per a certificar el sexe d'una competidora, però els metges es regeixen per altres criteris a l'hora d'assignar un sexe incert. Se centren en la capacitat reproductiva (en el cas d'una feminitat potencial) o la grandària del penis (en el cas d'una presumpta masculinitat). Per exemple, si un bebé naix amb dos cromosomes X, oviductes, ovaris i úter, però un penis i un escrot externs, és xiquet o xiqueta? Quasi tots els metges dirien que és una xiqueta, malgrat el penis, pel seu potencial per a donar a llum, i recorrerien a la cirurgia i a les hormones per a validar la seua decisió. L'elecció dels criteris per a determinar el sexe, i la voluntat mateixa de determinar-ho, són decisions socials per a les quals els científics no poden oferir guies absolutes.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.5. Els errors del sistema EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Sistema sexe-gènere](#)

[#Música](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Binarisme](#)

Desenvolupament

Vegeu el vídeoclip de la cançó *Toi t'en rêves*, de Narcys (2007), en la versió [completa de l'autor](#) o en la versió [subtitulada en espanyol](#).ⁱ Respondeu a les qüestions.

Qüestions

1. Quina és l'educació que es dona als nins blaus i als nins roses? Enumera les coses que poden fer els blaus i les roses. És igual que a la vida real? Quines coses han canviat i quines no?
2. Comenteu el final. Penseu que és un final positiu? Els "errors" del sistema només es poden enamorar d'altres errors?
3. Quins són els missatges que ens transmet aquest vídeo?
4. Imagineu un altre final més alternatiu. Quins missatges transmetria amb el vostre final?
5. La cançó i el vídeo sembla que fan

referència a les persones excloses pel gènere, però quines altres persones són considerades errors del sistema i no hi apareixen?

Vegeu el capítol 4. *La cadena simbòlica binarista*ⁱⁱ, un projecte divulgatiu d'animació basat en el llibre *Dibuixant el gènere*, de Gerard Coll-Planasⁱⁱⁱ i Maria Vidal –també en [castellà](#) i en [anglès](#).

Qüestions

1. Què és el sexe, el gènere i l'orientació?
2. Per què explica el vídeo que hi ha persones excloses? Qui són?
3. Què és la intersexualitat? I la transsexualitat?
4. Què significa que el sexe és un continu?
5. Per què estan discriminades les persones bisexuals?
6. Estan discriminades les lesbianes?
7. Què significa la paraula "estigma"?
8. Què és l'homofòbia? Hi ha homofòbia en l'actualitat?

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

[Per a adaptar aquesta activitat al primer cicle d'ESO, recomanem utilitzar la [versió escurçada i sense el final parellista de Toi te'n rêves, de Narcys](#). No hauran de respondre a la qüestió 4.]

ⁱ Versió sense el final parellista [Toi t'en rêves, de Narcys](#)

ⁱⁱ "Dibuixant el gènere" és un projecte divulgatiu d'animació basat en el llibre *Dibuixant el gènere* (Gerard Coll-Planas i Maria Vidal, Edicions 96), que té com a objectiu acostar les aportacions dels estudis de gènere a un públic ampli. L'animació està també en castellà i en anglès.

ⁱⁱⁱ COLL-PLANAS, Gerard; VIDAL, Maria (2013). *Dibuixant el gènere*. València: Edicions 96

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.6. S'ha de tallar! EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Intersexualitats](#)

[#Cirurgia](#)

[#Sistema sexe-gènere](#)

[#Binarisme](#)

[#Salut LGBTI](#)

[#Clítoris](#)

Desenvolupament

Comenteu el fragment del documental *Le clítoris, ce cher inconnu* (França/Gran Bretanya, Michèle Dominici, 2003), on Melissa Cull explica que va patir l'ablació del clítoris als 4 anys per la seua condició d'intersexual.

Comenteu l'article de l'activista intersexual Mauro Cabral.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Article. ¡Hay que cortar!

¡Hay que cortar!

Mauro Cabral en SOY, suplemento de diversidad sexual, página 12. 16 de maig del 2008ⁱ.

Hace un par de semanas atrás algunos medios de comunicación dieron a conocer una nueva "victoria" obtenida en el campo de los derechos humanos –y, en particular, en el campo del derecho humano a la identidad. Se trata de la historia de una niña

correntina de cuatro años quien, tras una "larga lucha", obtuvo su documento nacional de identidad. El sexo que consiga ese documento es, "finalmente", femenino.

De acuerdo a la información publicada, la niña había sido asignada al sexo masculino al nacer. El tamaño de su clítoris habría sido tan grande que fue confundido con un pene, lo que llevó a considerarla un niño. Luego se descubrió que tenía ovarios, que tenía útero, y que, por lo tanto, debía ser reasignada e intervenida quirúrgicamente con "urgencia". Y, por supuesto, sin su consentimiento. ¿Por qué? ¿Cuál era la "urgencia"? ¿Se trataba, por ejemplo, de una urgencia médica? ¿Era necesario operarla para salvarle la vida, acaso? No. La única urgencia del caso era la violación encarnada de su derecho humano a la identidad. ¿A qué identidad? Obviamente, a la identidad obligatoria entre "sexo femenino" y "clítoris de tamaño promedio".

Para decirlo claramente: sólo porque durante esos cuatro primeros años su existencia pareció tener lugar en ese intervalo entre la femineidad al que llaman "intersexualidad", es que una cirugía destinada a cortar el clítoris puede justificarse en nombre de sus derechos humanos. Sólo porque su existencia pareció tener lugar en esa tierra de nadie de la diferencia sexual es que esa intervención no solo no fue públicamente reputada como condenable sino que, además, fue valorada como deseable. Buscada. Defendida como un derecho. Finalmente celebrada. Y es que desde la perspectiva cultural que persiste en identificar lo humano con cuerpos femeninos o masculinos

promedio, se trata de intervenciones destinadas a humanizarnos. ¿Quién podría, acaso, oponerse a eso? ¿Quién podría negarse a festejarlo?

La historia de la niña intersex de Corrientes fue relatada, invariablemente, como una gesta heroica que, contra todos los contratiempos, logró asegurarle su derecho humano a la identidad. Una Defensoría de Pobres y Ausentes, un hospital público, un tribunal, el Estado, en suma, apareció una y otra vez comprometido, en esa historia, con el final triunfal de esa gesta. Narrada, una vez más, en los términos de los derechos humanos, se trata, una vez más, de una historia de horror. Las variaciones corporales, la distancia entre los genitales de una niña o un niño particular y el ideal sexuado de nuestra cultura, los distintos modos en los que la diversidad se encarna, nada de eso, en sí mismo, deshumaniza; la violencia quirúrgica sí, e instala el trato inhumano en el centro mismo de la experiencia de devenir un ser humano sexuado.

¿Qué hacer para detener este horror? ¿Qué hacer para revertir el orden que lo justifica? Visibilizar y celebrar la diversidad corporal tal vez ayude pero también es necesario hacer visible esa otra diferencia, la verdadera, la que no reside entre nuestras piernas. Esa que se produce y se instala cuando, en nombre de la diferencia sexual, invocando ciertos derechos de lo humano y de lo idéntico y movido por las mejores intenciones, alguien dice: hay que cortar. Y corta.

ⁱ Text complet i relats d'altres persones amb intersexualitat en [Cabral, Mauro \(editor\): Interdicciones. Escrituras de la intersexualidad en castellano. Córdoba, 2009.](#)

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.7. El fal·lòmetre 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Intersexualitats](#)

[#Genitals](#)

[#Cirurgia](#)

[#Binarisme](#)

[#Salut LGBTI](#)

[#Clítoris](#)

Desenvolupament

Per parelles, comenteu la imatge i el text "Los cuerpos ficticios de la biomedicina". Llegiu i comenteu també l'entrevista a la mamà d'un bebè intersexual.

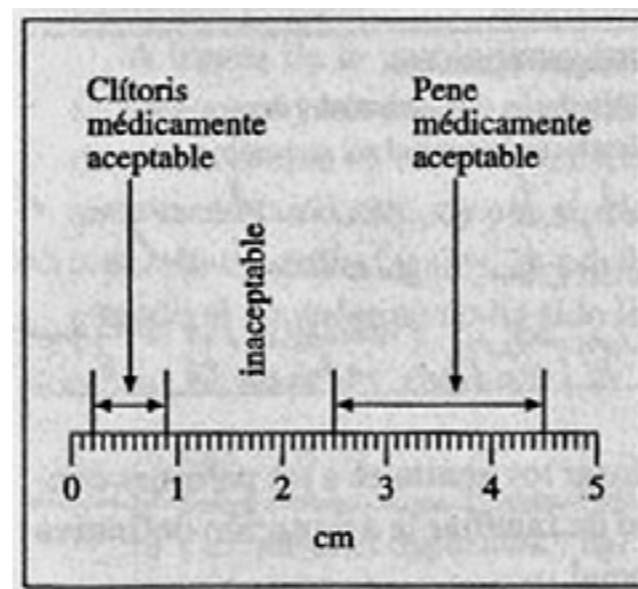
Poseu en comú les vostres reflexions amb una altra parella, primer, i després amb el grup classe.

Text 1. Los cuerpos ficticios de la biomedicina

Núria Gregori en [Piña Colada](#)

El nacimiento de un bebé del cual no se puede decir si es niña o niño con una simple inspección visual, supone la activación de una serie de resortes médicos y tecnológicos dirigidos a desvelar qué se oculta detrás de tal indefinición genital. Todos los esfuerzos dedicados a elaborar categorías, definiciones, criterios y protocolos para diagnosticar tal ambigüedad, así como el auge en investigación y desarrollo de nuevas

tecnologías biomédicas para corregirla, revelan la inquietud que provoca dentro de nuestro orden sociocultural la ambigüedad y lo inclasificable en relación al sexo, al género y a la sexualidad. Los mandatos de un orden "monosexual" –la idea de que una persona sólo puede tener un único sexo/género y que este es estable para toda la vida- y del conocido como "dimorfismo sexual" –la creencia o convicción dominante en Occidente de la existencia de tan sólo dos sexos posibles, mujer y varón- obliga a confeccionar cuerpos ficticios que eliminan la verdadera variabilidad sexual humana. Será la institución médica y los profesionales médicos responsables de estos recién nacidos, los encargados de buscar qué sexo "verdadero" se esconde detrás de tanta ambigüedad, erigiéndose como responsables del proceso de sexuación en nuestra sociedad.

Text 2. Entrevista a la mamà d'un bebè intersexual

Com van ser els primers moments del naixement?

Molt bonics. Em diuen que he tingut una xiqueta i la registrem, Ningú ens va dir res, però la xiqueta tenia una fusió de llavis. El cap de pediatria de l'hospital va vindre a l'habitació i ens va dir que volien obrir-li els llavis. El meu marit i jo ens negàrem en redó. Jo veia que els seus genitals no eren com el meus, però no pensava... Em van enviar a casa amb la meua criatura i vaig dir a tothom que era una xiqueta. Però em varen fer tornar a l'hospital /.../. Va entrar molta gent a l'habitació i em digueren que anaven a fer una analítica al meu bebè, però li van mesurar els genitals amb un regle. No em van demanar permís. Em van dir que només li volien fer una analítica. Amb quin dret agafaren i mesuraren els genitals a la meua criatura? No poden arribar, baixar-te les bragues i mesurar-te els genitals. I així va començar tot.

És en aquest moment quan us diuen que, potser, la teua filla tinga una patologia?

Jo els vaig preguntar si era hermafrodita i la metgessa em va dir que no diguera això, que era un insult. Jo, ara per ara, em sent super empoderada i no m'avergonyisc gens ni miqueta de dir aquesta paraula. La metgessa em van dir que li farien unes proves. Estigueren tot el matí fent-les i, quan van acabar, ens va portar al seu despatx i ens va dir que havia d'explicar-nos una cosa, i que

Els nostres cossos, els nostres drets

no sabia com fer-ho. Ens va preguntar quins estudis teníem. Em va semblar molt fort i li vaig dir que quina importància tenia el meu nivell d'estudis per a parlar de la salut del meu bebé. Em va preguntar si sabia què era un cariotip i un cromosoma, i si sabia quins eren els cromosomes d'home. Li vaig dir sí, i ens va explicar que la meua filla tenia cromosomes d'home. Que tenia una alteració de la diferenciació sexual, un trastorn que era una patologia, i que no s'assabentaria si l'operaven... Volien extirpar-li les gònades, però encara no sabíem què tenia, si ovaris o testicles. Segons l'ecògraf, tenia òrgans femenins, però volien reduir-li el clítoris i fer-li una vaginoplàstia.

I us vau negar...

Evidentment! Jo li vaig dir a la doctora que no li podíem fer això sense saber ben bé què era. I ens va dir que, en aquestos casos, es fa la cirurgia i que preval el sexe de criança. Això vol dir que tu l'eduques com una xiqueta, se sentirà xiqueta. Aleshores va ser quan li vaig preguntar si sabia que existia la transsexualitat. Em va respondre que això no tenia res a veure, que era diferent. O siga, que les mares dels xiquets i xiquetes transsexuals els eduquen perquè siguin transsexuals! Jo, és que no entenia res.

GRANDE, Fani (2017). *Jo sóc així i això no és un problema*. Vinçle.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.8. Blogs d'intersexualitat EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Intersexualitats](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu en gran grup el vídeo "[Intersexion \(documental intersexualitat\)](#)", fragment del documental "Intersexion" (Dir: Grant Lahood, Nova Zelanda, 2012). Es pot veure complet [ací en anglés](#).

En grups de 3 o 4, visiteu els blogs sobre intersexualitat següents. Trieu una entrada i expliqueu-la a la resta de la classe. Podeu llegir algun fragment, fer-ne un resum...

o [Mi bebé intersexual](#)

o [Brújula intersexual](#)

o [Yo intersexual](#)

o [Vivir y ser intersexual](#)

o [Intersex y andrógino](#)

o [Justicia intersex](#)

o [Intervisibilidad](#). Pàgina de Oll Europa, que agrupa organitzacions intersex europees basades en els drets humans que treballen en la promoció de l'autoconsciència i visibilitat i reconeixement de les persones intersex a Europa i al món.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.9. Intersexy 2EBC

Nivells: Segon cicle d' ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Anatomies sexuals

#Intersexualitats

#Anglès

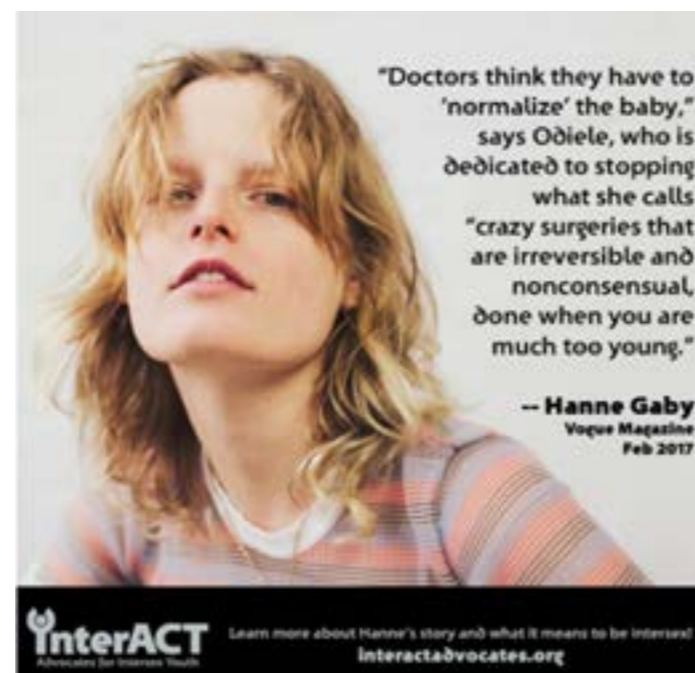
Desenvolupament

Vegeu el vídeo en anglès [What It's Like To Be Intersex](#) (Què és ser intersex), on joves intersexuals parlen obertament, i amb orgull, de la seua intersexualitat.

Visiteu la pàgina [InterAct youth!](#), tumblr dirigit per un grup d'adolescents i joves intersexuals que volen "alçar les seues veus, compartir les seues històries i canviar el món". Extraieu imatges que us criden l'atenció i traduïu els missatges o utilitzeu les que us suggerim.

Què denuncia la primera de les imatges?:
"Intersex people of colour are out of this world"

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.10. Orgullós de ser dos-esperits EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Diversitat cultural](#)

[#Intersexualitats](#)

Desenvolupament

Per parelles, llegiu i comenteu l'entrevista a l'escriptor i cineasta canadenc Alec Butler.

Escriviu-li, individualment o per parelles, un email convidant-lo a vindre al vostre institut per a explicar la seua experiència.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe."

Entrevista. A los 12 años de edad me creció barba y tuve mi periodo. Por Alec Butlerⁱ

Cuando Alec Butler nació en 1959, se dio por hecho que era una mujer. Pero después de haber sido criado como una niña, Alec –ahora un galardonado escritor y cineasta– se dio cuenta de que era intersexual, alguien cuyo sexo anatómico, hormonal o genético no es completamente masculino ni femenino.

Tenía alrededor de 12 años cuando comenzó a crecerme barba y tuve la menstruación. Yo estaba tremendamente confundido. Mis padres también se asustaron y me llevaron a ver a algunos doctores, pero en el pequeño pueblo canadiense en el que crecí, ninguno sabía nada acerca de ser intersexual. Un doctor dijo: "Vamos a tener que internarla en

una institución mental hasta que aprenda a vestirse como una niña y maquillarse." /.../ Afortunadamente mis padres se indignaron y dijeron: "No vamos a hacerlo. Solo vamos a quererte, y tú podrás elegir ser quien quieras ser." Fue un regalo que muchxs niñxs intersexuales no tienen.

Toda mi familia era muy amorosa. Yo era vital y divertido, y solía entretener a la gente con mis interpretaciones de Elvis. Siempre estuve interesado en el arte y en la escritura. /.../ Mis padres eran de clase trabajadora, y los únicos libros que había en casa eran enciclopedias, que leía de principio a fin. Mi familia me aceptaba como era, pero en la escuela y socialmente fue complicado.

Tan pronto como pude, comencé a usar pantalones todo el tiempo. En aquel entonces no era fácil ser una niña y usar pantalones. Y me sentía presionado a tomar hormonas femeninas para volverme más femenino, a pesar de que yo quería ser más masculino –quería ser un niño.

En la escuela era precavido. Me preocupaba que pensarán que estaba loco, así que traté de encajar para no meterme en líos. Pero cuando tienes un cuerpo como el mío, siempre hay problemas y hay gente a quien le molestas. Tuve problemas porque me gustaba una niña y, de hecho, yo también le gustaba a ella. Pero todo salió terriblemente mal /.../. Me llamaron lesbiana, tortillera, marimacha... y los otros niños me gritaban que estaba enferma, y me

pasaban notas como "¿Por qué no te matas?".

En aquella época vivíamos en una base militar en el este de Canadá, porque mi padre estaba en el ejército. La escuela era enorme, y debido a que era víctima de acoso escolar, mi padre decidió jubilarse anticipadamente, perdió una parte de su pensión y nos mudamos a una isla de Nueva Escocia. Pero esto resultó más opresivo todavía porque era un lugar aislado y las personas eran incluso más ignorantes.

Cuando me gradué de la preparatoria en 1978, me fue difícil encontrar trabajo. Me mudé a Toronto para poder vivir como una persona queer y seguir mis sueños. En aquella época me presentaba como una lesbiana butch porque era una manera de pertenecer a una comunidad, de tener apoyo y de sentirme aceptado. No conocía a ninguna persona intersexual –ni siquiera conocía la palabra. La vida no era fácil. Había personas que me amenazaban de muerte en la calle y me decían cosas. /.../ En un desfile del orgullo gay, un grupo de hombres gay me rodearon y me amenazaron con bajarme los pantalones. Fue aterrador.

Las lesbianas butch son víctimas de una gran cantidad de odio, incluso hoy en día. Una de las razones por las que ahora paso como hombre es porque, psicológicamente, no podía lidiar con la violencia y las expresiones de odio. Pero he logrado producir mis obras, y me he hecho un nombre en la comunidad.

A principios de la década de los 90, cuidé de

ⁱ Traducción de Laura Inter de l'article original "At 12 I grew a beard and had a period" de Alec Butler para BBC News, en el blog [Brújula intersexual](#). Corrección de la traducción: Rosa Sanchis

Els nostres cossos, els nostres drets

amigos que estaban muriendo de SIDA. Fue un tiempo en el que estuve muy ocupado, una época de locura. No quería que las personas supieran que tenía barba, pero durante aquel periodo no tenía tiempo de afeitarme, así que comenzó a aparecer el pelo. Mis amigos me decían: “¡Uou, tienes barba! Es genial, deberías dejar que creciera.” Así que cuando murieron, dejé crecer mi barba en su memoria, en honor a la forma en la que me aceptaron. Pero me metí nuevamente en problemas porque no me aceptaban en los bares de lesbianas. Las mujeres me preguntaban qué hacía allí y yo trataba de explicarles que también era lesbiana y que algunas teníamos barba.

Hasta mediados de los 90 no supe que era intersexual. Un día alguien me preguntó si era intersexual y yo le respondí que no sabía qué significaba, pero terminé buscando en Google e investigando mucho, y llegué a la conclusión de que sí que lo era. /.../ A finales de los 90 cambié mi nombre a Alec. Mi compañero y yo salimos a la luz como transgénero, y pasamos de ser amantes lesbianas a chicos. Fue un shock para la comunidad. Realmente no tuve que hacer nada más que cambiar mi nombre porque ya era muy masculino.

Me gusta mi cuerpo tal como es y no quiero cambiarlo. Me gusta tener barba. Me gusta tener senos. Simplemente, me gusta. Me siento bien la mayor parte del tiempo. Sin embargo, es difícil comenzar una relación amorosa porque mi cuerpo es diferente. Algunas veces es complicado para los amantes comprender estas cosas, pero valoro a las personas que lo hacen y tratan de romper esas barreras.

/.../ Ahora estoy cursando Estudios Aborígenes

en la Universidad de Toronto. Antes de la colonización, en las comunidades nativas de Canadá, las personas transgénero, las mujeres masculinas y los hombres femeninos eran vistos como seres doblemente bendecidos porque poseían el espíritu tanto de hombre como de mujer. Eran personas con dos espíritus. Es un término controvertido, pero eran muy importantes (maestros, consejeros matrimoniales...), y se les daban roles especiales en las ceremonias.

Me enteré de mi herencia nativa de una manera muy dolorosa. Cuando mi madre estaba muriendo, le pregunté por qué dejó la escuela a los 12 años de edad. Me dijo que no podía soportar que la llamaran “india pequeña y sucia”. Le pregunté si era verdad que era india pero no me respondió porque es algo de lo que no puedes hablar –se te enseña a sentirte avergonzado de tu herencia nativa. Aunque por la manera en la que me miró supe que teníamos ancestros nativos. Para mí, el identificarme como ‘dos espíritus’ significa que me puedo sentir bien siendo un hombre y una mujer en el mismo cuerpo. Y mi motivación al volver a la escuela es reclamar esa identidad de ‘dos espíritus’, ya que esto complementa mi identidad intersexual no binaria, hace que mi rompecabezas encaje como persona en este mundo: no soy extraño, soy parte de la humanidad, existen y siempre han existido otras personas como yo, a pesar de los esfuerzos para acabar con nosotrxs.

Ahora estoy tomando testosterona –no porque la necesite para parecer más masculino, sino por razones de salud. Por algún motivo, aún tengo periodos menstruales, y mi doctor me

dijo que ya debería estar en la menopausia. Mis reglas son muy duras físicamente e interrumpen mi vida creativa. Así que estoy tomando testosterona para lidiar con ello.

Creo que es sorprendente que un número creciente de jóvenes canadienses se están identificando como no binarios. Ojalá esto hubiera pasado hace 40 años, cuando era un niño, porque hubiera tenido una vida mucho menos traumática. Este nuevo movimiento me ha dado mucha más confianza. /.../ El mensaje que quiero transmitir a mi comunidad –intersexual, no binaria y nativa– es: siéntanse orgullosos de ser de un género mixto y de una raza mixta. Eso es lo que he aprendido: a sentirme orgulloso.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.11. Intersexualitats en altres cultures 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Diversitat cultural](#)

[#Intersexualitats](#)

[#Sistema sexe-gènere](#)

Desenvolupament

Llegiu i comenteu el fragment "Els nadle" extret de [La transversalidad de género. Contexto cultural y prácticas de género](#) (Anne Bolin, 2003). Per què no tenen sentit les categories homosexual, bisexual o heterosexual entre els navajos?

Busqueu informació d'altres cultures en l'article [El tercer género o queer: El biocentrismo](#) del blog [Una antropòloga en la luna](#). Per grups, expliqueu en una cartolina almenys tres cultures diferents. Podeu apegar fotografies o fer dibuixos.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Text. Els nadle.

Los navajos reconocen tres sexos físicos: hermafroditas, varones, y mujeres, y al menos tres o más status de género: varones (muchachos), mujeres (muchachas), y *nadle*. Hay tres tipos de *nadle*: verdaderos *nadle* y falsos *nadle*, que pueden ser hombres (varones) y mujeres (hembras) genitales. /.../ A los nadle se les asigna esta posición sobre la base de sus genitales ambiguos. Asumen

tareas y comportamientos relacionados con las mujeres pero también tienen derechos especiales de los que no gozan los demás navajos. Las parejas sexuales de un *nadle* pueden incluir a mujeres u hombres, pero no a otros *nadle* ni a falsos *nadle*. Por ello las mujeres pueden elegir como pareja a varones, a *nadle*, o a falsos *nadle*, y los varones pueden elegir como pareja a mujeres, a *nadle* y falsos *nadle*.

La homosexualidad, que se define como relaciones entre personas del mismo género, no se permite. Esto sirve para ilustrar problemas de interpretación transcultural. Si el del *nadle* es un status de tercer género, entonces el término homosexual carece de sentido e ilustra cómo los conceptos occidentales de orientación y conducta sexual están ligados a la polaridad de ese esquema de género. Estos emparejamientos no pueden ser clasificados según nuestro esquema occidental, que se basa en la heterosexualidad, homosexualidad o bisexualidad. En efecto, el heterosexismo se descompone ante esta evidencia. Las permutaciones se hacen incluso más interesantes en el caso del falso *nadle*, al que se reconoce como *nadle*, pero cuyos genitales no son hermafroditicos. La paradoja en el status de *nadle* es que mientras que los genitales hermafroditicos definen la posición, no impide que aquellos que no son hermafroditas adquieran este status —los genitales hermafroditicos definen pero no limitan la participación en calidad de *nadle*. /.../

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.12. Per quatre cantonets de no res E

Nivells: Primer cicle d'ESO

Etiquetes:

#Anatomies sexuals

#Infantesa

#Ficció

Desenvolupament

Vegeu el conte Por cuatro esquinitas de nada, de Jérôme Ruillier, contat per Beatriz Montero. Al canal de Montero podem trobar més contes igualitaris. Segons el conte, tots el redonets són iguals. És així a la realitat?

Vegeu el conte "El príncipe Ceniciento", de Babette Cole. Què penseu del final?

Transformeu un conte tradicional fent que el protagonista siga un xic no hegemònic com Ceniciento.

[Nota per al professorat. Una primera lectura del conte ens pot fer pensar que hi ha prou a retallar la porta perquè Quadradet pugui entrar-hi. No cal dir que ja és un gran pas. Però hem d'intentar anar més enllà i plantejar si el món es divideix només en redonets i quadradets; o si tots els redonets, o tots els quadradets, són iguals; o si el problema de Quadradet no serà tant la porta com un món on només es pot ser de dues formes...]

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.13. She or he? 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Performativitat](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Feminitat\(s\)](#)

Desenvolupament

Vegeu l'anunci "[Whatever](#)" i comenteu les vostres primeres impressions en gran grup.

Comenteu, per parelles, les qüestions següents.

Qüestions

1. Penseu que la masculinitat o la feminitat són naturals o creades socialment?
2. Quin paper tenen els insults (mariquita, masclot, efeminat...) en el manteniment de la masculinitat i feminitat hegemòniques? Si la gent no rebera aquestos insults (o no tinguera por a l'insult o a la crítica social), penseu que les diferències entre xics i xiques serien menors?
3. Quin és el paper de la moda, dels mitjans de comunicació, de l'educació... en el manteniment de les diferències físiques (vestimenta, gestos...)?
4. Llegiu la píndola informativa del bloc 4: "La construcció de la desigualtat" i torneu a revisar les vostres respostes. Afegiu el que considereu.
5. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

[Nota per al professorat. La model Erika Linder fa el paper de xic i de xica, però no tots els/les alumnes se n'adonen. Si és així, després de deixar un temps per als comentaris espontanis sobre l'anunci, els aclarim que és la mateixa persona]

Els nostres cossos, els nostres drets

1.1.14. Sexualitat “natural” 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Anatomies sexuals](#)

[#Sistema sexe-gènere](#)

[#Binarisme](#)

Desenvolupament

Per parelles, llegiu i comenteu els textos “Comportaments *naturals*” i “La sexualitat humana i la sexualitat animal”, extret de LÓPEZ CANCHO, Raúl, i l'Escola Lliure el Sol (2011). El sexe de l'Àngels. Ajuntament de Barcelona.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Text. Comportaments “naturals”

És habitual que quan es vol justificar un comportament o característica d'homes o de dones, es vagi al món animal buscant una confirmació de la seva “naturalitat”. Però la diversitat animal fa que, tinguem la visió que tinguem sobre la naturalesa humana, molt probablement trobem alguna o altra espècie animal que sembli avalar la nostra visió. Així, si volem mostrar que els animals som egoistes per naturalesa, és fàcil citar casos de lluita violenta pel territori o de posta d'ous en el niu d'altres ocells, com el cas del cucut. I, per contra, si volem mostrar que els animals som altruistes per naturalesa, és fàcil citar casos de donació desinteressada de menjar, o de comportaments com el del dofí, que ajuda altres animals i persones ferides a mantenir-se a la superfície i arribar a la costa. I doncs, som egoistes per

naturalesa (com el cucut) o som altruistes per naturalesa (com el dofí)? La diversitat animal permet trobar exemples de tot tipus (i, per tant, exemples oposats), i per això el fet de trobar una característica o comportament concret no és gaire significatiu de cara a establir una tendència generalitzable.

Si ens centrem en les característiques sexuals succeeix el mateix: busquem la pauta de comportament sexual que busquem, molt probablement trobarem alguna espècie que l'avalii. Si busquem comportaments heterosexuals els trobarem, però si busquem comportaments homosexuals també els trobarem; si busquem comportaments monògams els trobarem, però si busquem comportaments polígams també els trobarem; si busquem animals que donin la vida per salvar les seves cries els trobarem, però si busquem animals que abandonin les seves cries també els trobarem. La varietat sexual és tan gran que fins i tot tindrem èxit si volem trobar algun mamífer que posi ous (com l'ornitorinc), si volem trobar alguna espècie on siguin els mascles els qui incuben les cries (com el cas del cavallet de mar, en què és el mascle qui porta els ous de la femella dins el seu cos i dona a llum), si volem trobar algun animal que sigui hermafrodita (com el cargol), si volem trobar algun animal que canviï de sexe (com el peix Donzella, que de jove és femella i d'adult és mascle), si volem trobar algun animal que es masturbi (com l'orangutan), si volem trobar algun animal que practiqui sexe amb les seves cries (com el talp), si volem trobar algun animal que practiqui sexe oral (com la hiena), si volem trobar algun animal que sigui

fidel sexualment tota la vida (com l'albatros, que no torna a aparellar-se mai més si la seva parella mor), si volem trobar algun animal que es prostitueixi a canvi de menjar (com el ximpanzé), si volem trobar algun animal amb pràctiques escatològiques (com el porc espí mascle, que orina sobre la femella abans de la còpula) o si volem trobar algun animal amb pràctiques de sadisme sexual (com la femella de mantis religiosa que, després de copular, sovint es menja el mascle, començant pels ulls i deixant els òrgans sexuals per al final)...

/.../ Un segon motiu per ser molt prudent a l'hora de treure conclusions sobre el comportament sexual humà a partir del comportament sexual de la resta dels animals és que els éssers humans som diferents a la resta dels animals. Són moltes les coses que ens diferencien de la resta d'espècies: capacitat de raonament, capacitat de gestió de les emocions, enorme capacitat de memòria, ús de sistemes lingüístics sofisticats, nivell de consciència sobre la pròpia existència (autoconsciència), capacitat d'especular sobre el futur, àmplia llibertat d'elecció sobre els nostres actes, etc.

Quant a les relacions de gènere, un dels àmbits en què és rellevant subratllar aquestes diferències és el de la violència. Sovint es naturalitza l'ús de la violència humana per comparació amb el comportament d'algunes espècies animals. En aquest cas és pertinent distingir entre agressivitat i violència: l'agressivitat és un instint natural de defensa davant el perill, que facilita la nostra supervivència i que compartim amb la resta

Els nostres cossos, els nostres drets

dels animals, mentre que la violència és un dels diversos instruments de canalització d'aquesta agressivitat, en què s'usa la força (física, verbal, psicològica, econòmica, etc.) i en què conflueixen factors psicològics, polítics, culturals, educatius, morals, econòmics, etc.

Text. Els bonobos

Un altre dels àmbits en què és rellevant subratllar les diferències amb la resta dels animals és el de la sexualitat. De forma anàloga a la distinció entre agressivitat i violència, cal distingir entre instint sexual i sexualitat, que és pròpia dels éssers humans.

Així, la sexualitat és un concepte molt més ampli que el de instint sexual doncs abasta moltes dimensions de l'ésser humà: hi interactuen factors biològics, psicològics, socioeconòmics, culturals, ètics, religiosos i d'elecció personal. A causa d'aquesta gran diferència, el fet que en altres espècies observem determinats comportaments no és motiu per extraure conclusions extrapolables automàticament als éssers humans.

I si es fan analogies entre les conductes dels éssers humans i les de la resta dels animals, cal tendir a ferles amb animals evolutivament propers als humans. Així, si bé és cert que en algunes espècies la monogàmia és necessària biològicament per a la supervivència (com en el cas del pingüí emperador, en què la cooperació de parella és necessària per a la supervivència de les cries en dures condicions climàtiques i d'accés als aliments) no es pot pretendre que això porti dades extrapolables que concloguin sobre el suposat caràcter naturalment monògam o polígam dels éssers humans. Les grans diferències que ens separen fan que els pingüins

no semblin precisament els animals més idonis per treure conclusions sobre els éssers humans.

En tot cas, seria interessant observar les pautes d'altres animals molt més propers evolutivament als éssers humans. En aquesta línia, els animals genèticament més propers als humans són els primats. I entre ells, els més propers són els ximpanzés nans (també anomenats bonobos). Així, seria la seva pauta sexual la que ens podria subministrar un acostament a la pauta de comportament que dominava entre els humans primitius. Insistent en les crítiques que cal fer a les comparacions amb els animals, si ens volem comparar amb algun animal, comparem-nos amb els bonobos.

D'entrada, cal dir que els bonobos són dels pocs animals (juntament amb la resta de ximpanzés i amb els orangutans, els dofins, els elefants i els humans) que poden superar la prova del mirall, que contrasta la capacitat de consciència sobre la pròpia existència (autoconsciència). Per comprovar-ho, es marca l'animal amb pintura sense que s'adoni i aleshores se li posa un mirall al davant. Si l'animal, en enfrontar-se al mirall, reacciona com si reconegués que la marca es troba situada en el seu propi cos, intentant tocar-la sobre el seu propi cos, significa que té consciència que la imatge del mirall és ell mateix.

A més d'aquesta capacitat d'autoconsciència, i pel que fa concretament a la sexualitat, es destaca el fet que entre els bonobos les relacions sexuals tenen un paper molt important, ja que són usades com a salutació, com a mitjà de reconciliació després d'un conflicte i com a mètode de prevenció i resolució de conflictes. Per exemple, quan els bonobos troben un nou lloc on alimentar-se, l'excitació general

acostuma a desembocar en una activitat sexual en grup, que permet descarregar la tensió dels participants i gaudir d'una posterior alimentació pacífica. A més, les disputes jeràrquiques entre els mascles acostumen a acabar en carícies mútues.

La varietat de comportaments sexuals també és una característica notable: hi ha individus que tenen parelles sexuals duradores i altres individus canvien de parella freqüentment; es relacionen sexualment amb membres de la família immediata i amb membres que no ho són, les femelles es masturben entre sí, i fins i tot els animals massa joves o massa vells per a reproduir-se també participen de les activitats sexuals.

Finalment, els bonobos són els únics primats que han estat observats realitzant sexe genital cara a cara (mascle-femella, mascle-mascle i femellafemella).

En definitiva, el que destaca d'aquests ximpanzés és la seva variada activitat sexual. I aquest fet reforça la idea que les pràctiques sexuals en el món animal són "naturals" ja siguin heterosexuales, homosexuals, individuals, en parella o en grup.

Així, i insistint en la prudència que cal tenir si es fan comparacions amb els animals, si observem els més propers genèticament als éssers humans un dels trets que els caracteritza és, de nou, la diversitat sexual.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.IDENTITAT DE GÈNERE

Objectius. Identitat de gènere

- Entendre les categories sexe, expressió de gènere, orientació i identitat.
- Comprendre el funcionament del sistema sexe-gènere i entendre com condiona i/o limita les vides de les persones, especialment aquelles que no segueixen el model hegemònic.
- Prendre consciència que el sistema binari no és "natural" sinó social. Entendre els mecanismes que el fan possible, entre ells, l'exercici de la violència contra les persones amb identitats de gènere no normatives.
- Ser conscients de la pròpia participació en el manteniment de la violència contra les persones amb identitats de gènere no normatives.
- Qüestionar la patologització de les persones trans*.
- Mostrar models mèdics alternatius no patologitzadors.
- Mostrar models apoderadors de persones trans* que puguin servir de referent positiu.
- Mostrar la pressió social perquè les persones en general –i les trans* en particular– sotmetem els nostres cossos a violències per a adequar-los al model hegemònic binari.

Els nostres cossos, els nostres drets

Identitat de gènere

Informació per al professorat

La identitat de gènere és l'autopercepció d'una persona en relació al seu sexe/gènere, com es presenta davant de les altres persones i com vol que se la tracte. Pot coincidir o no amb la identitat que té socialment assignada com a home o dona.

Tan bon punt naixem (i fins i tot abans, amb l'ecografia) se'ns assigna un sexe/gènere en funció de l'absència o presència d'un penis d'una determinada mida. Però de vegades, els individus no estan d'acord amb el sexe assignat. Una persona **transsexual** és aquella que és sexuada en masculí o en femení, i és vista com a home o dona pels altres, però no se sent en aquest sexe. La transsexualitat no és un tercer sexe sinó un més dels resultats possibles de la sexuació.

El fet de sentir-se home o dona no és una decisió sinó un descobriment que a cada persona li arriba a una edat, però que sol manifestar-se des de la infantesa. Quan hi ha concordança entre el que la gent veu i la persona sent, el procés generitzador acostuma a ser tranquil i imperceptible. Però quan hi ha discordança, el procés sol ser molt més complicat perquè l'entorn (la família, l'escola, els/les professionals, el grup d'iguals...) fa tot el possible perquè la persona es convertisca en el que ells veuen o creuen que hauria de ser, i no en el que la persona sent o desitja. Així, la transsexualitat

no és un problema d'identitat, ni és un problema sanitari. És un problema social perquè els conflictes sorgeixen en la relació interpersonal (Frago i Sáez)ⁱ.

Tanmateix, el trànsit o procés és diferent en cada persona, i això dóna lloc a representacions no estàndard i no classificables, perquè no tot el món vol seguir el camí marcat, esborrar la seua vida anterior i perpetuar el dimorfisme sexual, convertint-se en l'home o la dona que senten que són (mitjançant hormones i operacions). Algunes persones simplement senten que no encaixen en l'ordre social, i en lloc de modificar uns cossos que suposadament estan malament, el que volen és canviar el món que no els accepta tal com són.

Si transsexual va ser un terme mèdic que designava una patologia curable amb hormones i operacions, **transgènere** (o **trans***) definiria aquelles persones amb identitats, pràctiques i creences sobre el sexe/gènere que no s'adeqüen a les expectatives socials tradicionals pel que fa al sexe assignat en nàixer (Saldivia)ⁱⁱ. Aquesta etiqueta en alguns casos no representa les persones que no s'identifiquen amb cap dels dos sexes/gèneres recognoscibles socialment, com és el cas d'algunes persones intersexuals. Amb tot, el terme ha servit com a estratègia de lluita pels drets de les persones transgènere,

i serveix per a anomenar l'experiència comuna d'exclusió que pateixen les persones ignorades per la concepció binària del sexe/gènere.

Actualment la transsexualitat és considerada un trastorn mental, segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS). A la seua Classificació Internacional de Malalties, està inclosa dins del Capítol V: Desordres mentals i de comportament/Desordres d'identitat de gènere. Hi ha diverses organitzacions i campanyes internacionals que reivindiquen la despatologització de la transsexualitat, tal com ja es va aconseguir amb l'homosexualitat, que l'any 1990 va deixar de ser considerada una malaltia per a l'OMS.

La combinació dels elements anatomia, identitat, expressió i orientació sexual pot donar lloc a moltes combinacions possibles. Una persona transfemme a qui li agraden les dones serà una dona lesbiana. Un home trans a qui li agraden els hòmens i les dones serà un home bisexual, etc. Si una persona s'identifica amb el gènere que se li va assignar en nàixer (segons l'observació d'una part de la seua anatomia), serà una persona **cis** (**cissexual** o **cisgènere**). I tot el que no és cis, es considera **trans*** (transsexual, transgènere...).

ⁱ FRAGO, Santiago i SÁEZ, Silberio: "Sexo y sexualidad: la identidad sexual"
ⁱⁱ SALDIVIA, Laura "Reexaminando la construcción binaria de la sexualidad"

Els nostres cossos, els nostres drets

La transsexualitat com a categoria mèdica

Informació per al professorat

La transsexualitat estava catalogada com a Trastorn de la identitat de gènere en el DSM-4; això significava considerar que les persones transsexuals estaven malaltes ja que patien un trastorn mental. El DSM (Manual diagnòstic i estadístic de malalties mentals) és un manual usat en psicologia i psiquiatria per al diagnòstic de malalties i trastorns mentals i els símptomes que en permeten un diagnòstic. Publicat per primera vegada el 1952 per l'APA (Associació Nord-americana de Psiquiatria), se n'han fet diverses revisions, fins al DSM-5 de l'any 2013. La catalogació de trastorn va desaparèixer el 2012 i, al nou DSM-5, només es conserva la de Disfòria de Gènere.

Trans és tota aquella persona que s'identifica o expressa amb una identitat de gènere diferent del sexe que li va ser assignat en nàixer, i inclou les persones transsexuals i transgènere. Transsexual és un terme mèdic que designa aquella persona que es percep i desitja ser percebuda del sexe contrari al que se li va assignar en nàixer, i decideix modificar el seu cos amb hormones i/o operacions perquè aquest s'adapte al sexe sentit. Les persones que s'autodenominen transgènere tenen també una identitat de gènere diferent del sexe assignat, però no consideren imprescindible la modificació del cos, tot i que poden prendre hormones o sotmetre's a intervencions, no necessàriament per disfòria sinó per pressió social. Les persones transgènere solen qüestionar la patologització de la transsexualitat i el sistema de sexe-gènere,

que només considera com a opcions naturals i saludables dos sexes i dos gèneres. També són crítiques amb la pressió per emmotllar-se a uns patrons estrictes de masculinitat i feminitat, als quals és molt difícil arribar sense hormonació o cirurgia. Per simplificar, els termes paraigua *trans* (o també *trans**) inclourien qualsevol persona que no vol viure amb el sexe o gènere que se li va assignar en nàixer.

La Llei 3/2007, de 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones, va suposar un canvi important per a les persones trans en deixar d'exigir el canvi genital; abans d'aquesta, si una persona no s'operava els genitals, no podia canviar-se el sexe al DNI. Amb tot, la llei estatal estableix la necessitat de tutela d'un professional mèdic que ha de certificar que la persona pateix disfòria de gènere, és a dir, que existeix "dissonància entre el sexe morfològic o gènere fisiològic inicialment inscrit i la identitat de gènere sentida pel sol·licitant o sexe psicossocial"; a més, aquesta dissonància ha de ser "estable i persistent", i no hi ha d'haver "trastorns de personalitat que pogueren influir, de forma determinant, en l'existència de la dissonància ressenyada".

La Llei 8/2017, de 7 d'abril, de la Generalitat, integral del reconeixement del dret a la identitat i a l'expressió de gènere a la Comunitat Valenciana, una de les més modernes avui dia, incideix en la despatologització de la transsexualitat i rebutja que siga considerada un trastorn. Tot al contrari, considera que la identitat

sentida, l'orientació o l'expressió de gènere no són cap malaltia, sinó una mostra de la capacitat de l'ésser humà de decidir per si mateix; en altres paraules, són una expressió més de la diversitat humana. Així, la norma garanteix, entre altres qüestions, el dret al reconeixement de la identitat de gènere de les persones transsexuals, lliurement manifestada, sense la necessitat de prova psicològica o mèdica.

Hi ha dos organismes de referència en l'atenció a la salut trans: La UIG (Unitat d'Identitat de Gènere) de l'Hospital Clínic de Barcelona, i Trànsit, un servei públic de l'Institut Català de la Salut que assessora i atén les persones trans. Les diferències entre un i altre servei són grans, començant per la consideració de la transsexualitat com a trastorn per part de la UIG, unitat que dona un servei públic però també privat a través de BarnaClínic. En la [pàgina privada de l'Hospital Clínic de Barcelona](#) podem llegir la descripció de la transsexualitat i els diferents tractaments, per exemple, la Cirurgia de Reassignació Sexual, que els col·lectius trans antipatologització anomenen Cirurgia de Reafirmació Sexual o també Cirurgia d'Afirmació Sexual. Podem trobar una comparació dels dos models assistencials [ací](#).

A València, el centre de referència és la Unitat d'Atenció a la Transsexualitat de l'Hospital Doctor Peset, i al cap d'aquest servei es troba el doctor Felipe Hurtado Murillo. Sembla que el model d'atenció és més proper al de la UIG que al de Trànsit.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.1. Filo és xic i xica E

Nivells: ESO

Etiquetes:

#Infantesa

#Ficció

#Identitat de gènere

#Rols de gènere

#Creativitat de gènere

#Intolerància per gènere

Desenvolupament

Vegeu el curt d'animació que es diu "1977" (Peque Varela, 2007) i llegiu el conte "Xic i xica", d'Irma Navarro, dins Filomena, des de la diferència (2012).

Qüestions

1. Què penses de Filo? I de Peque?
2. Què els passa?
3. Com se senten?
4. Creus que tenen elles algun problema o és la societat?
5. Has sentit alguna vegada que no podies fer coses perquè ets una xica (o un xic)?
6. Què penses de les opinions de Xavi i de Montse de l'entrada de Karícies "Filo i Peque són especials"?
7. Poseu en comú les vostres reflexions amb una parella i, posteriorment, amb el grup classe.

Relat: *Xic i xica*

Filo tenia 10 anys i sentia molta curiositat pels xics: com es movien, els joguets amb què es divertien... Ella s'avorria amb les nines; però sempre li'n regalaven alguna i les tenia penjades a la paret de l'habitació. A sa mare li pareixia bona idea, ja que la xiqueta no les utilitzava. A Filo, la que més li agradava era la nina legionària i, com aquesta, en tenia quatre. Un germà que estava fent el servei militar li'n va portar una i des de llavors, cada vegada que un altre germà se n'anava a la mili, en veure que l'única nina que li agradava a Filo era la legionària, li'n portava una altra. Així va arribar a tindre'n quatre, la seua xicoteta col·lecció. No jugava amb elles, però li encantava observar com anaven vestides de xics, igual que els seus germans.

A Filo li encantava la roba de xic i odiava les faldes perquè l'obligaven a mantindre les cames tancades perquè no se li vera res i, a més, no li permetien moure's bé. No!, ella se sentia lliure amb pantalons; amb ells podia córrer, botar i eixarrancar-se a gust. Era feliç jugant a vaquers i a Tarzán, i el que no podia suportar era jugar a mamàs i papàs; de fet mai hi jugava. Filo volia ser un xiquet perquè tot el que li deien que era propi de xiquetes no li agradava. Quin avorriment!

Filo pensava que l'única cosa que la diferenciava dels xiquets era la pilila i per això un dia va decidir construir-se'n una. Es va tancar al bany, va agafar el rotllo de paper higiènic per un extrem i va anar enrotllant-lo

fins a fer un cilindre d'un diàmetre que li va parèixer suficient, es va obrir de cames i se'l va col·locar entre els llavis. Després, es va pujar les bragues i es va posar els pantalons. Eixí del bany i va caminar per la casa experimentant la sensació de portar allò entre les cames, i li va encantar! Filo sabia que no li ho podia contar a ningú, perquè li cauria un esbronc ben gran i desapareixerien els rotllos de paper del bany; encara que a ella no li pareixia gens dolent el que feia.

No us he contat que a Filo, encara que li agradava fer coses de xics, li molestava molt que la confongueren amb un, que li digueren guapo, o quin xiquet més mono!. Constantment li passava perquè Filo portava els cabells curts i vestia sempre amb pantalons.

Un dia, es va col·locar la seu pilila (bé, segons se li espatllaven, se n'anava fent més) i se'n va anar al carrer a jugar; però va tindre una idea: no es diria Filo, sinó José. Aquell dia només va jugar amb xiquets, i es presentava amb el seu nou nom: "Hola, sóc José, puc jugar amb vosaltres?" Ningú no li va recriminar res i va fer noves amistats.

Un dia es va trobar en el parc amb un company de classe. Aquest, tot content, es va acostar a saludar-la:

–Hola Filo!

–Filo? Jo em dic José.

–No, tu eres Filo, anem junts a classe.

–No! T'has confós. No et conec, però si vols juguem.

Els nostres cossos, els nostres drets

–D’acord! –va dir el xiquet, desconcertat.

L’endemà, quan Filo va trobar el seu company a classe, aquest li va contar al·lucinat que havia estat jugant amb un xiquet que es deia José i que era igual que ella. Filo va posar cara d’incrèdula, però per dins es pixava de riure. Ho havia aconseguit!, era Filo i José. Guauu! A partir d’aleshores, quan li preguntaven si era xic o xica, contestava el que li abellia, segons li vinguera millor. Va passar d’estar en una situació desfavorable a una favorable. Ara era ella la que decidia!

Van passar els anys i Filo es va anar oblidant d’aquests jocs simplement perquè se n’inventava d’altres. Sempre va ser una xiqueta especial.

Autora del relat: Irma Navarro (traducció: R. Sanchis)

Comentaris de l’entrada de Karícies “Filo i Peque són especials”

Xavi Thompson (3r d’ESO)

Filo és una xica diferent als altres, crec que com Filo hi ha moltes persones i que han passat amb els mateixos problemes, però en aquesta època t’insultaven més que ara. A Filo li agrada fer les coses de xics i no està còmoda amb el seu sexe.

Filo és com qualsevol persona i no te que ser diferent solament perquè li agraden les coses masculines. A Filo li passen moltes coses per la cabeça, al ser menyspreada pel seu grup o millor dit per la seua classe Filo se sent mal amb ella mateixa. Filo al sentir-se menyspreada per tots vol canviar de sexe posant-se un trosset de cartó i tallar-se el monyo. Aquest problema que va tindre Filo,

no era el seu problema sinó de la societat.

De moment no he sentit mai que no podia fer coses perquè soc un xic. Però si que he vist a xiques que volien jugar a algú joc i alguns xics no les deixaven, però ara tot mon pot jugar al que vol i no hi ha discriminació de sexe. 25.11.11

Montse Wolf (3r d’ESO)

Filo era una xiqueta que preferia jugar a futbol amb els xics que jugar amb les xiques a les nines.

Com en la seua generació era molt difícil jugar amb els xiquets i fer les coses que feien ells, ella va decidir que en ocasions preferia ser un xiquet per poder dur pantalons. En ocasions la confonien amb un xic perquè portava els cabells curts i sempre duia pantalons. Jo crec que Filo és una xica normal que pensa diferent, no com les altres xiques. El que li passa és que no són com les altres xiques, pensen diferent, són diferents. Filo NO TE CAP PREBLEMA és la societat que encara estan en la època del cromanyó!!!

Jo si que he sentit que per ser una xica no podré ser de major el que vull perquè es un món d’homes, i els meus pares m’ho recorden perquè per a entrar he de traurem uns estudis especials i els meus pares no volen que malbarate la meua vida estudiant per a que després no poder trobar treballar en ninguna banda. 3.11.11

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.2. Etiquetes 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Sistema sexe-gènere](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Creativitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

[Demaneu que cada alumne porte a classe dues o més fotos de xiquets d'entre 4 i 10 anys. També els podem demanar, si volem fer-la més personal, que porten fotocòpies de les seues pròpies fotos quan tenien aquestes edats. Treballem per grups.

Si elegim la segona opció (fotos pròpies), donem les fotos als companys i aquests les hauran d'apegar en una cartolina o en fulls solts, i posar damunt de cada foto una etiqueta o dos de les que han retallat.]

Qüestions

1. Llegiu el text "Creativitat de gènere"ⁱ. Extraieu totes les etiquetes que apareixen a l'article i escriviu-les en pòsits. Retalleu les fotos dels companys o companyes, apegueu una o dues etiquetes a cada foto, explicant el cas com si fóreu psicòlegs o psiquiatres.
2. Després de l'activitat, comparteix amb una parella com t'has sentit posant una etiqueta als altres, i com t'has sentit quan t'han etiquetat a tu.

3. Al final de la sessió, vegeu el vídeo de la cançó [The Light](#), al canal oficial de la cantant francesa Holly Siz i comenteu-lo en grup gran.

4. Poseu en comú les vostres reflexions sobre les diferents activitats amb el grup classe.

Text. Creativitat de gènere

La cantant i actriu francesa Holly Siz ens regala el tema [The Light](#), de l'àlbum «My Name Is». El protagonista és un@ xiquet@ creatiu que ha tingut la sort de nàixer en el segle XXI i té uns pares que l'acompanyen. Si no fóra així, aquesta haguera sigut la seua història:

En la dècada dels 60 del segle XX, que és quan començà a patologitzar-se l'expressió no normativa de gènere en la infantesa, es considerava que els xiquets "femenins" i les xiquetes "masculines" patien un trastorn que es podia curar amb teràpia psicològica. Per tant, els termes mèdics que se li haurien aplicat al protagonista del videoclip haurien sigut: "desenvolupament patològic dels rols sexuals", "identitat de gènere desviada", "síndrome del xiquet efeminat", etc.

Als anys 80, un psicòleg hauria consultat el DSM-III, el llibre de referència de la psiquiatria actual que conté tot el que es considera una malaltia o trastorn psicològic, i hauria dit que patia un "trastorn d'identitat de gènere infantil".

Una dècada més tard, als anys 90, s'hauria trobat ja amb gent que qüestionaria que les persones hagueren de seguir les

normes de gènere, i que consideraria que les expressions alternatives de gènere són una mostra normal i natural de la diversitat humana. En conseqüència, en lloc de rebre una etiqueta mèdica, el protagonista mateix, o altres persones diverses, haurien reclamat autodenominar-se (i no deixar-se anomenar per altres) com a "infantesa transgènere", "variants de gènere", "criatures no conformes amb les normes de gènere", "transsexuals", "trangènere", "trans o trans*", etc.

Si haguera nascut en el segle XXI, s'hauria trobat amb molta gent criticant la validesa de la teràpia reparadora o de conversió (que pretén "curar" la persona fent que canvie l'orientació o identitat) i defensant la [teràpia afirmativa](#) (acceptació de la pròpia identitat i afrontament actiu i efectiu de l'estigma social). Però si haguera consultat un psicòleg o psiquiatra, aquest li hauria dit, seguint el DSM-V, que continuava patint una malaltia que ara ja no s'anomenava "trastorn" sinó "disfòria de gènere".

Finalment, si haguera nascut al Canadà o als EUA, potser s'hauria trobat amb famílies que estan fertes de veure que als seus fills se'ls etiqueta pensant en el que els falta (ajustar-se a les normes tradicionals) i no en el que tenen: creativitat, originalitat i independència. Així, els termes amb els quals se l'hauria anomenat serien: "infant amb creativitat de gènere", "amb gènere independent" o "criatura amb independència de gènere", termes positius que posen

ⁱ Entrada de Karícies "Creativitat de gènere"

Els nostres cossos, els nostres drets

l'accent, no en la falta o inadequació sinó en el que aporten d'original.

Font: Platero, Lucas (2015): *Trans*exualidades*. Ed. Bellaterra.

Comentaris

Javier Bebel (3r d'ESO)

Un xiquet així amb una família així, podria ser el percussor d'un canvi. Encara que el xiquet canviara les seues idees en créixer, potser canviaria la mentalitat del seu entorn. Estendria una evolució del pensament social sobre els sexes i la seua relació amb la masculinitat i la feminitat.

El nou pensament estès trencaria la imminent relació del sexe femení amb roba «femenina» i comportaments «femenins» i viceversa, fent la societat realment lliure, que ho és ara, però no subjectivament. Es tractaria de la perfecció de la llibertat que no lligaria la transsexualitat amb vestir com un vulga, perquè s'entén a un transsexual, però no a un «lliure social». L'extensió d'aquestes idees recorda a la revolució dels pantalons, que la dona poguera usar pantalons lliurement per acabar convertint-se en la peça de vestir de baix de la cintura unisex per excel·lència. 3.2.15

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.3. Els consells del doctor Vander EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Cossos i models

#Masculinitat(s)

#Feminitat(s)

#Identitat de gènere

#Intolerància per gènere

#Expressió de gènere

Desenvolupament

Comenteu les recomanacions del llibre *Enfermedades y trastornos en la vida conyugal: Cómo resolver los múltiples problemas de la vida íntima* (1958), obra del famós doctor Adrian VANDERⁱ, naturòpata alemany que va publicar més de 40 llibres.ⁱⁱ

El doctor Vander va dir:

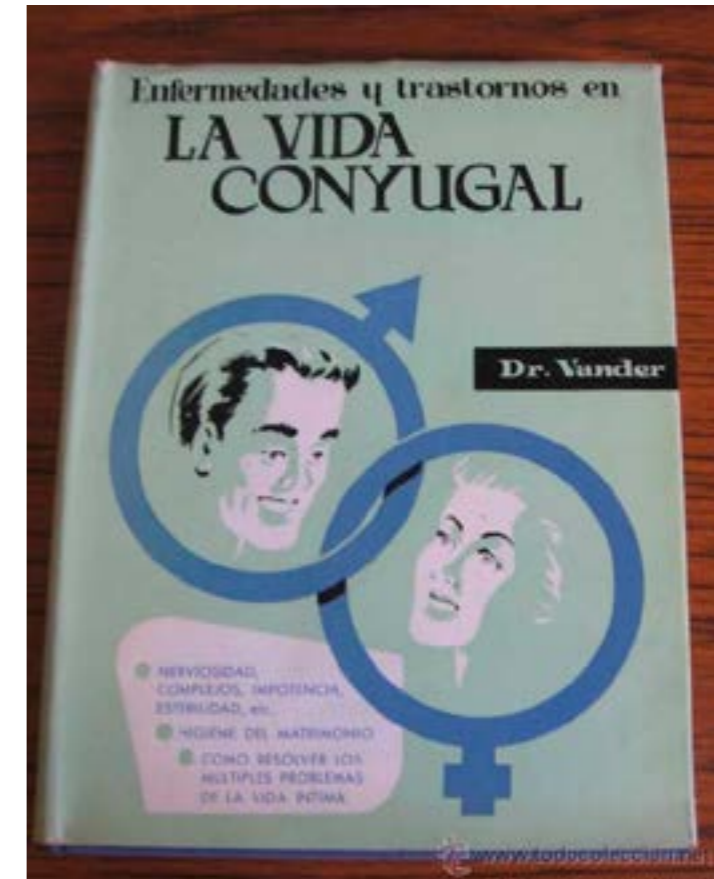
"Tens algunes característiques poc virils? Aquestos són els trets de feminitat que més freqüentment es troben en els hòmens poc masculins. A l'actualitat, quasi tots els hòmens tenen una barreja d'un o d'un altre d'aquestos signes. Reconeixent aquestos trastorns a temps, generalment poden curar-se mitjançant un tractament adequat."

Elaboreu una graella amb les característiques físiques i de caràcter que no ha de tindre un home i una dona, per a Vander. Afegiu una columna on heu d'escriure les característiques saludables per a Vander. Per exemple, si posa "Andar suave y blando", escriureu, per exemple: "caminar decidit i ferm".

En lloc de la graella, podeu escriure un text explicant com han de ser un home i una dona "normals" i "saludables" per a Vander, explicant la relació entre els cossos i el caràcter.

Qüestions

1. Quines d'aquestes recomanacions perviuen avui dia?
2. Hi ha molta diferència entre els models de masculinitat i feminitat als anys seixanta i els models actuals?
3. Responeu a les qüestions que planteja Vander: *Tens algunes característiques poc femenines/masculines? Ets 100% femenina/masculina?*
4. Elegiu 5 característiques iguals o diferents a les de Vander i escriviu 5 frases seguint aquest model: "Tinc els peus i les cames llargues i n'estic ben orgullosa" (xica); "Col·labore en les feines de casa i n'estic ben orgullós" (xic).
5. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

ⁱ [Més informació sobre Adrian Vander](#)
ⁱⁱ [Altres llibres d'Adrian Vander](#)

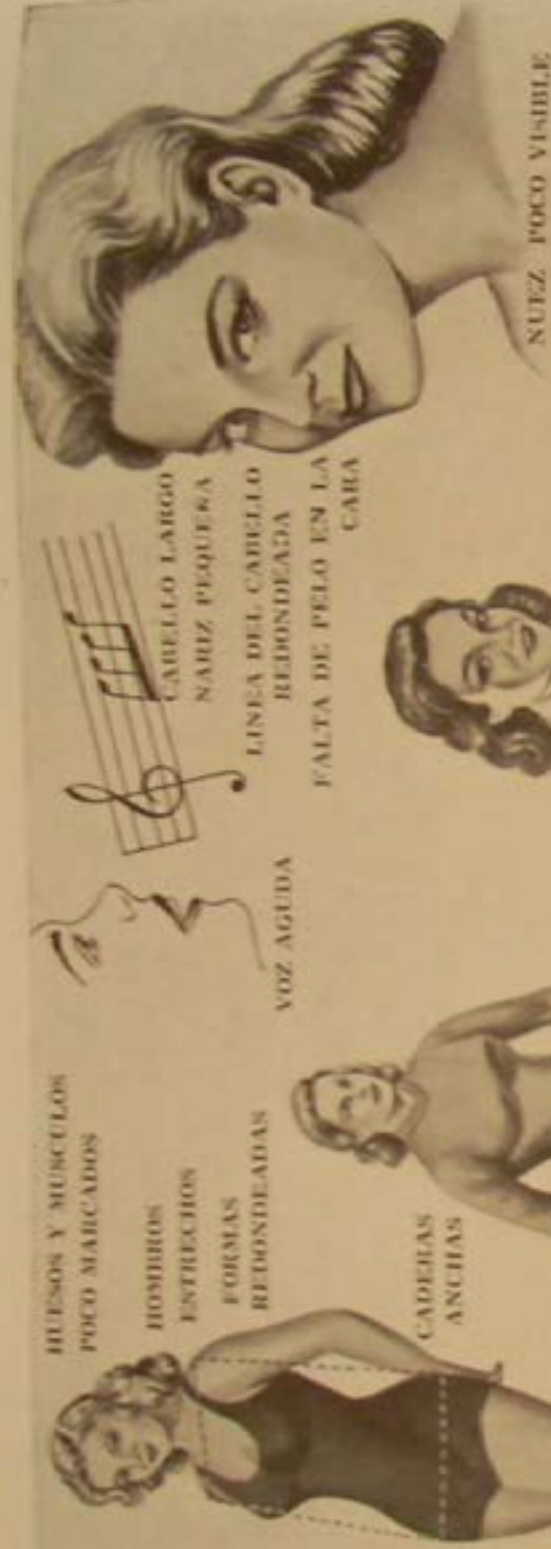

Els nostres cossos, els nostres drets

(Imatges ampliades en pàgines següents)

Lámina 17

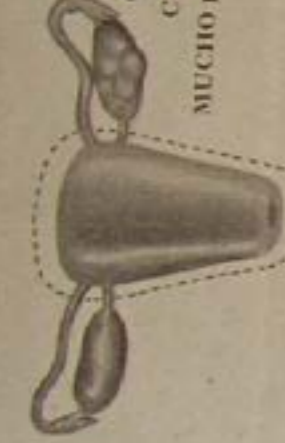
PREDOMINIO DE LOS SENTIMIENTOS SOBRE LA RAZON

¿ES USTED 100 POR 100 FEMENINA? — He aquí los principales caracteres de la mujer femenina. En el texto explicamos el origen de estos caracteres, sus trastornos y el modo de corregir éstos.

PECHOS PEQUEÑOS

MAMAZA INFANTIL

FRENTE AMPLIA
Y CON ENTRADAS
CEJAS GRUESAS
CABELLO CORTO
CARA ANGULOSA
MUCHO PELO EN LA CARA

NUEZ MARCADA

POCA AFICION A LOS QUEHACERES DOMESTICOS

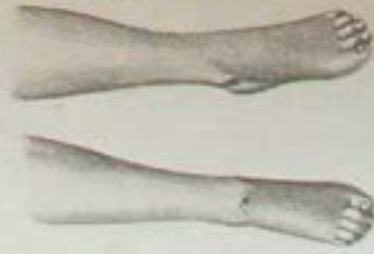
HOMBROS ANCHOS
CADEERAS ESTRECHAS

VOZ ALGO GRAVE

ANDAR RIGIDO Y CON PASO
LARGO

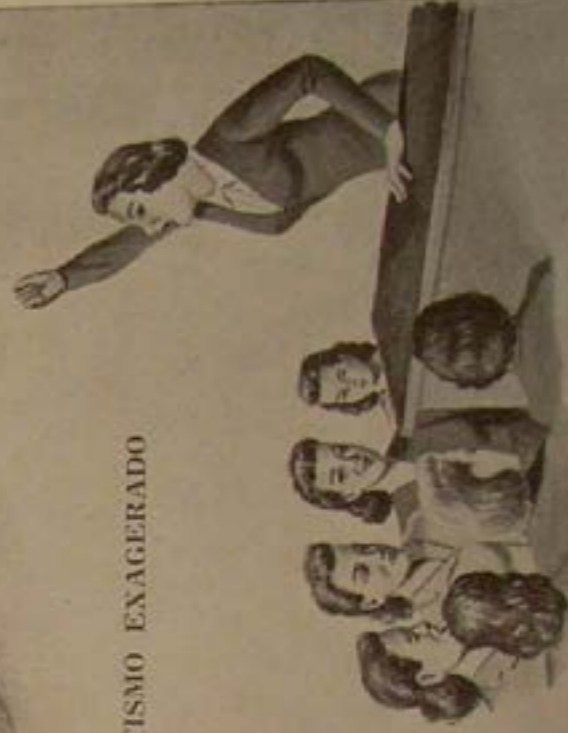
PIES Y MANOS GRANDES
PIERNAS LARGAS

EROTISMO EXAGERADO

TENDENCIA A MANDAR Y A DIRIGIR

IDEAS DE EMANCIPACION

¿TIENE USTED ALGUNAS CARACTERÍSTICAS POCO FEMENINAS?

— En esta lámina ilustramos las características masculinas que con más frecuencia se mezclan en las mujeres, y que en muchos casos revelan un trastorno que puede curarse.

¿TIENE USTED ALGUNAS CARACTERÍSTICAS POCO VARONILES?

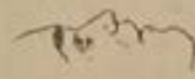
Lámina 16

PIEL,
BLANCA Y FINA
POCO DESARROLLO
MUSCULAR
ABUNDANTE GRASA
BAJO LA PIEL

ESCASEZ DE PELO EN LA CARA
CUELLO LARGO Y CILINDRICO SIN NUEZ
MARCADA

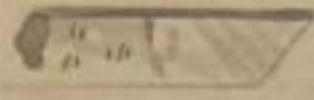
VOZ
AGUDA

HOMBROS ESTRECHOS Y
REDONDEADOS
CADERAS ALGO ANCHAS

ANDAR SUAVE Y BLANDO

VANIDAD

TIMIDEZ

AFICION
A LOS TRABAJOS DE LA CASA

PECHOS
ABULTADOS

¿TIENE USTED ALGUNAS CARACTERÍSTICAS POCO VARONILES?

— Estas son las características de feminidad que con más frecuencia se encuentran en los hombres poco varoniles. En nuestros tiempos casi todos los hombres tienen mezcla de uno u otro de estos signos. Reconociendo estos trastornos a tiempo generalmente pueden curarse mediante un tratamiento adecuado.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.4. Un cos equivocat? 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Cossos i models](#)

[#Trans*](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Feminitat\(s\)](#)

[#Sistema sexe-gènere](#)

[#Binarisme](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Llegiu els textos "Un cos equivocat" i "El canvi de nom" i responeu a les qüestions. Quan acabeu, poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Defineix sexe, gènere, orientació i identitat.
2. Què és una persona cis?
3. Una xica trans va començar la seua intervenció en una xarrada explicant que havia nascut en un cos equivocat perquè en realitat hauria volgut nàixer en el cos de Bill Gates. Què opines del concepte "nàixer en un cos equivocat"?
4. Què respondries a les preguntes que planteja Moisès Martínez al final del text?
5. Per què els cossos ambigus creen inquietud social?

6. Què és l'Inventari Multifàsic de Personalitat de Minnesota? Quin model de masculinitat i de feminitat estableix? Creus que passaries el test amb nota?

Text. Un cos equivocat?

Socialment, ser un home està establert pel físic "masculí" i pel comportament. Un home o una dona transsexual ho han de demostrar. Si no veiem un vestidet rosa o blau o unes arracades, en veure un nadó preguntem: Què és? Aquesta pregunta és un eufemisme de com serà i de com l'educarem, perquè els engranatges del gènere ja s'han posat en marxa. No oblidem que el Registre civil només admet dues caselles i que estan prohibits els noms que no identifiquen amb claredat o porten a error quant al sexe. Els cossos ambigus o inclassificables provoquen inquietud. La indefinició quant al gènere, el sexe o la sexualitat desorienten. Quan no ens quadra, quan no sabem interpretar un cos, entra en crisi el sexe i el gènere. Per això, el que no es pot classificar no es considera real: no és una dona/un home de veritat!

La percepció d'haver nascut en un cos equivocat està en el discurs mèdic, en els mitjans de comunicació (periòdics, revistes, sèries...) i en moltes persones transsexuals. També la percepció popular és la d'una inadequació que s'ha de solucionar quirúrgicament i/o hormonalment, i poques vegades es planteja que allò inadequat pugui estar en la rigidesa del binarisme

i no en les persones trans, o que el qüestionament dels sexes i dels gèneres no beneficia solament als o a les dissidents sinó a tot el món. Martínez es pregunta: "Transsexual és una persona atrapada en un cos equivocat o una persona atrapada en una societat equivocada? Qui s'equivoca? Una cadena d'aminoàcids en convertir-se en proteïna o la publicitat de la Casa del nadó amb els seus bressols blaus i roses."

Text extret de Sanchis, Rosa: Karicies.com, Edicions 96, 2012

Text. El canvi de nom

Actualment, per al canvi de nom en la documentació oficial, la persona ha d'haver estat tractada mèdicament durant almenys dos anys i acomodar així les seues característiques físiques a les corresponents al sexe reclamat. La cirurgia de reassignació sexual no és necessària ni tampoc es pot exigir el tractament mèdic si "concorren raons de salut o edat que n'impossibiliten el seguiment".

Perquè una persona pugui canviar-se el sexe en el DNI és necessari que un professional de la medicina o de la psicologia certifique que pateix disfòria de gènere. En termes mèdics, significa que existeix una dissonància estable i persistent entre el sexe morfològic o gènere fisiològic inicialment inscrit i la identitat de gènere sentida pel sol·licitant.

El problema ve a l'hora de valorar la dissonància. En el procés de diagnòstic

Els nostres cossos, els nostres drets

s'usa l'escala de masculinitat-feminitat de l'Inventari Multifàsic de Personalitat de Minnesota, criticada per mantindre una visió de gènere molt estereotipada. L'avaluació com a hòmens o com a dones inclou preguntes com aquestes: Què fas per a ser una xica o un xic? T'agrada cuinar?, la mecànica?, jugar a nines?, la velocitat? Odies els teus genitals? T'agradaria pixar dempeus?...

El transsexual Moisés Martínez explica que, en el cas d'un transsexual masculí, és contraproductiu dir que t'agrada cosir o cuidar les plantes, o que et sents atret pels hòmens. Sense arribar al nivell dels EUA, on hi ha qui es dedica a preparar per passar les proves psicològiques de canvi de sexe, algunes persones transsexuals viuen la consulta psicològica com un tràmit violent que no s'exigeix a les persones cis. Per exemple, a qui es vol sotmetre a una reducció d'estómac, no se li fa passar cap test psicològic.

Text extret de SANCHIS, Rosa (2012). *Karicies.com*. Edicions 96.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.5. El lavabo equivocacat EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Trans*](#)

[#Anglés](#)

[#Binarisme](#)

[#Transfòbia](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

En els lavabos de les universitats del Regne Unit pots trobar aquest missatge: "Creus que algú està utilitzant el lavabo equivocacat?", a més d'algunes recomanacions.

Traduïu-les de l'anglès i elaboreu un cartell semblant per a penjar-lo en els lavabos del vostre centre.

En alguns instituts, han decidit convertir els lavabos en mixtes per a ser més inclusius. Què us sembla la iniciativa?

Do you feel like someone is using the "wrong" bathroom?

Please don't:

- Stare at them
- Challenge them
- Insult them
- Do not purposefully make them uncomfortable.

Instead, please:

- Respect their privacy
- Respect their identity
- Carry on with your day
- Protect them from harm

They are using the facilities they feel safe in. Please do not take this right away from them.

Trans* & gender questioning students... You have every right to be here:

- In this facility
- In this university
- In this world

Your gender identity and expression are valid.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.6. Infantesa, cossos i identitats EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Trans*

#Infantesa

#Identitat de gènere

#Creativitat de gènere

#Intolerància per gènere

#Cossos i models

Desenvolupament

En grups de 4-5 persones, comenteu el vídeo “Ponte en mis zapatos”. Forma part de la campanya xilena #PontenmisZapatos (Ajuntament de Providencia, a Xile, i Fundación TranSítar, 2016), i defensa la llibertat de les xiquetes i xiquets trans de llaurar-se el seu propi camí, independentment del discursos socials i/o mèdics patologitzadors i binaristes que marquen un recorregut vital (hormonació, operació, heterosexualitat...) idèntic per a tot el món.

Després, comenteu el material didàctic “Chicas y chicos. Identidad y cuerpo” (2016), elaborat per l'associació Chrysallis Euskal Herria amb l'objectiu de treballar la identitat i el cos i trencar amb l'associació penis-xic, i vulva-xica. [Nota per al professorat: aquest material ha estat criticat per ser binarista, ja que tot i acceptar l'existència de xiquets amb vulva i xiquetes amb penis, no qüestiona la divisió sexual diàdica ni proposa obrir el model cap a vivències més fluides del sexe i del gènere. Si el grup està preparat, podem obrir aquest debat].

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.7. Em dic Pol i vull ser un home diferent 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Performativitat](#)

[#Trans*](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

[#Cossos i models](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo "[Este chico sufrió el machismo en sus carnes. Descubre su historia](#)" (9", 2007), on Pol Galofre*, un xic trans, ens conta les seues reflexions sobre el model de masculinitat que vol encarnar.

Es tracta d'escoltar la història de Pol, i de reflexionar sobre la construcció de la masculinitat en els xics. És convenient que la reflexió i el debat dels grups de quatre persones es facen separats per sexes (tot i que si alguna persona pensa que es pot sentir més còmoda en el grup de l'altre gènere, es pot canviar). Després, en el gran grup es debatran totes les idees, i es veurà el que pensen les xiques i els xics sobre la construcció de la masculinitat i feminitat i les noves maneres de ser hòmens i dones.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. En què creus que consisteix ser home? Pensa en un home ideal. Com és?
2. En què creus que consisteix ser dona? Pensa en una dona ideal. Com és?
3. Per als xics. T'ha passat alguna vegada no estar d'acord amb el que es deia i feia en el teu grup de xics i callar perquè t'acceptaren? Pol sent moltes vegades ràbia i frustració en el grup de xics. T'ha passat a tu alguna cosa semblat? Què va ocórrer?
4. Per a les xiques. T'ha passat alguna vegada no estar d'acord amb el que es deia i feia en el teu grup de xiques i callar per a ser acceptada? Què vas sentir en aqueixa situació?
5. Com es pot construir una nova masculinitat?
6. Com es pot construir una nova feminitat?
7. Reflexiona aquestes qüestions en grups de quatre persones. Una s'encarregarà de fer un resum del parlat.
8. Debat general veient els resultats dels xics, d'una banda i els de les xiques per un altre, per a veure coincidències i diferències.

[Nota per al professorat: Aquest vídeo és una magnífica reflexió sobre el gènere que recomanem veure, sol o acompanyant qualsevol de les activitats d'aquest bloc. Pol hi explica com transitar a home, però no a "mascle hegemònic", a més de reivindicar amb orgull els anys que va viure en femení i que formen part de la seua experiència vital. En l'activitat del bloc 2, "Passar, que complicat", podem llegir un text de Galofre on es pregunta pel model de masculinitat que voldria performar i els canvis que ha suposat viure com a home.]

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.8. Passar, que complicat! 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Trans*](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

[#Cossos i models](#)

[#LGBTIfòbia](#)

Desenvolupament

Comenteu el text "Passar, que complicat" on Pol Galofre es pregunta quin model de masculinitat ha de performar.

En l'activitat "Em dic Pol i vull ser un home diferent" podem veure el vídeo de Pol "[Este chico sufrió el machismo en sus carnes. Descubre su historia](#)" (9", 2007), on ens conta les seues reflexions sobre el model de masculinitat que vol encarnar. Aquest vídeo és una magnífica reflexió sobre el gènere que recomanem veure, sol o acompanyant qualsevol de les activitats d'aquest bloc. Pol hi explica com transitar a home, però no a "mascle hegemònic", a més de reivindicar amb orgull els anys que va viure en femení i que formen part de la seua experiència vital.

Qüestions

1. Explica, esquemàticament, quins són els tres canvis que explica Pol.
2. Per què tenia por quan vivia com a dona? N'era conscient?

3. Quin model de masculinitat ha decidit adoptar? Per què?

4. Compara aquest model que Pol defensa amb el que encarna el culturista trans Meet Shawn Stinson. (En el vídeo en anglés [Transgender bodybuilding champion wins again](#) podem veure Stinson, guanyador del primer premi de culturisme FTM Fitness World Annual Bodybuilding Competition.)

5. Busqueu a la xarxa altres models de masculinitat trans. [Podem suggerir que entren al canal dels transsexuals Carlos Nàcher i Guillem Montoro]

6. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Text. Passar, que complicat

"Que pervers. Si no estic constantment sortint de l'armari sento que amago una part vital de mi, i és que jo no sóc un noi cis. Ni ho vull ser.

Però tornem al "passar". Ha sigut un camí molt llarg, cadascú té els seus processos, i jo sóc lent. Però aquesta lentitud m'ha permès parar i observar. Observar els meus canvis però també els canvis de la resta de gent cap a mi, que són els que trobo més interessants.

El primer canvi va ser quan vaig passar de ser un objecte del desig masculí a un igual. De sobte em vaig adonar que portava tota la vida amb una motxilla carregada a les espatlles plena de por. Una por que de forma més o menys conscient hem sentit totes les persones que hem estat socialitzades com a dones, i aquelles que són reconegudes com a tal. Una por sistèmica que

donem per fet. Tan sistèmica que jo (fins i tot sent feminista) no vaig ser capaç de reconèixer en mi fins que no me'n vaig desfer. Fins al dia que se'm va acostar un tio pel carrer a xerrar i per a ell entre els dos no hi havia cap forma de relació sexual possible. L'apropament va ser d'igual a igual.

Ho vaig trobar insòlit. Per un cantó em va fascinar, em va encantar. Era un reconeixement molt fort de la meua transició, de la imatge que volia donar de mi mateix. Per un altre em va alarmar. Com podia ser que portés aquell sac tan pesat a sobre i no me'n adonés? Com d'assimilat tenia que havia de portar les defenses sempre en guàrdia? De qui era culpa? Era culpa del tio que m'havia tocat els pits en mig dels túnels del metro en l'adolescència? Dels que m'havien ensenyat les seves polles pel carrer? Era culpa del capullo que em va agredir quan tenia 11 anys? Sense aquestes experiències, portaria la mateixa motxilla? Hi ha algú que no hagi tingut experiències similars a aquestes? Parlo amb ma mare i m'explica les vegades que li han tocat el cul en públic: al bus, al cinema, etc. Ho diu com si res, li treu tot el ferro a l'assumpte, però en té molt, de ferro. Penso en les vegades que no m'explica. La meua germana calla. Ella en té, d'aquestes històries? Quant de mal li han fet? Com d'enterrades estan que no pot ni mencionar-les? Les ha oblidades? Jo vaig oblidar el capullo durant 9 anys.

Ara ja no em toquen pel carrer.

El segon canvi va ser un canvi intern. Ara ja no era objecte del desig masculí i heterosexual.

Els nostres cossos, els nostres drets

Vaig passar a formar part del cercle de "l'home", i cada vegada que em permetien l'entrada a espais exclusivament masculins em convertia en algú cada cop més i més feminista. Amb les ulleres violetes posades em vaig haver de replantejar la meva identitat, però sobretot la meva masculinitat. Quina masculinitat volia performar? La mateixa que quan el món m'identificava com a dona butch? Ara que passo com a noi, puc tindre les mateixes actituds que tenia com a dona empoderada?

Havia après a ocupar l'espai, a conquerir-lo i ara em tocava reaprendre a desocupar-lo. Vaig decidir conscientment que si el món m'havia d'identificar com a home jo performaria el ser marica. Em vaig des-butchizar com bonament vaig saber: arracada a l'orella i vinga! A somriure sempre, gesticular i creuar les cames com mai ho has fet. Com a mínim que alguna cosa no els enganxi. Això de ser home blanc, jove, heterosexual i de classe mitjana era una mica massa i per sort o per desgràcia (per mi és més desgràcia) amb els nois trans no hi ha termes mitjos. O t'identifiquen com a dona masculina o ets un home. El concepte de "noi trans", aquesta imatge que anhelo, no existeix. Però potser l'anhelo perquè no existeix i si existís (com existeix la de "noia trans") potser en fugiria tant com pogués...

El temps ha anat passant i la testosterona ha anat fent el seu efecte. Ara passo més. Passo, passo. Passo tant que ara ha vingut un tercer canvi. Un tercer canvi que no m'agrada, que m'alarma i que m'incomoda. Ja fa dues o tres vegades que m'han fet fora d'espais on s'estaven canviant noies. En el moment m'ha estranyat, m'ha fet gràcia i ho he trobat curiós; vinc del món de la faràndula i estic acostumat que tothom es canviï

davant de tothom. Però hi ha hagut quelcom que s'ha quedat en el meu pensament, fent voltes, fent rum-rum. Avui me n'he adonat: M'han convertit en un subjecte desitjant. M'han convertit en el motiu d'anar amb la motxilla plena de pors ben agafada a l'esquena. En un potencial agressor.

No m'agrada aquesta posició, no la vull. Em sento atrapat, no sé com desfer-me'n. Una altra vegada el mateix sistema, l'heteropatriarcat fent de les seves. Merda d'heteropatriarcat! Perquè no se'n va a pastar fang una mica i ens deixa tranquil·les? Hi ha més nois a qui molesti aquesta posició? Potser no és aquesta la pregunta... Hi ha més nois que s'adonin que els han posat en aquesta posició? Dels motius pels quals estan en aquesta posició? I això no ens fa saltar alarmes col·lectivament? I encara diria més: i els nois trans? On són els nois trans? Per què no han obert la boca? Per què hem de performar sempre les mateixes merdes de masculinitats? Per què enganxa tant transitar? I sobretot: Si nosaltres mateixos no ens baixem d'aquests privilegis adquirits, com esperem que ho faci un noi cis a qui li ve tot donat?

Quan la ràbia s'estabilitza, una altra pregunta ronda el meu cap: podria jo performar aquesta masculinitat més andrògina, més marica, si de tant en tant m'identifiquessin com a noia?

Passo. Que pervers. Que difícil."

Pol Galofre Molero

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.9. Com vaig saber que era cis? EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Trans*](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo de FTM Hugo [¿Cómo supe que era trans?](#)

Qüestions

1. Quan vàreu saber que éreu cis? Esteu segurs/es que no és una fase?
2. Com us vàreu sentir quan descobríeu que éreu heteros?
3. Ho vàreu contar a casa? A les amistats?
4. Què fan dos heteros al llit?
5. En la nostra societat binarista heteropatriarcal, el que està ben vist és ser cisgènere o cissexual heterosexual i tindre una expressió de gènere típicament masculina (els xics), i femenina (les xiques). Si no és així, les persones "diferents" són sotmeses a interrogatoris com el que acabeu de fer: "Quan vares saber que eres trans/homosexual...", "Què es ser la nóvia/el nóvio d'un/a xic/a trans?", "Quan eres homosexual, t'agraden tots els tios?", "Què fan dues lesbianes al llit?", etc. Què heu sentit en haver de respondre a aquestes qüestions?
6. Penseu que és el mateix ser un xic trans que una xica trans?

7. Vegeu i comenteu el vídeo "[La identitat no s'imposa](#)", una campanya que el Govern de les Illes Balears ha llançat el 2018 perquè aprenguem a posar-nos en la pell dels altres. Podeu deixar un comentari al vídeo.

8. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Idees per al debat. És important en el debat que aparega la discriminació que pateixen les dones trans, per dones i per trans, en general superior a la que pateixen els xics trans. També hauríem de qüestionar el penecentrisme i el coitocentrisme, que de segur eixirà en el debat.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.10. Dones culturistes trans 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Cossos i models](#)

[#Trans*](#)

[#Feminitat\(s\)](#)

[#Anglés](#)

[#Esport](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Per grups, busqueu informació sobre les dones culturistes trans Chris Tina Bruce, Janae Marie Kroczaleski, Chloie Jonsson i l'home culturista trans Meet Shawn Stinson. Cada grup heu d'explicar quina ha sigut la vida d'una de les quatre persones.

[Si l'alumnat no troba informació, o a més de la que hi aporten, podem donar-los els enllaços següents:

- En el vídeo [Transgender Bodybuilder in the Gym](#) (en anglés) Chris Tina Bruce ens explica el seu dia a dia, l'entrenament al gimnàs, etc.
- Janae Marie Kroczaleski és especialment interessant perquè es defineix com a "no binarista". Hi ha molts vídeos en anglés a la xarxa, però podem veure aquest en castellà [MATT KROC es ahora JANAÉ MARIE II De BODYBUILDER A TRANSEXUAL II POWERLIFTING 2015](#). També podem llegir l'article en anglés [What It's Like to Come Out As a Transgender Bodybuilder](#).

- La culturista Chloie Jonsson ha denunciat recentment la federació de culturisme perquè no la deixa competir com a dona en els CrossFit Games. [Aquest](#) és l'enllaç al seu Instagram.

- En aquest vídeo [Transgender bodybuilding champion wins again](#) (en anglés) podem veure Meet Shawn Stinson, jove que va guanyar el primer premi de culturisme FTM Fitness World Annual Bodybuilding Competition, que se celebra des de 2014.

Després de cada exposició, o al final, obrim el debat.]

Idees per al debat: és important destacar la valentia de les dones trans, per a les quals seria més fàcil encarnar models de feminitat tradicionals.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.11. 10 trans FtM d'èxit 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Trans*](#)

[#Anglés](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

[#Cossos i models](#)

Desenvolupament

Comenteu el vídeo "[10 Guys Who Were Born Female](#)" (en anglés), on s'explica breument la transformació corporal de 10 trans FtM, tots ells persones d'èxit.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Idees per al debat: Es pot ser una persona d'èxit sense encarnar masculinitats hegemòniques? Ho tenen igual de fàcil o de difícil les trans femenines?

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.12. Disfòria de gènere 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Cossos i models

#Trans*

#Identitat de gènere

#Intolerància per gènere

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo [Mi disforia](#) del xic trans Marcos Duran Mateos. Responen, després, a les qüestions i poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Què és la disfòria?
2. Quines característiques considera Marcos que són masculines o femenines?
3. Quines coses no li agraden d'ell mateix?
4. Els xics cis tenen una disfòria semblant a la de Marcos? I les xiques cis?
5. La disfòria és una problema personal o social?

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.13. Trànsit, un model despatologitzador 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Trans*

#Salut LGBTI

#Identitat de gènere

#Intolerància per gènere

#Cossos i models

Desenvolupament

Per grups, feu una taula i compareu els dos models assistencials a Catalunya: el de la Unitat d'Identitat de Gènere (UIG) i el de Trànsit, a partir de la informació extreta de: [Article: Els dos models d'atenció sanitària per a persones trans* a Catalunya: La Unitat d'Identitat de Gènere i Trànsit \(2016\)](#).

Poseu en comú el vostre treball, i el que més us ha cridat l'atenció d'ambdós models, amb el grup classe.

Fragment 1. Fonament o model teòric

La UIG es basa en un model tradicional biomèdic que considera la transsexualitat com a malaltia orgànica. Defineix la transsexualitat com un Trastorn d'Identitat de Gènere (TIG) o Disfòria de Gènere (Manual de Malalties mentals DSM-V).

El trastorn, segons aquest model biomèdic, s'entén com la manifestació individual d'una disfunció psicològica o biològica. Per a l'obtenció del diagnòstic, s'avalua la persona en funció del grau d'adequació a les normes de gènere (trets físics i psicològics que aquest

model atribueix a homes i dones de forma estereotipada). Des d'aquest model biomèdic, es dóna accés al servei únicament a persones transsexuals que encaixen en l'ideal d'aquest paradigma ("d'home a dona" o al revés) i, per tant, és un model exclouent que deixa fora totes aquelles persones que no encaixen en els paràmetres establerts.

Trànsit, en canvi, es basa en un model biopsicosocial amb visió inclusiva de la salut. Defineix el fet trans* com una expressió més de la diversitat de gènere i de l'autodeterminació de la identitat de gènere de la persona. Per tant, atén i dóna accés als serveis a persones trans*, és a dir, a persones transsexuals així com a tota la diversitat de persones amb identitats no cisgènere. Des d'aquest model, l'accés als serveis passa per unes entrevistes d'acompanyament entre professionals i persona trans* on s'escolta el relat de la persona, les seves necessitats i desitjos i el seu gènere sentit. És la pròpia persona qui té la potestat de decidir quin recorregut vol seguir i de quins serveis vol fer ús. Trànsit s'ajusta a les necessitats de cada persona individual. En l'acompanyament mèdic es treballa amb el consentiment informat o decisió lliure informada, i l'acompanyament psicoterapèutic és a petició de la pròpia persona.

La desproblematització de la identitat trans*, com a pauta de treball de Trànsit, considera que el fet trans* és un procés que no es basa en una malaltia, i requereix, a vegades, atenció sanitària. En canvi, la UIG problematitza la identitat trans*, considerant el ser trans* una

situació patològica que crea un malestar i que necessita atenció mèdica per adequar el cos al gènere sentit de manera que se'n puguin pal·liar els símptomes.

Fragment 2. Mètode clínic

A la UIG la demanda ve donada pel sistema. És el professional qui dóna accés als tractaments de transició i qui decideix si una persona és o no és trans* i quin recorregut ha de seguir. La UIG avalua el gènere a través de tests obsolets i que vulneren els nostres drets, com el "test de vida real", que demostra si el/la pacient s'acomoda als estàndards socials d'home o dona. A través del test i de comentaris, es fiscalitza la nostra vida personal i la nostra dinàmica laboral i familiar. Aquesta tutela de les nostres identitats, cossos i processos de transició porta implícita una jerarquia, una relació de desigualtat i de poder que exerceix el/la professional i la unitat sanitària sobre les persones trans*. Es legitima un tipus de "ser trans" i es deslegitima les persones que no encaixen en aquest tipus de "ser trans" basat en rols, vestimenta i sentir uns gèneres estereotipats. Aquest model basat en l'adequació produeix una jerarquia de qui és realment trans* i qui no ho és que és rebuda per molts com una violència que invalida les nostres identitats.

A Trànsit la demanda és de la persona. Es considera que és només la persona qui pot definir la seva identitat i les seves necessitats mèdiques després de rebre informació objectiva (decisió lliure informada). No es dóna

Els nostres cossos, els nostres drets

per fet cap ruta de procés de transició, ja que s'és conscient de les múltiples realitats i és la persona la que, si ho desitja, sol·licita suport psicològic individual i/o grupal. La pràctica en aquest servei es basa en l'autodeterminació de la pròpia persona. Trànsit escolta el relat de cada persona i el seu desig a través d'entrevistes profundes amb escolta activa i oberta per atendre els malestars sentits, i l'acompanya en el procés de subjectivació.

A la UIG la visita amb el psicòleg/a i psiquiatre/a és obligatòria per al diagnòstic i accés a serveis. Es dona per fet la trifase: psiquiatria-endocrinologia-cirurgia. L'atenció psicològica i psiquiàtrica està orientada a la constatació/comprovació de la transsexualitat en base al diagnòstic psiquiàtric de Disfòria de gènere/Trastorn d'Identitat de Gènere. També és obligatori, en la majoria de casos, assistir a la teràpia grupal per a poder accedir a les operacions. En les teràpies grupals hi assisteixen moltes persones, fet que no facilita un treball significatiu. La persona queda invisibilitzada per la massificació i per no trobar suport emocional ni lloc per a exposar dubtes ni pors. La relació terapèutica és de professional a pacient.

A Trànsit la visita amb el psicòleg/a i psiquiatre/a és opcional, a petició de la persona. L'acompanyament psicològic entén el procés com el "mètode orientat a promoure un major autoconeixement i desenvolupament de l'autonomia psicològica, suficient per assumir i desenvolupar lliurement la pròpia existència". El grup de suport psicològic de Trànsit és opcional i de petit format. El focus no està posat en les hormones i les operacions sinó en el que el grup proposa com a experiències

subjectivades. Les persones que hi participen es senten protagonistes i creen vincles de confiança i de suport mutu que suposen una ajuda real en el seu dia a dia. La relació terapèutica és de professional a persona; de persona experta a persona experta.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.14. Youtubers trans 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Trans*

#Vloggers

#Identitat de gènere

#Intolerància per gènere

#Cossos i models

Desenvolupament

Per grups, busqueu youtubers adolescents i joves que expliquen els seus processos i mostreu el que us sembla interessant a la classe.

Els joves Marcos Duran Mateos, FTM Aitor o FTM Hugo, o les xiques Ela's World i Victoria Volkóva, en poden ser bons referents.

Vegeu i comenteu el vídeo de Volkóva "Ser una mujer trans en youtube" que denuncia la misogínia en youtube i dóna consells per a defensar-se'n.

Vegeu i comenteu la intervenció de Keops Guerrero, una dona trans mexicana en les Jornades "Nous reptes a l'entorn de la patologització trans" (Barcelona, 2013). Keops no pren hormones ni vol operar-se, i explica que avui dia existeix una major acceptació de les sexualitats diferents però no dels cossos trans no normatius, com ara el seu, que no s'ha sotmés a cap intervenció ni tractament hormonal.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.15. Binders 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Cossos i models](#)

[#Trans*](#)

[#Salut LGBTI](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Mireu el vídeo "[Binder](#)" on el sociòleg i activista trans Miquel Missé es posa aquesta peça per a dissimular els pits.

Escolteu i comenteu també la [intervenció de Víctor Gil \(Viruta\)](#) en la taula "Diàleg trans, conquerir el cos" dins de les Jornades "Nous reptes a l'entorn de la patologització trans" organitzades per Cultura Trans (octubre 2013).ⁱ

Llegiu i comenteu, per parelles, el text "Tractaments".

Feu un debat posterior i reflexioneu al voltant dels motius pels quals les persones trans porten binders o se sotmeten a intervencions quirúrgiques. És disfòria de gènere o és pressió social?

Per a fer més ric el debat, podeu veure el vídeo [Isaac in Growing up Trans](#), on aquest jove s'interroga sobre les decisions que va prendre per a masculinitzar el seu cos. El fragment forma part del documental [Growing](#)

[up Trans](#) (Miri Navasky i Karen O'Connor, 2015), la visió del qual recomanem.

Text. Tractaments

Assistir a la consulta mèdica o psicològica era fins a l'aprovació de la Llei trans valenciana una obligació. No totes les persones trans consultaven els/les professionals perquè pensaven que tenien un trastorn, sinó perquè era el camí que els permetia canviar-se el nom, hormonar-se i/o operar-se, si així ho desitjaven, o simplement perquè buscaven trobar la legitimació d'un professional que facilitara l'acceptació de l'entorn sociofamiliar (Gerard Coll, 2010).

Tal com explica la psicòloga Cristina Garaizabal, les operacions són necessàries per a moltes persones transsexuals, però no per a totes; lleven patiments però no són la solució a tots els problemes. De vegades es diu que és com tornar a nàixer, encara que postposar-ho tot fins a després de l'operació pot ser problemàtic perquè en la nostra identitat hi intervenen més factors, no solament el gènere, i és possible que el canvi de genitals no tinga com a resultat la transformació que es desitjava. Les modificacions corporals tenen conseqüències que cal ajudar a valorar.

[Nota per al professorat. Per a primer cicle d'ESO, podem substituir el vídeo de Viruta pel de FTM Hugo [Binders!](#), que explica quins són els seus binders favorits i de quina manera se'ls pot posar perquè no es noten.]

ⁱ En el [Canal de Youtube Cultura trans](#) podeu trobar més vídeos de les Jornades pel Dia d'Acció Internacional per la Despatologització Trans (19 d'octubre 2013), que coordina la campanya STP - Stop Trans Pathologization.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.2.16. Les verges jurades d'Albània EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Sistema sexe-gènere](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Llegiu i comenteu, per parelles, la notícia sobre les verges jurades, [Albanesas que viuen com a homes](#), dones albaneses que viuen com si foren hòmens. Per què hauria de renunciar una dona a la sexualitat i jurar ser verge si tinguera al seu abast la possibilitat de desenvolupar-se plenament?

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Notícia: Albaneses que viuen com a hòmens

DAN BILEFSKY I KRUIJE, Albania. Julio 06, 2008. [eluniverso.com](#)

Pashe Keqi recuerda el día en que decidió convertirse en hombre, hace ya casi 60 años. Se cortó sus rizos largos y oscuros, cambió su vestido por los pantalones de su padre, se armó con un rifle de caza y renunció al matrimonio, los hijos y el sexo.

Durante siglos, en la cerrada y conservadora sociedad rural del norte de Albania, cambiar de sexo se consideraba una solución práctica para una familia con escasez de hombres.

Su padre murió en un duelo a muerte y no había ningún heredero varón. Siguiendo la costumbre, cuenta Keqi, de 78 años, hizo un voto de virginidad para toda la vida. Vivió como un hombre, el nuevo patriarca, con todas las características de la autoridad masculina, incluso la obligación de vengar la muerte de su padre.

Dice que hoy no lo haría, porque la igualdad sexual y la modernidad han llegado hasta Albania. Las chicas albanesas ya no quieren ser chicos. Sólo quedan Keqi y otras 40 vírgenes juradas.

“Antes, era mejor ser un hombre porque se consideraba que una mujer y un animal eran lo mismo”, dice Keqi, que tiene una voz chillona de barítono, se sienta con las piernas abiertas de par en par como un hombre y disfruta bebiendo un trago de raki, licor anisado local. “Creo que hoy sería divertido ser mujer”.

La tradición de la virgen jurada se remonta al Kanun de Leke Dukagjini, un código de conducta transmitido oralmente entre los clanes del norte de Albania por más de 500 años. Según el Kanun, el papel de la mujer está estrictamente limitado: cuidar a los niños y mantener el hogar. Mientras que la vida de una mujer vale la mitad que la de un hombre, una virgen vale lo mismo: 12 bueyes.

Si el patriarca fallecía sin herederos masculinos, las mujeres solteras de la familia podrían encontrarse solas e impotentes. Al hacer el voto de virginidad, podían ser

cabeza de familia, llevar un arma, poseer propiedades y moverse libremente.

Pasaban sus vidas en compañía de otros hombres, aunque la mayoría conservaba su nombre de mujer. Nadie se burlaba; las aceptaban en el ámbito público e incluso las alababan. Para más de una era la forma de reafirmar su autonomía o de evitar un matrimonio concertado.

“Deshacerse de su sexualidad y hacer la promesa de seguir vírgenes era el modo que tenían de acceder al ámbito público en una sociedad segregada y dominada por varones”, explica Linda Gusia, catedrática de estudios sobre sexo en la universidad de Pristina, Kosovo.

Los sociólogos señalan que no debe confundirse el juramento de permanecer virgen con la homosexualidad, un tabú arraigado en la Albania rural. Y las mujeres tampoco se sometían a operaciones de cambio de sexo.

Keqi, llamada pasha (señor) en su hogar, relata que decidió convertirse en el hombre de la casa a los 20 años.

Sus 4 hermanos se opusieron al Gobierno comunista de Enver Hoxha y fueron encarcelados o ejecutados. Era la única manera de mantener a su madre, a sus 4 cuñadas y a los 5 niños de éstas.

“Era completamente libre como hombre porque nadie sabía que era una mujer”, recuerda Keqi. “Podía ir a donde me diera la

Els nostres cossos, els nostres drets

gana y nadie se atrevía a insultarme porque podía darles una paliza. Sólo estaba con hombres. No sé cómo hablan las mujeres. Nunca he sentido miedo”.

“Ahora hombres y mujeres son casi iguales”, dice Caca Fiqiri, cuya tía Qamile Stema (88 años) es la última virgen jurada de su aldea. “Respetamos mucho a las vírgenes juradas y las consideramos como hombres por su gran sacrificio”.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

Objectius. Orientació sexual

- Entendre les categories sexe, expressió de gènere, orientació i identitat.
- Entendre els diferents tipus d'orientacions sexuals
- Comprendre el funcionament del sistema sexe-gènere i entendre com condiona i/o limita les vides de les persones, especialment aquelles que no segueixen el model heterosexual.
- Prendre consciència que el sistema binari no és "natural" sinó social. Entendre els mecanismes que el fan possible, entre ells, l'exercici de la violència contra les persones amb una orientació no heterosexual.
- Ser conscients de la pròpia participació en el manteniment de la violència contra les persones amb una orientació no heterosexual.
- Combatre l'homofòbia en totes les seues formes: afectiva, cognitiva, conductual, internalitzada, institucional...

Els nostres cossos, els nostres drets

Orientació sexual

Informació per al professorat

Sentir-se home o dona no és el mateix que sentir-se atret per hòmens, per dones o per ambdós. L'orientació sexual és la preferència amorosa i/o sexual continuada per altres persones.

L'heterosexualitat o l'amor i/o desig per persones de l'altre sexe és l'orientació sexual esperada i considerada saludable, tal com hem comentat en altres apartats. L'homosexualitat és la preferència per persones del mateix sexe. I la bisexualitat, menystinguda encara com a vici o indefinició, és l'amor o desig per persones d'ambdós sexes. En totes aquestes definicions, ens permetem la utilització d'"el mateix sexe" i de "l'altre sexe" de manera estratègica, ja que la discriminació que encara existeix cap a qualsevol orientació no heterosexual fa necessari seguir utilitzant aquestes etiquetes binàries.

Amb tot, hi ha alguns termes que estan obrint-se camí com, per exemple, la pansexualitat. Si la bisexualitat és l'atracció per hòmens i per dones, la pansexualitat va una mica més enllà perquè qüestiona aquest model diàdic, de manera que pansexuals serien les persones atretes per qualsevol altre individu sense importar la seua identitat (cis, trans, intersex...).

Una altra orientació sexual que està obrint-se pas de manera ferma és l'asexualitat, encara que el debat sobre si és o no una orientació està encara obert. Es tracta d'individus que no senten atracció sexual per ningú, fet que no significa que tinguen aversió o rebuig pel sexe. Tal com expliquen en AVEN (Asexual Visibility and Education Network), ser asexual "no és el mateix que ser cèlibe, ni asexual o antisexual. No implica necessàriament

no tenir libido, no practicar sexe, no poder sentir excitació, no poder enamorar-se, no tenir passions o no sentir desig." Una persona asexual pot enamorar-se i establir vincles amorosos, però no pensa sexualment en l'altra persona, tot i que pot tindre relacions sexuals per satisfer-la, per tindre fills o per altres motius, i també pot tindre pràctiques autoeròtiques.

Des dels col·lectius asexuals, s'ha encunyat el terme alosexual per a referir-se a les persones no asexuals. És molt interessant **el triangle de la sexualitat** d'AVEN –i la seua versió més ampliada en forma de diamant– que representa la sexualitat com un continuïum que va del blanc al negre (on el negre seria l'absència total d'atracció sexual), i té en compte l'orientació sexual i la intensitat, freqüència, duració, condicionaments i característiques de l'atracció sexual.

El terme demisexual, encara que no és una orientació, faria referència a les persones que només senten atracció sexual per aquells individus amb els quals estableixen un fort vincle emocional (no necessàriament romàntic). Així, una persona demisexual no sentirà atracció per algú abans d'arribar a un estadi de confiança i d'afinitat gran. I per descomptat, una persona demisexual podrà tindre una orientació homosexual, heterosexual, bisexual o pansexual. La demisexualitat forma part del que a AVEN s'anomena "grisexualitat", i que significa experimentar desig puntualment.

Quan parlem d'orientació sexual ens referim a l'atracció mantinguda en el temps. El fet que una persona tinga una relació esporàdica no implica que siga heterosexual (si és amb algú de l'altre

sexe) o homosexual (amb algú del mateix sexe). Fins i tot hi ha persones que tenen pràctiques homoeròtiques però no es defineixen a elles mateixes com a homosexuals. Pot ser per aquest motiu, en prevenció i salut sexual, es prefereix parlar, per exemple, d'hòmens que tenen sexe amb altres hòmens, independentment de si s'identifiquen o no com a homosexuals.

De vegades s'utilitzen els termes "preferència sexual" o "opció sexual" en lloc d'"orientació sexual", però això no significa que l'orientació sexual siga una elecció. No pensem que les persones elegim a qui desitjar o de qui enamorar-nos; però això no significa, d'una banda, menystenir la influència de la societat i la cultura dels desitjos; i de l'altra, no significa afirmar que l'orientació és una essència immutable o que es manté sempre igual al llarg de la vida. Moltes persones han canviat la seua orientació afectiva i sexual en algun moment, i aquest fet no significa que hagen viscut una falsedat, sinó simplement que han conegut algú que els ha fet desitjar viure una relació diferent.

Malgrat que puga semblar una obvietat, ni la identitat ni l'expressió de gènere predeterminen l'orientació sexual. Així, que un home tinga una expressió de gènere femenina no implica que siga homosexual. De la mateixa manera, que una dona trans s'haja volgut fer una vaginoplàstia, no la converteix en heterosexual. La diversitat és enorme i podríem posar molts més exemples que desmunten la cadena simbòlica del sistema sexe-gènere, segons la qual el sexe, la identitat de gènere, l'expressió de gènere i l'orientació sexual estan perfectament alineats.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.1. Qüestió de gustos EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Diversitat Intel·lectual

#Orientació sexual

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el curt Es cuestión de gustos (Plena inclusión Extremadura, 2016, 5'45) on persones amb diversitat intel·lectual mostren la diversitat de gustos i orientacions sexuals.

Vegeu i comenteu el vídeo "Dobles armarios, dobles apoyos" (11'20"), un vídeo divulgatiu de sensibilització sobre la realitat de les persones amb diversitat intel·lectual LGTB, elaborat per Plena inclusió CV. L'objectiu és visibilitzar aquesta realitat, les barreres que troben i els suports que necessiten per a una vida afectivosexual lliure i sense discriminació.

Redacteu un comentari sobre qualsevol dels dos vídeos i pengeu-lo a youtube.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Algunes qüestions per al debat: Per què es parla en el segon vídeo de dobles armaris? El concepte "Interseccionalitat"ⁱ és molt útil per a parlar dels vídeos.

ⁱ Informació per al professorat en la píndola "Interseccionalitat".

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.2. La meua classe EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Homofòbia](#)

[#Homosexualitat](#)

[#Orientació sexual](#)

Desenvolupament

[Proposta 1. Per grups de 3-4, llegeixen les diferents situacions i responen a les qüestions. Després es posen en comú en grup gran.

Proposta 2. En grups de 6, a cadascú se li dóna un paper perquè el representen. Després es pot demanar que un grup voluntari faci la representació davant de tota la classe o que la facen tots. En acabat, es responen les qüestions en grup gran.

És important que en el debat posem l'èmfasi en el paper actiu dels espectadors en el manteniment de la violència. Si busquem programes com Kiva, a Finlàndia, veurem l'èxit de les actuacions que posen l'èmfasi en el paper de qui observa la violència i mira cap a un altre costat.]

Llegiu el text "La meua classe" i responeu a les qüestions.

Text. La meua classe

La meua classe

Pol. M'agrada ficar-me amb Jaume i dir-li "maricó" baixet, quan el profe no se n'adona, i veure com s'enfada i no pot evitar cridar fins que quasi el tiren de classe. I també m'encanta dir-li ho davant de tot el món, sense amagar-

me, perquè els altres pensen igual que jo. És de ser molt mariqueta portar roba apegada o dur el serrell llarg com una xica i eixe gest d'apartar-se'l dels ulls, que no puc suportar. Quan insulte Jaume i tot el món riu, jo em sent important perquè ell queda com un idiota.

Àlex. Jaume era el meu amic però ara, des que anem a l'institut, ja no vaig tant amb ell. He conegut altra gent de classe i m'ho passe bé perquè juguem al futbol i a Jaume no li agrada. Fa temps que l'insulten, però ara és quasi a diari. Pol és qui més ho fa, però ningú de la classe diu res i es com si pensaren que té raó. Jo no m'atrevisc a defensar-lo perquè pense que ningú més em farà costat. Em sap greu perdre un amic perquè Jaume és molt divertit i m'encanta veure sèries amb ell. I no hi ha ningú com Jaume per a jugar a endevinar pel·lícules!

Juli. Sóc gai però no pense eixir de l'armari fins que no me'n vaja de l'institut. No vull que m'insulten. M'agrada un xic d'un altre centre i a ell també li agrada jo. La sort que tinc és que no se'm nota. La gent és ximple: es pensa que perquè jugue al futbol i porte roba masculina no puc ser homosexual. Al pobre Jaume el porten fregit però a mi no em passarà. Si algú s'atreveix a dir-me res, li partiré la cara.

Andreu. Pol és un homòfob i un masclista i la major part de companys de classe són uns còmplices covards. Ja m'he enfrontat a ell unes quantes vegades perquè es creu que pot anar insultant la gent com si fóra el

més home de tots. Davant de mi no li dirà "maricó" a Jaume, ni "nan" a Mateu, perquè sap que no em quedaré callat. Tinc un pare una miqueta rar però és el millor del món. Va a unes reunions amb altres hòmens i parlen de les pressions que tenen per a ser mascles. Jo he començat a anotar a l'agenda exemples d'aquestes pressions.

Cesc. El tutor m'ha assegut al costat de Jaume. Merda! No és que no em caiga bé; la veritat és que és molt simpàtic i em podria ajudar en Matemàtiques i en Ciències, que se li donen molt bé, però no vull que pensen que sóc com ell*. He de demanar al tutor que em canvie, sí o sí. Sé que Jaume se sentirà malament però m'importa molt el que pensen, encara que si a mi em passara m'agradaria que la gent em defensara.

Jaume. M'agrada Anna però no m'atrevisc a demanar-li d'eixir perquè sóc molt tímid i perquè ma mare em diu que sóc massa xicotet per a tindre nòvia, que ja hi pensaré quan tinga 15 anys i que ara he de centrar-me en els estudis. No em preocupa i puc esperar; el que de veritat em fa patir és que m'insulten. No és d'ara. Ja fa temps que em diuen "mariqueta" i em costa entendre'n els motius. Si almenys poguera eixir amb Anna, la gent callaria.

Professor/a. Tinc una samarreta on posa que la meua classe està formada per 2 lesbianes, 3 gais, 1 transsexual, 4 bisexuals i 25 heterossexuals. Però crec que me n'hauria de fer una altra que mostrara com es comporta la gent davant de la violència verbal (insults),

Els nostres cossos, els nostres drets

social (exclusió, aïllament...) i física (colps, empentes, pallisses...). Aquesta seria una aula en la qual faig classe: 1 agressor, 2 seguidors, 3 partidaris, 7 espectadors suposadament neutrals, 8 possibles defensors i 1 defensor. Si hi ha 16 persones contra la violència i només 6 a favor, per què no actuen?

[*Contagi de l'estigma. És una por imaginària a "contagiar-se" de les característiques de la persona criticada que provoca que s'allunyen d'ella i/o que no la defensen davant d'una situació de violència.]

Qüestions

1. Situa els personatges de la classe en aquest esquema d'una situació de violència.

2. Feu una llista de frases que us han dit, heu dit o heu sentit, i que suposen una pressió cap als xics per a ser "hòmens de veritat".

3. El mateix que a l'activitat anterior però per a les xiques.

4. Penseu respostes a aquestes situacions. [Els repartim els papers, alguns en blanc i altres amb guió, i els representen. Els donem l'opció de repetir la situació als que no els ha tocat.]

a. Un company de classe t'ha dit covard perquè no t'has atrevit a fer la cabriola amb el monopatí.

b. L'entrenador t'ha dit "nenaza" perquè no has arribat a la pilota que t'havien passat i per això us han marcat un gol.

c. Ta mare t'ha dit que no et depiles les aixelles perquè la gent pensarà que ets homosexual.

d. La teua germaneta t'ha fet una polsera de gometes que té molt de color de rosa, però quan te l'ha vist el teu amic, t'ha dit que no te la posares perquè era de xica.

e. Ta tia et diu cada vegada que et veu que t'has de pintar, que així lluiràs més.

f. El teu ex s'ha encarregat de dir que ets una puta perquè sempre tenies més ganes de sexe que ell.

g. A l'institut s'han assabentat que tens una nòvia trans i no paren d'insultar-te. I estàs notant que els teus amics t'estan deixant de costat.

h. T'has engreixat un parell de quilos i quan passaves per davant de la classe de les pijes, t'han dit "foca".

i. T'agrada portar malles i cada vegada que entres a l'institut el mateix idiota de sempre et diu "marieta" i ja n'estàs fart.

j. T'encanta portar els cabells ben curts però es veu que al més estúpid de la teua classe li molesta i t'ha de tret de malnom "la matxorra".

Esquema d'una situació de violència (Dan Olweus, 2001)

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.3. Eixir de l'armari EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Homosexualitat](#)

[#Trans*](#)

[#Vloggers](#)

[#Orientació sexual](#)

[#Identitat de gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu el vídeo on Aitor i la seua amiga Isa expliquen com varen eixir de l'armari com a trans i com a lesbiana respectivament: [Aitor FTM, cómo Sali\(mos\) del armario?](#)

Deixa un comentari al vídeo.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.4. Gitanes lesbianes EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Homosexualitat](#)

[#Homofòbia](#)

[#Famílies](#)

[#Amor\(s\)](#)

[#Orientació sexual](#)

[#Diversitat cultural](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo "[Gitanas lesbianas](#)". En aquesta entrevista, feta per Jesús Quintero en el programa *Ratones coloraos* (2009), Sheila i Carmen ens conten les dificultats que han tingut per a viure la seua relació.

També podem llegir i comentar el fragment de [l'entrevista a Noelia Heredia](#), la "Negri", cantaora, percussionista i un referent de la lluita lèsbica gitana. L'entrada es diu [Mujer, lesbiana y romaní, cuando la lucha se transforma en imprescindible](#), dins [Baxtalo's Blog](#), un blog dedicat a la interculturalitat i la lluita contra la romafòbia i l'antigitanisme.

Entrevista a la Negri

Abril, 2017. Baxtalo's Blog

/.../ A pesar de todo lo expuesto, la "Negri", desde hace un tiempo es un verdadero referente lésbico gitano. Su proyección pública y su visibilidad han colaborado en este hecho. Noelia nos afirma "para mí ha sido una sorpresa. Solo me he dedicado a vivir

mi vida sin más. ¿Y solo por respirar, ser feliz y tener la libertad de decir libremente que soy lesbiana soy considerada un referente? No deja de sorprenderme, aunque cada vez hay más personas que me lo dicen". Sigue contándonos: "mi casa se ha transformado en un refugio. Aquí vienen muchas personas gays y lesbianas gitanas y no gitanas que necesitan sentirse escuchadas, tenidas en cuenta. Quieren sentir el calor de un hogar. Seguramente el calor que no sienten en su familia. Lo único que hacemos es darles cobijo. Aquí pueden respirar y ser ellas mismas. Esto no debería ser así. Para el Pueblo Gitano, la familia es un valor muy importante. Ya que las lesbianas formamos parte de esas familias que algunos dicen defender a capa y espada, no deberían querer expulsarnos de las comunidades gitanas como desgraciadamente lo están haciendo hoy en día. Ellos no aman a la familia. En realidad lo que hacen es apuntalar su concepto tradicional y uniformante de la familia que excluye cualquier posibilidad de diversidad en las mismas. Visto lo que hacen, no deberían llenarse tanto la boca con la defensa de la familia".

De pronto se pone un punto solemne para afirmar, subiendo el tono "yo he salido de un vientre de una gitana: mi madre. Ella y mi abuela materna, que ha fallecido hace muy poquito, sin saberlo, eran feministas. Nos han inculcado, a mis hermanas y a mí, las ideas de independencia, de autonomía personal, financiera y de pensamiento. Es cierto que también nos han preparado para un "mundo

paralelo" como mujeres en el entorno gitano. Yo digo que ese mundo es Matrix. Siempre en torno a la figura masculina, para proporcionarle felicidad y atención a él, sin importar lo más mínimo los suplicios y las renunciaciones que las mujeres deban pasar para conseguirlo. A pesar de eso, yo me siento gitana. Llevo conmigo los valores que ello supone: el aprecio y el cariño hacia las personas mayores, vengan de donde vengan; el respeto hacia todo el mundo y la necesidad de darle a cada persona su lugar. Soy gitana porque de la misma manera que mis padres y mis hermanos estuvieron en el sofá de mi casa, merendando conmigo ostras, gambitas y un maravilloso vino, los días 24 y 25 de diciembre, acojo a un gay o una lesbiana que necesiten de mí. Les hago el mismo café, el mismo puchero. Para mí eso es ser gitana ¿Que me salgo de los códigos que ellos dicen? Pues sí, pero yo lo siento así. He conseguido formar una familia gitana a mi forma, con la gente que he elegido y ha pasado de una manera u otra por mi vida. Mi casa es un hogar gitano, donde se viven intensamente las alegrías y las penas de los que están aquí."

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.5. Incapaces de què? EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat intel·lectual](#)

[#DDHH](#)

[#Amor\(s\)](#)

[#Homosexualitat](#)

[#Orientació sexual](#)

Desenvolupament

Llegiu i comenteu, per parelles, l'article "Incapaces de què?". Llegiu també el comentari de Betlem deixat a [l'entrada del blog Karícies](#) del mateix nom.

Poseu en comú les vostres reflexions amb una altra parella i, posteriorment, amb el grup classe.

[Recomanen per al professorat la lectura de les píndoles informatives "[El capacitisme i la teoria crip](#)" i "[Diversitat funcional i sexualitat](#)".]

Entrada. Incapaces de què?

Viviana i Andrea es conegueren en una institució de salut mental i s'enamoraren. Hagueren de demostrar que entenien el que volia dir casar-se perquè la llei les considera "incapaces". Viviana té 58 anys, una sentència d'inhabilitació i una restricció de la capacitat jurídica; Andrea en té 32 i una sentència d'insània que limita quasi completament la seua capacitat de decidir, i per aquest motiu va necessitar el permís d'un jutge que avaluà si sabia el que significava contraure matrimoni. En tot aquest llarg procés, que va durar dos anys, Vivi i Andrea comptaren amb l'ajuda de curadors, funcionaris públics que les

representen legalment i que els van aconseguir un subsidi perquè pogueren viure fora de la institució mental de manera independent.

La resposta que tradicionalment s'ha donat al patiment mental ha estat la incapacitació judicial i un model sanitari psiquiatritzant que vulnera drets fonamentals, ja que considera que determinades persones no poden prendre decisions vàlides com a conseqüència d'un diagnòstic psiquiàtric.

En els anys 70 començà a popularitzar-se l'antipsiquiatria, contrària a la concepció de la malaltia mental com un fenomen biològic al marge de la societat i de la cultura. I va sorgir l'anomenada psiquiatria democràtica, que aplicava tècniques alternatives com el psicodrama i maldava per la reinserció dels pacients en la comunitat i no en hospitals psiquiàtrics. Aconseguir la vida independent i considerar l'internament com a últim recurs, van ser objectius primordials de la Llei de Salut Mental, aprovada a l'Argentina l'any 2010.

Segons el model social i democràtic, la finalitat del sistema psiquiatritzant és el control social d'unes persones a les quals no es vol incloure; per això, defensen que el focus no ha d'estar en qui suposadament té un problema individual, sinó en allò que la societat fa o deixa de fer perquè aquestes persones visquen marginades. Especialistes en salut mental expliquen que molts ingressos en institucions mentals obeeixen més a una raó social que mèdica, ja que hi estan allà perquè no tenen altres opcions i perquè l'estat, que hauria de garantir-ne

l'externalització, no ho fa. Viviana, per exemple, va estar un any fora i vivia de la venda ambulant; però el dia en què no ho va poder fer, no va tindre més remei que entrar-hi de nou.

Però, tornant al principi: per què ha de donar un jutge el permís per a casar-se? Soledad Ribeiro, especialista en salut mental, explica que "si algunes persones necessiten suport per a prendre decisions, l'obligació no és substituir la seua voluntat, sinó garantir que tinguen l'ajuda que necessiten. Tots decidim amb suport; és molt estrany que una persona prenga decisions importants en la vida sense consultar amb un amic, un llibre o amb un especialista. Però a algunes persones se les estigmatitza a partir d'un diagnòstic psiquiàtric i se'ls restringeix la capacitat de decidir sota el fonament que no compleixen amb estàndards de normalitat socialment construïts. És la persona mateixa qui ha d'identificar què pot i per a què sent que necessita ajuda".

Si les persones normotípiques tenen la llibertat de decidir i, per tant, d'equivocar-se, per què aquelles amb un diagnòstic psiquiàtric no haurien de tindre el mateix dret?

Entrevista a Vivi i a Andrea

¿Cómo se conocieron?

Andrea: Contalo vos.

Viviana: No, contalo vos que lo contás bien.

A.: Bueno. Él tenía otra pareja. Y yo lo miraba porque yo iba a computación en el otro turno. El iba de 13 a 16 y yo de 16 a 18. Y yo lo miraba. Entonces un día me mandó una bandejita con

Els nostres cossos, els nostres drets

pescado, huevo y papas y después les dijo a las amigas para que me dijeran si quería que fuera. Le tapé los ojos, charla va, charla viene, beso va, beso viene y así nos enamoramos. Esto hace 5 años. Todo esto dentro del Moyano.

¿Por qué le decís "él"?

A.: Porque para mí es mi hombrecito.

Viviana, ¿a vos te molesta ese "él"?

V.: Para nada, porque sé que lo dice con cariño. Yo estoy en la habitación y ella viene de hacer un mandado y desde abajo me grita "¡eh papi!". Y yo no digo nada, qué le voy a decir. Y lo que diga la gente imagínense que a mí no me interesa. A mí me interesa que ella esté bien y yo no la voy a reprimir. Después se verá en una conversación tranquila si está bien o está mal, pero no la voy a reprimir./.../

Per a llegir l'entrevista completa: [Esposas sin esposas](#).

Comentari de Betlem

Hola a tot el món,

M'agradaria posar el meu granet d'arena en aquest debat, ja que la història d'Andrea i Vivi és realment commovedora i ens permet acostar-nos a un col·lectiu de persones molt específic i desconegut per la majoria de nosaltres: el de la gent amb diversitat intel·lectual.

Podria assegurar sense por d'equivocar-me que, excepte les persones que tenen familiars amb aquest tipus de diversitat, la resta no té -no tenim- cap persona d'aquestes característiques a prop. Qui té una amiga com Vivi o Andrea? Segurament el 99% de nosaltres -aquells que no tenim un diagnòstic mental a l'esquena- respondria negativament. I per què és això?

Crec que hem fracassat o hem fet molt poc per tal d'aconseguir incloure aquestes persones en les dinàmiques habituals que comporta viure en societat. Però els responsables són clars, a banda de la nostra responsabilitat individual: hi ha una deixadesa per part de l'Estat que fa que es preferisca internar-les a estudiar cada cas de manera individual i avaluar quines són les ajudes i els suports que elles necessitarien per poder viure autònomament i així poder formar part efectiva de la societat, amb veu i vot. Si això es fera, el resultat seria una societat molt més humana i rica que la que tenim.

Però no és el cas. I així arribem a situacions esperpèntiques, en què una persona ha de demostrar en un jutjat que sí que sap el que significa casar-se. M'agraden molt les paraules de Soledad Ribeiro quan diu que tota la gent necessitem algun tipus d'ajuda o suport quan hem de prendre decisions importants. I és totalment cert. Però com que no tenim un diagnòstic psiquiàtric, mai viurem la injustícia d'haver d'anar al jutjat per demostrar que sí que sabem el que estem a punt de fer -casar-nos, tindre criatures, donar els nostres òrgans a la ciència, votar en les eleccions o qualsevol altra decisió important.

Voldria acabar dient que a voltes un diagnòstic mèdic no és una prova de res a l'hora de saber si una persona pot o no valdre's per ella mateixa -i tenim el cas de Vivi, que aconseguí viure autònomament de la seua faena. Sovint, doncs, un diagnòstic mèdic és només la manera de posar-ho fàcil a l'Estat perquè aquest arracone tot un col·lectiu de persones que no interessa incloure -ja siga per deixadesa, per falta de recursos, per ideologia, o per tot junt.

En definitiva, crec que nosaltres, com a

societat, hauríem de caminar cap a un canvi de paradigma, i hauríem de ser conscients que el més beneficiós per a totxs seria viure AMB tota la riquesa en què el cos i el cap de l'ésser humà es poden mostrar. Aleshores, segurament, la paraula "normal" cauria en desús i totxs descansaríem.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.6. La reacció EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Infantesa](#)

[#Homosexualitat](#)

[#Famílies](#)

[#Amor\(s\)](#)

[#Orientació sexual](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo: [Reacció d'un xiquet davant d'una parella gai](#), que, com el títol indica, mostra la naturalitat amb la qual un xiquet entén i accepta que també hi ha parelles de xics que s'estimen.

Vegeu i comenteu el documental "[De Lucas a Luu](#)" (Charlotte Hoogakker, 2005).

La protagonista és una xiqueta transsexual finlandesa d'11 anys i és molt interessant que estiga contat des del punt de vista d'ella i dels companys/es de classe i amistats, sense la veu de cap persona adulta. Amb tot, presenta una visió molt essencialista de la transsexualitat, ja que dóna per fet que aquesta té un origen biològic (alguna cosa va anar malament durant la gestació), i planteja un recorregut vital sense fissures que passa per l'hormonació i la cirurgia.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Qüestions per al debat. Si fóreu polítics i haguéreu de gestionar recursos públics per a un projecte, què triaríeu: estudiar l'origen

biològic de la transsexualitat, o dissenyar un bon programa per a combatre la transfòbia? S'ha d'operar Luus per a ser una dona "de veritat"? A partir de quina edat hauria de poder decidir Luus sobre els tractaments que vol rebre?

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.7. “Si la bese, em dones cent corones?” EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Homofòbia

#Homosexualitat

#Ficció

#Orientació sexual

Desenvolupament

Mireu el [fragment de la pel·lícula *Fucking Åmål*](#). Podeu veure-la completa a casa o a classe. Si només en veieu un fragment, llegiu la informació sobre la pel·lícula. Per parelles, responeu a les qüestions i compartiu-les amb el grup classe.

[Si volem aprofundir en la violència que pateixen les persones LGTBI+, trobarem abundant informació i estudis en la xarxa. És molt interessant el projecte [It Gets Better](#), que té com a objectiu evitar el suïcidi d'adolescents LGTBI+. Podeu veure els vídeos:

- Vídeo [It Gets Better: Dan and Terry](#)
- Vídeo [It Gets Better: Apple Employees](#), i la versió amb [subtítols en espanyol](#).
- Vídeo [It Gets Better: Love, Pixar](#), i la versió amb [subtítols en espanyol](#).

Text. *Fucking Åmål*

Les protagonistes de *Fucking Åmål* (1998) són Agnès Ahlberg (16 anys) i Elin Olsson (14 anys), alumnes de secundària en un poble que es diu Åmål.

Elin és extravertida i molt popular amb els xics, però s'avorreix al petit Åmål. Agnès és tímida

i no ha fet cap amestat des que va arribar al poble amb la seua família fa poc més d'un any. Agnès està secretament enamorada d'Elin, però Elin no sap ni que existeix.

La pel·lícula comença amb l'aniversari d'Agnès, que, animada per sa mare, convida Elin i la germana Jèssica a la festa. Jèssica coneix el rumor que circula sobre l'homosexualitat d'Agnès i reta Elin perquè la bese a canvi de diners. Elin ho fa i fuig rient amb la germana. (Wikipèdia)

Qüestions

1. L'homofòbia és habitual a les escoles i els instituts, i les persones que la pateixen se senten soles i desamparades. Enamorar-se d'algú que no ens mira és dur. Com creus que se sent Agnès, enamorada d'una xica i patint la burla del voltant?
2. Com es pot reparar el dany patit per Agnès?
3. Imagina que el que li passa a Agnès li ocorreguera a una amiga teua. Com actuaries?
4. Analitza com influeix el grup en els nostres actes i decisions. Creus que els xics que es burlen d'Agnès al lavabo ho farien si no estigueren en grup? Les amigues d'Elin es burlarien en solitari?
5. Es podria haver fet alguna cosa perquè no ocorreguera aquesta situació de violència? Què podries haver fet tu individualment? I el teu grup d'amistats? I l'escola?

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.8. Tipus d'homofòbia 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Homofòbia](#)

[#Orientació sexual](#)

Desenvolupament

Llegiu i resumeu la informació sobre l'homofòbia del blog [Educadiversa.org](#). Per parelles, compartiu situacions reals en les quals hegeu vist diferents tipus d'homofòbia.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Text. La homofobia. Educadiversa.org 2012

La homofobia es el miedo, rechazo u odio irracional hacia las personas con una orientación homosexual. Como toda fobia, tiene un carácter irracional, ya que si preguntamos a una persona por qué no le gustan los/las homosexuales, en la mayoría de las ocasiones no hay una argumentación detrás de esa animadversión y la respuesta que nos encontramos es un: "Porque no me gustan, y ya está". [...]

Pichardo y colaboradores (2007) definen la homofobia como: *"Una actitud hostil que concibe y señala la orientación homosexual como contraria, inferior o anormal y a las personas que la practican como pecadoras, enfermas, malas, delincuentes, criminales o desequilibradas, llegando incluso a despojarlas de su condición de seres humanos."*

La homofobia no solamente afecta a las personas con orientación homosexual, sino también a aquellas que por su apariencia,

actitud o comportamiento se presuponga que tienen una orientación homosexual. Y en un sentido más amplio, también la sufren todas aquellas personas que no cumplen estrictamente los roles de género, es decir, lo que se supone que es propio de hombres o de mujeres.

El **sexismo** implica no solamente la subordinación de lo femenino a lo masculino, sino también la jerarquización de las sexualidades, fundamento de la homofobia (Borrillo, 2001). Esta jerarquización de la sexualidad es lo que se denomina **heterocentrismo** y coloca a la heterosexualidad en el nivel superior y al resto de las sexualidades como incompletas, inmorales, patológicas o destructoras de la civilización. [...]

Encontramos otros tipos de discriminaciones relacionados con la homofobia:

Lesbofobia: Nombre que recibe la discriminación específica hacia la mujer lesbiana que sufre el doble desprecio por su condición de mujer y homosexual.

Bifobia: Actitud negativa hacia las personas con una orientación bisexual. Las personas bisexuales en ocasiones sufren el rechazo por ambos lados: por parte de los heterosexuales, que admiten que exista la homosexualidad, pero consideran un vicio la bisexualidad; y por parte de los propios homosexuales, que consideran que los bisexuales son homosexuales que aún están pasando por el proceso de aceptación y se autodenominan como bisexuales como etapa previa a aceptarse como homosexuales [...].

Transfobia: Rechazo hacia las personas transexuales.

Endodiscriminación: Discriminación que se produce dentro del propio colectivo homosexual. Los principales motivos de rechazo son hacia las personas que poseen más pluma o amaneramiento, rechazo o exclusión de las personas homosexuales mayores, a las personas bisexuales, etc.

Discriminación múltiple: Cuando en una misma persona se dan varias fuentes de discriminación como puede ser el caso de una mujer lesbiana, inmigrante, discapacitada del ámbito rural...

Homofobia interiorizada: Rechazo o actitud negativa hacia la homosexualidad que se da en la propia persona con dicha orientación. Fruto de la negatividad con la que la sociedad ha cargado al hecho homosexual, las personas gais, lesbianas y bisexuales también pueden haber tenido un rechazo y una actitud negativa hacia la homosexualidad. La mayoría de los homosexuales consiguen liberar su orientación de todas esas connotaciones en el transcurso del proceso de aceptación [...] pero algunas veces se mantienen algunos rasgos como por ejemplo personas que se han aceptado como homosexuales, pero han interiorizado el mensaje de un sector de la sociedad de que por el hecho ser homosexuales no van a poder formar una familia adecuada. Muchas veces podemos observar en estas personas el fenómeno que la sociología denomina **interiorización del estigma**, que es la asunción de todas aquellas creencias negativas sobre uno/a mismo/a que la sociedad le adjudica.

Els nostres cossos, els nostres drets

Podríamos encontrar tres formas de homofobia:

La homofobia conductual: Es la más evidente ya que se explicita a través de conductas tanto físicas (agresiones, aislamiento, etc.), como verbales (insultos como "maricón", "tortillera", "marimacho", "nenaza", etc.) u otro tipo de manifestaciones (leyes que promueven la persecución hacia homosexuales, etc.).

La homofobia cognitiva: Pertenece al plano de las ideas y conceptos negativos sobre la homosexualidad (creencias irracionales sobre los homosexuales, estereotipos y prejuicios, etc.).

En cuanto a la **homofobia afectiva**, estaría en un plano más profundo y muchas veces más inconsciente, que implicaría sentimientos negativos (miedo, vergüenza, asco, etc.) que experimentan las personas hacia la homosexualidad. Desde pequeños/as se nos van enseñando que comportamientos son propios de nuestro sexo y cuáles no, y se va asociando una emoción negativa hacia todas aquellas conductas que transgreden la norma. Como dice S. Agustín (2009) en su *Informe sobre bullying homofóbico*: "El asco se aprende."

Por último, cabe señalar lo que Quiles y colaboradores (2003) han llamado autodiscrepancias, es decir, sujetos que racionalmente no eran homófobos, pero encontraban dificultades para relacionarse con personas homosexuales. A esto se le denomina también **homofobia sutil** o falsa aceptación. Algunos ejemplos de esto los podemos encontrar en testimonios como: "Yo acepto a los homosexuales; ahora bien, ¡que mi hija no sea lesbiana!" o "Yo acepto a los gais, pero no me gusta determinado gai porque es amanerado" o "me parece bien que haya parejas

homosexuales, pero creo que no deberían ir besándose por la calle."

Para finalizar, queremos hacer hincapié en que hay que prestar especial atención al lenguaje homófobo. Es el mayor estresor psicológico en la vida de los/as jóvenes LGB (Thurlow, 2001; Treadway and Yoakam, 1992) y, como decía Gorgias, un filósofo griego, las palabras tienen un cuerpo muy pequeño que tanto nos puede herir muchísimo como abrirnos las puertas del cielo.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.9. Homofòbia internalitzada 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Homofòbia](#)

[#Homosexualitat](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Vloggers](#)

[#Orientació sexual](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo [Homofobia en APPS de ligar \(7,32"\)](#), on el vlogger [Tigrillo](#) explica en el canal Spanish Queens l'homofòbia internalitzada dins del col·lectiu homosexual.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Idees per al debat: Què és la homofòbia? Com és possible que existisca la homofòbia dins del col·lectiu homosexual? Què és la misogínia? Una persona homosexual pot ser homòfoba? La societat marca els gustos de les persones? Penseu que aquests gustos poden canviar, segons explica Tigrillo? Què significa ser trànsfob, segons el vlogger d'Spanish Queens? Penseu que té raó l'article que cita Tigrillo i que assenjala l'alt nivell de masclisme i misogínia del món gai?

Podeu veure també el vídeo [Homofobia Gay](#), del vlogger Blue Equis, que es posiciona en contra de les etiquetes actiu-passiu, o d'altres

qualificatius per a insultar o denigrar pel cos, els gestos o les pràctiques socials d'altres persones.

També podeu entrar al canal Spanish Queens o al canal de Tigrillo, a classe o a casa, triar un vídeo i explicar-lo als companys en grups de 5. Trieu el que més us haja agradat de cada grup i expliqueu-lo a la classe.

[Nota per al professorat: En l'activitat "Tipus d'homofòbia" podem trobar una explicació detallada dels diferents tipus d'homofòbia. Incloem ací la descripció de l'homofòbia internalitzada o interioritzada. És l'assimilació per part de les persones homosexuals dels missatges o de les imatges negatives rebudes en l'etapa de socialització provinents de la família, de l'escola, dels mitjans de comunicació, etc., producte de la contradicció entre aqueixos missatges i els sentiments d'atracció cap a persones del mateix sexe. Les conseqüències que provoca aquest tipus d'homofòbia poden ser una baixa autoestima, la repressió de l'expressió i dels sentiments d'afecte, una sobreactuació de la masculinitat o de la feminitat hegemònica, etc. La majoria d'homosexuals aconseguen alliberar-se de l'homofòbia interioritzada en el transcurs del procés d'acceptació de la seua orientació, però algunes persones mantenen alguns trets, com per com per exemple el rebuig cap a gais i lesbianes amb ploma, o la no acceptació del matrimoni homosexual o de la possibilitat de formar una família.]

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.10. Tinc un/a nòvio/a trans 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Trans*](#)

[#Orientació sexual](#)

[#Vincles](#)

[#Amor\(s\)](#)

[#Plaer](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu els vídeos:

- FTM Hugo [Cómo es ser novia de un chico trans.](#)
- Victoria Volkova [TAG DEL NOVIO con Idan Matalon \(Boyfriend Tag\)](#)

També podeu veure els vídeos [¿QUE SE SIENTE TENER UNA NOVIA TRANS? MI NOVIO RESPONDE.](#) Christiane Lemus i [¿Cómo es ser novia de un Chico trans? Jessica & Alex](#)

En el vídeo [Cómo es ser novia de un chico trans](#), Hugo entrevista la seua nòvia Glòria per a intentar esclarir els principals mites i idees errònies al voltant de ser la parella d'un xic trans. Ja ho hem vist en altres activitats, però la identitat de gènere (cis, trans, gènere fluid, no binari...) no és el mateix que l'orientació sexual (homosexual, heterosexual, bisexuals...) ni que l'expressió de gènere (gustos típicament masculins o femenins, comportament "masculí" o "femení" ...). Hugo, per exemple, és un xic trans heterosexual –potser és bisexual, però en aquest vídeo no diu res.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Qüestions per al debat: Penseu que hi ha diferències entre ser nòvia d'un xic trans o d'un xic cis? I d'una xica trans o cis? Creieu que els nòvios de les xiques trans parlen tan obertament com Glòria? Seríeu el nòvio o la nòvia d'un xic o d'una xica trans? Us atreviríeu a eixir en un vídeo com fa Glòria?

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.11. Bisexualitat i sèries 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Bisexualitat](#)

[#Bifòbia](#)

[#Cultura audiovisual](#)

[#Homofòbia](#)

Desenvolupament

Llegiu l'article "[El tòpico de la bisexual depravada](#)" del blog Lesbicanarias. Per parelles, feu un resum de les idees principals.

En aquest enllaç podeu consular l'estudi: [Dones bisexuals en TV](#), sobre la representació de la bisexualitat femenina en la TV dels EUA des del 1983 fins al 2016 (en anglés).

Busqueu una altra parella i compartiu les vostres reflexions. Coneixeu persones famoses obertament bisexuals? Són hòmens o dones? I gent del vostre voltant?

Text. El tòpico de la bisexual depravada

18 MAYO 2017 POR NANI. Blog Lesbicanarias
Miren, lamentablemente, cada identidad bajo el paraguas de la comunidad LGBTQI tiene un tópicico negativo en la representación, tanto en cine como en TV. Es algo por lo que debemos seguir luchando hasta que los privilegiados atiendan su privilegio. /.../

La Bisexualidad no es igual a ninfomanía

Lo siento, pero no. Ser bisexual no es igual a querer acostarse con todo el mundo todo el tiempo. No es una excusa para poder tener a

todos los hombres y a todas las mujeres en la cama. Ya sabemos que la idea es presentar a la comunidad LGBTQI como enferma y depravada que quiere "infectar" al resto del mundo y mandarnos a todos directos al infierno.

Que sientas atracción tanto por hombres como por mujeres no quiere decir que te vayas a acostar con todos.

El tòpico de la bisexual depravada

Por mala suerte, los creadores de contenido audiovisual no terminan de entender el concepto de bisexual. /.../ Para los que no se identifican con esta sexualidad, puede parecer una exageración sentirse tan ofendido por los tópicos o estereotipos del entretenimiento. Y volvemos al tema del "es sólo un libro/película/serie". Si los medios de entretenimiento y arte no tuvieron una fuerte influencia en los individuos y en la sociedad en general, los nazis no se habrían empeñado tanto en quemar obras. Sí que influyen, sí que inspiran. Y aunque no es trabajo del arte o del entretenimiento educar a las personas, no podemos negar su impacto o cómo a veces despiertan la curiosidad lo suficiente para que uno se eduque a sí mismo.

La representación adecuada de la bisexualidad importa

La percepción de que las mujeres bisexuales "están experimentando", mientras que los hombres bisexuales "son gays enclosetados", es una misógina visión de "todos los caminos llevan al pene".

También volvemos con el tema de la representación. Importa y mucho. Si todo lo que una lesbiana ve en cine, TV y libros es que las lesbianas mueren de forma violenta por algún tipo de intolerancia u odio, pues no es tan fácil ignorarlo y decir "es sólo una serie". Porque es más bien: así es como el mundo me ve, un objeto de utilería, casi intangible, o tal vez obsesionada con chicas hetero, un poco psicótica, tal vez. Y es injusto. Las mujeres bisexuales no queremos quedarnos con todos los chicos y de paso con todas las chicas. Tampoco estamos jugando con los sentimientos de nadie.

Bisexualidad variada

Ser bisexual no es una fase. Cuentas. Importas. Tus sentimientos son reales. Tu sexualidad es válida. Siéntete orgulloso. Dentro de la bisexualidad existen personas con diferentes gustos. No todas las chicas bisexuales sentimos igual atracción 50/50 dividida entre hombres y mujeres. Hay quienes se sienten más atraídas por el sexo opuesto y quienes se ven más inclinadas al mismo sexo. Tampoco se trata de que si terminaste con una chica, te toca enamorarte de un chico. Eso no funciona así. Uno se enamora de quien se enamora. No va llevando una lista.

Al menos vivimos

No siempre, las bisexuales también mueren, pero no es tan común como con nuestras queridas lesbianas. Los heteros también mueren; muchos se indignan de que no hablemos de esto. Pero los heteros también tienen toda

Els nostres cossos, els nostres drets

la representación que pudieran querer. En proporción, no hay nada que comparar. Las bisexuales viven más, pero ¿mejor? Depende. El personaje bisexual casi siempre es empleado para cubrir una especie de cuota de diversidad, y de paso poder usarlas para emparejar cuando haga falta con quien haga falta.

La vida real

Hay ejemplos infinitos de bifobia en la vida real. Dentro y fuera de nuestra propia comunidad. Las mujeres bisexuales son rechazadas, por un lado por no ser suficientemente heteros, y por otro por no ser suficientemente gays. También se las acusa de engañar. Si una chica se presenta como bisexual pero resulta que tiene dos novias seguidas y ningún novio a la vista, se le pide que asuma su lesbianismo. O, si es al revés, se le pide que asuma su heterosexualidad. Es agotador y francamente también injusto.

Los bisexuales estamos confundidos... Por tu ignorancia. /.../

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.12. Mites de l'asexualitat EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Asexualitat](#)

[#Música](#)

[#Anglès](#)

[#Orientació sexual](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu els vídeos sobre l'asexualitat [depenent del temps, podem comentar-ne un, dos o els tres]:

- [Mites de l'asexualitat](#).
- [Ask an asexual person](#), vídeo en anglès on persones asexuals parlen sobre orientacions, asexualitat, etc.
- [Mama, papa, soy asexual](#), on MyChimyK, que explica en el canal [SpanishQueens](#) què és ser asexual.

Sentiu i comenteu el [Reggaeton asexual](#) de Mr. Cucumber & Dasoul y Sombra (2015), una iniciativa a meitat camí entre l'apoderament i el friquisme que visibilitza una orientació sexual fins fa poc gens considerada, i també presenta unes relacions heterosexuales respectuoses.

Transformeu la lletra d'un reggaeton masculista en una cançó igualitària i diversa.

Si voleu saber més sobre l'asexualitat, podeu llegir l'entrada "[20 retratos de la nueva juventud asexual](#)".

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.13. Asexualitat EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Asexualitat](#)

[#Música](#)

[#Anglès](#)

[#Orientació sexual](#)

Desenvolupament

Llegiu i comenteu en grups de 3-4 persones el text "[20 retratos de la nueva juventud asexual](#)".

Busqueu a Youtube o altres plataformes un vídeo que parli de l'asexualitat i mostreu-lo a classe. Busqueu i poseu en comú si hi ha personatges asexuals en sèries o pel·lícules (per exemple, Todd en la sèrie d'animació *BoJack Horseman*).

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Article: Joventut asexual

20 retratos de la nueva juventud asexual

Jóvenes, atractivos, y sin ningún interés por el sexo

Luis M. Rguez, 5 de mayo de 2015. Playground.

Hay un momento en la adolescencia de casi todos en el que los objetivos vitales a corto y medio plazo se reducen a una única cosa: el sexo. La presión grupal impone su ley rasante. El éxito en este campo se convierte en medida de valor de la persona, y ahí que nos lanzamos todos, a actuar como gibones en celo... Es sólo que después de unos cuantas experiencias

mediocres... la cosa como que pierde su gracia. Si es que alguna vez la tuvo. Porque, reconozcámoslo: el sexo está sobrevalorado. Siempre lo ha estado. La diferencia es que, ahora, la gente que no le ve la chispa al trato carnal se atreve a decirlo. Se atreve incluso a gritarlo. Pasa como en el cuento: ¡El emperador va desnudo! Basta con que alguien lo diga en alto para que empiecen a sumarse más y más voces. /.../

El debate público alrededor de las orientaciones sexuales está a la orden del día. Heterosexuales, homosexuales, bisexuales, transexuales, polisexuales... Todos han encontrado su hueco en la conciencia colectiva. Todos reclaman su derecho a disfrutar de su sexualidad como les venga en gana. Pero existe una orientación de la que aún se habla poco. Esa 'orientación invisible' a la que Julie Sondra Decker dedicaba un libro el pasado verano. A Decker le gusta hablar de "movimiento asexual", de una inclinación colectiva a la que cada vez se adhiere más gente. Gente que prefiere no incluir el sexo en sus vidas, sencillamente porque no experimentan ningún tipo de atracción sexual hacia personas de ningún género.

La cosa no va de abstinencia o celibato. Va de ausencia de deseo. No es una posición política. No tiene que ver con el estrés derivado del trabajo o el dinero. Simplemente, no existe el impulso. Según algunos estudios, al menos una de cada cien personas se identifica como asexual. Y tras mucho tiempo en el armario, esa creciente comunidad asexual quiere visibilidad y respeto. Sobre todo en su facción más joven.

De eso va el #AceDay, el primer "Día de la Visibilización Asexual", una iniciativa que lleva desde el pasado viernes inundando las redes sociales de selfies de quienes viven ajenos a las tensiones del sexo, no por elección propia, sino por naturaleza./.../ La creciente tendencia a usar las redes sociales para reclamar y redefinir orientaciones sexuales a través del uso de hashtags revela la imperante necesidad de muchos jóvenes de abrir la discusión en torno a la conformación de identidades.

Y es que, cuando sientes que el arco de posibilidades visibles en "el mercado" no te contiene, lo mejor que puedes hacer es definir tu propio marco. En el caso del Ace Day, el código es el as. El as para diferenciar orientaciones románticas y para acotar las distintas intensidades de la pulsión sexual. Porque la asexualidad no es un "vacío" uniforme. También la ausencia de deseo está cargada de grados y matices.

La cosa se lee así:

-As de corazones para el 'alorromántico asexual', aquel que experimenta atracción romántica de forma regular hacia personas de uno o más géneros, pero no siente ningún impulso hacia el sexo.

-As de picas para el 'arromántico asexual', aquel que ni siente atracción sexual ni experimenta ningún tipo de atracción romántica hacia personas de ningún género.

-As de diamantes para el 'demirromántico', el 'demisexual', el 'gris-arromántico' y el 'gris-asexual', personas que experimentan atracción

Els nostres cossos, els nostres drets

romántica o sexual únicamente hacia personas con quienes tiene una conexión emocional fuerte, o que experimentan ese tipo de atracción de forma rara, y no con la suficiente intensidad como para que les mueva a actuar.

-Por último, el as de trébol. La carta para quienes, reconociéndose parte del espectro asexual, están inseguros o se cuestionan sobre su orientación romántica.

A la altura del pasado domingo, el número de posts referidos al #aceday en redes como Twitter o Tumblr superaba los 15.000, y la cifra sigue creciendo. La asexualidad, a diferencia del celibato o la abstinencia, no es algo que se elija. No tiene nada que ver con “no haber encontrado a la persona adecuada” y tampoco es la manifestación de ningún trauma relacionado con el abuso sexual o con una homosexualidad reprimida.

Esos son algunos de los mitos contra los que lucha la Ace Community. Una comunidad que no quiere permanecer en la sombra, y mucho menos ser vistos como personas heterosexuales “fallidas”. El debate sobre las políticas de género y la diversidad sexual también pasa por ellos. Necesita contar con ellos. ¿LGBTI... A? ¿Y si la última frontera de la revolución sexual pasara por dejar de lado el sexo?

Els nostres cossos, els nostres drets

1.3.14. Activisme asexual BC

Nivells: Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Asexualitat](#)

[#Activismes](#)

[#Orientació sexual](#)

Desenvolupament

En grups de 4, llegiu l'article "[Soy activista asexual mexicana y ayudo a otras personas con esta orientación](#)" redactat per Bitty Navarro a partir d'entrevistes amb l'activista asexual Bitty Navarro. Utilitzeu la tècnica "lectura compartida" (Vegeu l'annex "Estructures cooperatives".)

Després, anoteu les dificultats que han de superar les persones asexuals en la nostra societat.

En els grups de 4, escenifiqueu diàlegs entre una persona asexual i una altra (un/a professional mèdic, una parella, una amistat...) que intenta convèncer-la que no està bé ser asexual. Després, canvieu els papers i feu que la persona intolerant es mostre respectuosa.

Compartiu les reflexions i algunes de les escenificacions amb el grup classe.

Article. Soy activista asexual mexicana y ayudo a otras personas con esta orientación

Me interesa que la gente esté mejor informada, romper los tabúes y que menos asexuales sufran abusos correctivos y opresión médica

BITTY NAVARRO 17 MAR 2018 – Verne. El País.

[...] Cuando la gente me pregunta qué significa ser asexual respondo con la definición estándar

y sin controversias: una orientación sexual que se caracteriza por la falta de atracción sexual hacia otros. Además, hago la distinción entre atracción sexual y sensual, ya que la segunda está relacionada con elementos sensoriales, como pueden ser las caricias, los masajes o la atracción por la percepción sensible de la música. En mi caso, tampoco siento atracción romántica, pero sí atracción amistosa, intelectual, sensorial y espiritual.

Me di cuenta de que era asexual cuando era adolescente, como a los 11 o 12 años. Mis amigas decían 'es que estoy enamorada del más guapo de la clase'. '¿Y a ti quién te gusta?'. Aprendí rápido a esquivar, porque les costaba comprender que mi crush de la época era Nelson Mandela y que no era sexual: estaba muy interesada en su historia y en cómo terminó con el apartheid en Sudáfrica. Desde entonces me di cuenta de que, en lo sexual, yo no era igual a los demás.

En la preparatoria empezó el bullying más fuerte y el acoso: era la única que no había besado a nadie y tampoco mostraba interés en las dinámicas sexuales que empiezan en la preparatoria. Lo más suave que me decían mis compañeros, mujeres y hombres, era lesbiana. A veces, dentro de la misma escuela, se ponían de acuerdo para sujetarme y que alguno de ellos me intentara besar. Cuando dices que no sientes atracción sexual, lo que provocas es que la sociedad te quiera corregir, y eso puede llevar a situaciones terribles de abuso.

A eso se suma el problema de que la asexualidad se aborde como si fuera una condición médica. Esta confusión ha provocado que muchos asexuales caigan en ser medicados y diagnosticados por la psiquiatría por algo que sencillamente no se puede modificar.

El internet fue, de cierta forma, mi refugio y salvación. Así me encontré con AVEN (Red de Educación y Visibilización Asexual, por sus siglas en inglés), que en esa época tenía foros únicamente angloparlantes. Yo tenía el privilegio de tener acceso a internet y era bilingüe de nacimiento, pues pasé parte de mi infancia y adolescencia en Estados Unidos.

Cuando llegué a la universidad estaba muy confundida, y a raíz del abuso social ya no me identificaba como asexual. Me hice novia de un amigo gay que estaba en el proceso de salir del clóset y por un tiempo nos hicimos una especie de pantalla mutua. Cuando él salió, yo seguía muy confundida, no había información suficiente y, ante todo, sentía que era mi culpa y que yo era la que estaba mal. Fui a muchas terapias, y tuve que escuchar a muchos doctores decirme que no era posible que no sintiera atracción sexual.

A mis 26 y 27 años [hoy tengo 32] decidí que no podía seguir aceptando dinámicas que me hacían daño profundo para no provocar el enojo de una pareja o la burla de amigos. A los médicos y sus ideas absurdamente centradas en Freud ya los había mandado a la fregada. De ahí me puse a explorar y encontré que los estudios de la asexualidad en el mundo angloparlante habían avanzado mucho.

Els nostres cossos, els nostres drets

Mi salida del clóset fuerte sucedió en el programa nocturno Miembros Al Aire, con Arath de la Torre, Leonardo de Lozanne y El Burro Van Rankin. Es la aparición como asexual más grande que he tenido. [...] Al asumirme como asexual, le puse un alto a todo eso que me había provocado confusión y me había hecho sentir que el problema era yo. Ahora sé que el problema yace en la ignorancia, en la falta de apertura al hecho de que los asexuales existimos.

[...] Los obstáculos y prejuicios a los que te enfrentas como asexual no sólo vienen del machismo o de la homofobia. De hecho, el asexual se enfrenta a la normatividad hipersexuada de la sociedad occidental y eso incluye el ostracismo por parte de algunas comunidades LGBTQ+. El sexo es símbolo de poder, de estatus, y es un elemento que te ayuda a socializar. A los asexuales se nos oprime por no formar parte del sistema hipersexualizado.

Yo no tuve problemas con mi familia por ser asexual, al contrario: aceptan perfecto que así soy y les da gusto que yo haya decidido aceptarme y dedicarme al activismo. Pero sí hay asexuales que tienen problemas fuertes. Ahora mismo, en AsexualidadMx, estamos apoyando a una chica que está sufriendo porque es hija única y sus papás la están presionando mucho porque quieren tener nietos. Los hombres asexuales también sufren estigmas muy pesados, que van desde ser considerados "poco hombres" y ser marginados en su grupo de amigos, hasta ser blanco de sospechas por pedofilia.

[...] Los ataques de trolls son comunes, y muchas veces llegan de miembros de la

comunidad LGBTQ+: 'Ni que fueran plantas', 'Solo se quieren sentir especiales', 'Son gays y lesbianas de clóset'. También nos dicen que somos mochos o frías o que estamos enfermos. Pero el peor ataque es la invalidación total, y ese viene de la gente que niega que la asexualidad existe o que es una orientación válida.

Con las parejas tampoco es fácil encontrar comprensión. En mi caso, durante mucho tiempo tuve que aguantarme y participar en actos sexuales aunque no lo deseaba. Ahora me he vuelto una maestra del NO, y veo muy difícil que quiera volver a tener una pareja en el sentido tradicional. Sé que no volvería a vivir con alguien y que no me casaría. El ser asexual me ha llevado a entender muy bien mis límites: saber lo que me sirve a mí y lo que me hace daño, y me ha llevado a buscar construir relaciones más sanas.

Yo no soy propensa a la atracción afectiva en pareja tanto como otras personas, pero sí hay asexuales que se casan y tienen hijos. En general, podemos decidir participar en actos sexuales por una amplia variedad de motivos: con fines reproductivos, por un acuerdo con la pareja, por mera curiosidad, por presión social, por el hartazgo ante la insistencia o, lo peor, rendirnos a pelear contra la falta de respeto al NO. Lo último cae en un área gris, pues es abuso sexual que no llega al grado de violación.

Como activista de la asexualidad, me interesa que la gente esté mejor informada, romper los tabúes, que menos asexuales sufran opresión sistémica -sobre todo abuso sexual correctivo y abuso médico- y que el público en general entienda que la asexualidad no

es algo que salió de la nada. Probablemente lleva existiendo siglos, pero no se había notado porque la normatividad eran el abstencionismo y el puritanismo sexual. A raíz de la liberación sexual, surgió una sociedad diametralmente opuesta, donde el sexo parece ser una obligación. Fue entonces cuando empezamos a notar que los asexuales existimos.

Cuando se invisibiliza tu identidad, es muy posible que tengas conflictos psicológicos y depresión, porque no tienes una forma sana de nombrar lo que eres. La única forma que tienes para comprenderte de hacerlo es a partir de lo que escuchas de la gente: 'soy raro' o 'soy un freak'. Por eso, lo más importante en esta etapa de AsexualidadMx es visibilizar esta orientación lo más posible e informar de forma responsable y profunda, sin estereotipos.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNEREⁱ

Objectius. Rols i/o expressions de gènere

- Prendre consciència de la diferent educació que es dóna a hòmens i a dones.
- Entendre com ens afecta i condiona l'educació binarista en la nostra estètica (roba, cabells, depilacions...) i en l'expressió corporal.
- Mostrar models d'expressió de gènere que constitueixen referents apoderadors i alternatius al sistema binari (drag kings, crossdressing...).
- Entendre com afecta específicament l'educació sexual sexista a les persones amb orientacions, identitats i corporalitats no hegemòniques, tant personalment com en la vivència de les relacions afectivosexuals.
- Entendre l'educació de la masculinitat hegemònica en la misogínia i l'homofòbia, i oposar-s'hi activament.
- Entendre i donar eines per a revertir la castració emocional dels barons.
- Desnaturalitzar la violència masculina i els trets de la masculinitat que perpetuen la desigualtat i la violència.
- Prendre consciència de les conseqüències de l'educació sexista en la vivència de les relacions afectivosexuals.
- Prendre consciència de les conseqüències desapoderadores de l'educació sexual donada a les xiques (guió de la por, sobreprotecció, sobrerresponsabilització del sexe segur...).
- Apoderar les xiques per a l'autonomia i la llibertat, al marge dels manaments de gènere.
- Apoderar els xics igualitaris i/o al marge dels manaments de gènere.

ⁱ En el "Bloc 8. El binarisme, un vestit que estreny la diversitat", hi ha més activitats sobre els rols i les identitats de gènere.

Els nostres cossos, els nostres drets

Expressió de gènere

Informació per al professorat

Com a categoria sociològica o antropològica, el gènere seria "la construcció social i cultural basada en les diferències biològiques entre els sexes que assigna diferents característiques emocionals, intel·lectuals i comportamentals a dones i homes, variables segons la societat i l'època històrica" (Termcat); en altres paraules, el gènere seria els comportaments percebuts com a apropiats per als homes i per a les dones en un context determinat. Les normes de gènere no estan escrites (en les societats occidentals actuals); són subtils i invisibles i estan naturalitzades, per això són tan eficaces. En general, conscient o inconscientment, solem acatar-les perquè això garanteix l'acceptació social.

El primer que hem d'evidenciar és que aquestes característiques emocionals, intel·lectuals i comportamentals no són neutres, sinó que tenen un valor desigual i jeràrquic: els trets associats a la masculinitat (força, èxit, raó, àmbit públic...) són considerats millors, superiors o més valuosos que els associats a la feminitat (sensibilitat, cura, tendresa, àmbit privat...). Així, no podem parlar de la identitat de gènere sense evidenciar les relacions de poder i els privilegis materials i simbòlics dels barons sobre les dones. El sistema de gènere és masculista, misogin i heterosexista; no només constata les diferències entre homes i dones sinó que construeix desigualtat.

Aquest sistema actua des del bressol. Quan naixem, el decorat generitzat (blau i rosa) ens espera. Els lavabos estan preparats per a unes i altres. Els esports tenen gènere; els jocs, la roba, els gestos, les professions... també. I si naixem amb uns genitals ambigus, la

cirurgia s'encarrega de solucionar el problema amb intervencions primerenques. Som cossos socialitzats per a comportar-nos com a homes o dones heterosexuales i complementaris. I la matriu binària genera maneres de sentir i de pensar binàries, sensibilitats masculines i femenines que es conformen des de la infantesa gràcies a la plasticitat del cervell infantil.

Les relacions de gènere creen expectatives socials derivades del sexe d'una persona i marquen el que es considera estàndard i normatiu. El sistema sexe-gènere [veure la píndola informativa "El sistema sexe-gènere"] crea una cadena simbòlica que lliga inexorablement el sexe biològic amb la identitat de gènere, amb els rols de gènere i amb l'orientació sexual. Si naixes mascle, t'has de sentir home, comportar-te com un home i ser heterosexual. Si naixes femella, t'has de sentir dona, comportar-te com una dona i ser també heterosexual. Les desviacions de la norma són sancionades socialment amb la marginació, els insults, la discriminació laboral, la patologització institucionalitzada (que converteix en malaltia la desviació de la norma), etc.

La performance masculina i femenina inadequada es qualifica com a "ploma" en l'argot popular homosexual i heterosexual. El gestos, la manera de caminar, un simple moviment de les mans o la manera de vestir marquen la ploma homosexual, l'única que es percep com a teatral; ja que la ploma heterosexual es considera natural, i per tant, no es veu. Però la naturalesa no marca la ploma. La naturalesa dissenya la vida, una vida sexuada, diversa, versàtil i adaptativa (Cristian Yapur).ⁱ En realitat, tot el món té ploma, és a dir, tots els

comportaments són teatrals i suposen una posada en escena que busca l'acceptació dels altres.

El debat sobre l'origen biològic o cultural de les característiques atribuïdes a homes i a dones (elles són sensibles, ells són més racionals...) amaguen alguns discutibles pressupòsits: que allò biològic és bo, que la biologia no es pot canviar, i que és fàcil saber què és biològic i què és cultural. D'una banda, el determinisme biològic ha servit per a naturalitzar les desigualtats; de l'altra, el determinisme cultural, en considerar-nos una taula rasa, ha fallat en considerar la naturalesa humana com a fàcilment modificable. Les darreres investigacions apuntarien a una dialèctica entre biologia i cultura, ja que les característiques biològiques o potencialitats es donen en un context i l'ambient actua sobre la genètica. Així, com més complexos són els organismes, més obert, flexible i plàstic és el programa genètic. Per tant, cal qüestionar la separació estricta entre biologia i cultura, i sobretot desmuntar els tòpics de bo/dolent, fàcilment/difícilment modificable, i relativitzar el debat si es planteja de manera ideològicament interessada (López Cancho, 2011).ⁱⁱ

Tanmateix, si el gènere és una construcció social i cultural, la deconstrucció, conscient i intencionada, pot ser emancipadora. Un context obert, una escola inclusiva, ens facilitarà l'acceptació i la transgressió, i un context conservador ens debilitarà.

ⁱ YAPUR, Cristian: "Un género de dudas"

ⁱⁱ LÓPEZ CANCHO, Raúl, i l'Escola Lliure el Sol (2011). El sexe de l'Àngels. Ajuntament de Barcelona.

Els nostres cossos, els nostres drets

L'educació de la masculinitat Informació per al professorat

La societat patriarcal ha dividit les persones segons el sexe genital, i els ha assignat rols i identitats distints i desiguals amb l'objectiu de mantenir els privilegis de la masculinitat tradicional, un model que es basa en la triple negació de les categories *xiquet, homosexual i dona*.

En primer lloc, als xics se'ls pressiona perquè isquen de les falces de la mare, perquè juguen a coses masculines i demostren que són forts, valents i competitius. Se'ls anima a amagar els sentiments, les por i les inseguretats, i l'única via que no qüestiona la masculinitat i els permet tocar-se o demostrar-se afecte és la brega o les habituals bescolades adolescents. No ser un xiquet significa autosuficiència i independència (també emocionalment), autocontrol (repressió dels sentiments, del dolor, de la por...), desconfiança (no obrir-se, no demanar ajuda...), cerca d'èxit i de poder (ambició, competitivitat, egocentrisme), etc. L'objectiu és *fer-se a un mateix*, proposta que connecta amb l'individualisme de la modernitat.

En segon lloc, l'homosexualitat queda també fora de la frontera de la masculinitat hegemònica perquè subverteix el desig eròtic. La masculinitat hegemònica requereix ostentació d'heterosexualitat; per aquest motiu, l'espai escolar adolescent és tremendament hostil amb els barons homosexuals, o amb els que aparenten ser-ho, considerats com a masculinitats devaluades.

L'última de les negacions, no ser una dona, és fruit de la misogínia perquè els homes "*de veritat*" són més que les dones. En són un clar exemple els missatges que alguns entrenadors donen als joves per a "motivar-los": "*No jugueu com les xiques!*". Pel que fa a la sexualitat, aquesta es reconeix com una necessitat en els barons. Es pensa que són molt sexuals, que no es poden controlar (Ja diran elles que no) i que tenen dret al plaer. El sexe és viscut com una demostració de masculinitat i de potència, mesurada per la grandària del penis, la durada de l'erecció, el nombre de coits o la quantitat de parelles sexuals.

Els nostres cossos, els nostres drets

Masculinitat i emocions

Informació per al professorat

Les identitats de gènere masculina i femenina estan estretament relacionades amb l'ancestral divisió del món en dos espais: el públic i social (el treball, la política, la guerra...) –reservat als homes i hipervalorat–, i el privat (la casa, les criatures, la cura...), personal i intern, reservat a les dones i infravalorat. Aquesta dualitat ensenya cada persona a identificar-se amb la meitat dels valors i amb la meitat dels problemes, i està en la base del model de domini-submissió: als homes se'ls identifica amb la independència, la violència, el domini i la falta d'empatia; a les dones, amb la dependència, la debilitat, la submissió i la passivitat (Díaz-Aguado, 2009).ⁱ

Un dels àmbits més limitats per aquest dualisme és el **desenvolupament emocional** perquè es retalla el repertori d'estratègies emocionals dels homes i de les dones en permetre que els xics només exterioritzen la ira i l'hostilitat, i en educar les xiques per a pensar sobre les emocions, posar-se en el lloc dels altres i plorar. De les quatre emocions bàsiques (ira-ràbia, por, tristesa i alegria) que humans i mamífers superiors compartim, els barons només poden mostrar-ne dos: la ira i l'alegria. Des de ben menuts els sentiments de por, inseguretat, frustració, tristesa, impotència... s'amaguen perquè van en contra del model dominant –els

xiquets de 6 anys ja han après a ocultar les emocions. Aquesta ocultació suposa viure d'esquenes a la pròpia realitat afectiva, fet que provoca que els homes, o qualsevol individu que assumeixi el rol tradicional masculí, tinguin dificultats per a identificar els sentiments i explicar el que els passa. En la vida pública, per a la qual s'han especialitzat, l'autoconeixement del món afectiu i emocional no és important.

La castració afectiva porta a una fragilitat i inseguretat interiors, a l'esclavatge dels estereotips –a falta de l'escolta interior– i a la transformació de la por i de la inseguretat en ràbia i violència (Altable, 2010).ⁱⁱ Els imperatius de la masculinitat requereixen demostració constant; la incapacitat de passar la prova o simplement l'amenaça del fracàs, porten molts homes a l'aïllament, la ira o l'autoagressió. I des d'aquest estat emocional, la violència esdevé un mecanisme compensatori per a restablir l'equilibri (Kaufman, 1999).ⁱⁱⁱ Com a conseqüència d'aquesta socialització desequilibrada i injusta, homes i dones tenen vides emocionals i sexuals diferents i una manera distinta de relacionar-se amb el seu jo interior, amb el seu cos i amb les altres persones.

ⁱ DÍAZ-AGUADO, Ma. José. "Convivencia escolar y prevención de la violencia de género desde una perspectiva integral". *CEE Participación Educativa*, 11, juliol 2009, pàg. 59-72.

ⁱⁱ ALTABLE, Charo (2000). *Educación sentimental y erótica para adolescentes*. Madrid: Miño y Dávila editores.

ⁱⁱⁱ KAUFMAN, Michael (1999): "Las siete P's de la violencia de los hombres". A la seua pàgina podem llegir altres articles en diferents llengües

Els nostres cossos, els nostres drets

L'educació de la feminitat

Informació per al professorat

L'educació de les xiques està basada en la sobredimensió de l'amor romàntic – que converteix en central trobar parella– i en l'aprenentatge de la maternitat. Estar enamorada sol ser un requisit per a la sexualitat i complaure les necessitats de la parella és una conseqüència natural d'aquest model de socialització. La falta de permís social per a l'autoconeixement converteix la sexualitat en una pràctica alienada, pressionada pel desig masculí, pel model de sexualitat (coital i androcèntric) i pel model de dona al qual han d'assemblar-se per a ser acceptades socialment (Simón, 2010).ⁱ Com hem comentat en altres apartats d'aquest projecte, les xiques sabran des de molt xicotetes que tenen ovaris i un úter que albergarà un nadó, però solen desconèixer –i els xics també– que tenen un clítoris que serveix exclusivament per a donar-los plaer.

En general, i com a conseqüència de la presumpció d'heterosexualitat pròpia del sistema sexe-gènere, a les xiques se les vol "protegir" del sexe (heterosexual i coital). Se'ls ensenya que el sexe és perillós pels embarassos i perquè els xics no són de fiar i tenen una sexualitat incontrolable (*Tots volen el mateix*). Se les educa també en la por a patir una agressió sexual per part d'un desconegut,

i els missatges d'alerta són constants (*Que t'acompanye algú, fes-me una perduda, agafeu un taxi...*). Aquestes alertes sovintegen també en les xarxes socials ("¡Sexting, no el produeques!", "No despulles el teu cos en les xarxes socials, mereixes respecte!"), de manera semblant als clàssics "No et poses una falda tan curta que provocaràs!".

Aquesta educació en el perill i en la por no sols no soluciona la violència sinó que les exposa a més perills. En primer lloc, tot i ser recomanacions fetes amb la millor de les intencions, només donen com a solució que les xiques deixen de fer coses (tornar abans, no portar determinada roba, no anar a certs llocs, no beure...), la qual cosa implica retallar la seua llibertat i negar-los el dret a estar soles o a fer coses soles, i reforça també la creença que necessiten la protecció d'una altra persona. Brownmillerⁱⁱ explica que les violacions condicionen el funcionament quotidià de les dones i limiten la seua autonomia i la seua llibertat sexual. La violència d'aquest mecanisme és tan perversa que quan les dones pateixen una agressió, sovint se les culpa per haver trencat el model de feminitat tradicional, segons el qual s'han de guardar dels perills; per exemple, si comparteixen fotos íntimes amb la parella i aquesta les publica, si

van a soles a alguna discoteca o ballen o vesteixen de manera "provocativa", etc.

La segona de les conseqüències és la falta de plaer. La pressió pel físic provoca una gran autoexigència i desajusta l'autoestima, i és difícil gaudir d'un cos percebut com a imperfecte. A més, l'amor romàntic converteix de vegades el sexe en un sacrifici (el deute conjugal d'altres èpoques), i per amor (que ho pot tot) suportaran relacions possessives amb parelles que no respecten la seua llibertat, però que amb elles, i gràcies a elles, canviaran. L'educació per a la maternitat suposa també la cura de l'altre i l'oblit d'una mateixa. I així, sense l'alè social que les anime a la curiositat, el més normal és créixer sentint que no tenen dret a rebre ni a reclamar el plaer i han d'esperar el xic (el príncep blau) que les *descobresca*.

La tercera de les conseqüències és l'augment del perill. Les xiques estan alerta davant de les violacions tradicionals (en un carrer obscur per part de desconeguts), i desarmades per a enfrontar i fins i tot reconèixer les que es produeixen en entorns suposadament segurs, amb un nóvio, amant o marit. Aquestes agressions per part de persones conegudes són en realitat les més freqüents i nombrosos estudis destaquen la prevalença del sexe no desitjat sota coacció (Valls, 2008).ⁱⁱⁱ

i SIMÓN, Elena (2010). *La igualdad también se aprende. Cuestión de coeducación*. Narcea.

ii BROWNMILLER, Susan (1981). *Contra nuestra voluntad*. Barcelona: Planeta.

iii VALLS, Rosa: "Violencia de género en las universidades españolas. Memoria final 2006-2008". Ministerio de Igualdad.

Els nostres cossos, els nostres drets

La darrera conseqüència de l'educació amb el guió de la por és l'acceptació que la violència masculina és natural. Així, la representació constant de la violència sexual dels homes sobre les dones serveix per a sostenir el mite que la sexualitat masculina és perillosa i incontrolable per naturalesa, i que la violència masculina és una manera normal de comportar-se i de resoldre els conflictes. Mentrestant, els xics queden desprotegits davant els perills reals, derivats d'un model de masculinitat tradicional que minimitza els riscos i, ja ho hem dit, naturalitza la violència. Per exemple, els fills adolescents corren més perill que les filles de patir un accident amb la moto o el cotxe (per conduir arriscadament, per beure en excés, per ficar-se en una brega amb un altre xic, etc.); en canvi, no hi ha ni de bon tros els mateixos missatges d'alerta que amb les xiques per part de les famílies o educadors/es (ni tan sols campanyes institucionals) i s'han d'enfrontar sols a aquests riscos.

Els nostres cossos, els nostres drets

Masculinitats i feminitats LGBTI

Informació per al professorat

L'educació masculina i femenina tradicional segueix al peu de la lletra els manaments del sistema de gènere: binarisme sexual, naturalització de l'expressió i de la identitat de gènere, heterosexisme i dominació masculina. Les persones LGBTI no estan exemptes de la seua influència i també en pateixen les conseqüències, sovint de manera més greu per la multiplicitat d'opressions que els afecten (interseccionalitat).

Els barons homosexuals, per exemple, socialitzats com a homes, estan impel·lits a compartir els mateixos trets de la masculinitat tradicional: sexualització, analfabetisme emocional, bel·licositat, plaer pel risc... característiques que tenen conseqüències òbvies per a la seua salut sexual i per a les seues relacions. També ocorre que alguns d'ells es veuen afectats per l'amor romàntic tradicional, fet que els porta a realitzar pràctiques de risc o a suportar determinades situacions per complaure la parella.

De la mateixa manera, alguns estudis alerten del major nombre d'embarassos adolescents en joves lesbianes o bisexuals (Saewyc, 2008)ⁱ que sovint pretenen ocultar la seua orientació sexual tenint relacions amb barons.

No ens podem estar tampoc d'assenyalar la vulnerabilitat de les dones trans, que pateixen doblement com a dones i com a trans; en especial, volem esmentar la violència que

pateixen per part dels barons heterosexuels hegemònics, les dificultats per trobar una parella masculina si no s'han sotmès a cirurgia genital, i també la discriminació laboral.

ⁱ SAEWYIC, E.M. et al (2008). "Stigma Management? The Links between Enacted Stigma and Teen Pregnancy Trends among Gay, Lesbian, and Bisexual Students in British Columbia"

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.1. Blau i rosa 2EBC

Nivells: Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Rols de gènere](#)

[#Infantesa](#)

Desenvolupament

Llegiu i resumiu els fragments de l'article [Ni princeses ni pirates](#), de Núria Solsona.

Vegeu i comenteu el vídeo [La mente en pañales](#), on es mostra un experiment en el qual diferents persones interactuen amb el mateix bebè, en uns casos vestit de blau i en uns altres, vestit de rosa.

Escriviu un comentari i pengeu-lo al vídeo.

Text 1. Expectatives diferents

/.../ En la nostra cultura el naixement d'una nena no suposa cap drama familiar; no és un deshonor ni implica una penalització per a la mare, a diferència del que passa en altres cultures. El que sí que pot variar és l'actitud de l'entorn familiar, sense que en siguem gaire conscients. Si és una nena, l'expectativa inconscient de la família és que sigui bonica, dolça i tranquil·la, i se la tractarà perquè vagi desenvolupant aquestes característiques. Contràriament, si és un nen, l'expectativa és que sigui fort, valent i decidit, i se'l tractarà perquè potenciï aquests trets.

Ens podem plantejar si estimulem les nenes i els nens d'una manera diferent des de la petita infància, i hi ha alguns estudis que han obtingut resultats interessants en aquest sentit. Quan es demana a persones adultes

que interactuïn amb nadons de pocs mesos sense conèixer-ne el sexe es pot comprovar que n'exalten la bellesa i els dediquen més somriures i carícies quan creuen que són nenes (encara que en realitat siguin nens). Quan pensen que són nens, se'ls sacseja, es fan prediccions sobre la seva fortalesa i se'ls donen joguines «pròpies del seu sexe». Les persones adultes també utilitzem adjectius, entonacions i tons de veu diferents segons si ens adrecem a una nena o a un nen. Aquest tracte diferenciatiu és percebut per les criatures, que noten que parlem i ens dirigim a elles d'una forma diferent.

La interacció diferenciada amb els infants des de pràcticament el naixement comporta que a l'escola bressol l'aprenentatge i la incorporació de pautes de gènere ja responguin a estereotips de masculinitat i feminitat.

També s'han filmat escenes en les quals es mostren dones que alleten un nadó i el seu comportament és diferent segons si tenen un nen o una nena. En el cas del nen la mare tendeix a adaptar-se al ritme del nadó, sense forçar-lo. Es posa al seu servei i procura complaure'l dedicant-li temps i moixaines. Quan es tracta d'una nena, la mare està menys disposada a seguir el seu ritme, escurça el temps d'alletament i fins i tot és possible que li dediqui menys atenció, que faci altres coses mentre l'alimenta. Sense ser-ne conscient, amb el fill la mare accepta adoptar un paper subordinat; el fill és qui imposa les seves necessitats, qui «mama». Mentre que la filla és

per a ella una igual, algú amb qui compartirà les tasques domèstiques i un lloc secundari en aquest món. S'haurà d'acostumar, per tant, a la submissió; per això és la mare qui sempre ha de dominar en aquesta relació (Subirats, 2013).

És difícil acceptar que la realitat de les relacions entre una mare i les seves criatures és la que hem descrit. Moltes mares diran que això no ho fan i se sentiran molestes, dolgudes pel fet que algú pugui pensar que adopten tal actitud. Aquí rau la trampa moderna en l'educació de les dones: la desigualtat no obeeix normes objectives conegudes per tothom i considerades legítimes, com ho feia temps enrere.

En les maneres actuals d'educar nenes i nens no hi ha normes diferenciadores clares i admeses per tothom, ja que l'opinió general és que no calen perquè nenes i nens «són iguals». Suposar comportaments diferenciats per part de les persones adultes en el tracte amb les criatures pot ser considerat una ofensa, però la investigació mostra àmpliament que continuem actuant d'acord amb uns hàbits i prejudicis ancestrals, i que el resultat de les nostres actuacions provoca una socialització diferent en els nadons en funció del sexe

Text 2: Tracte diferent, expectatives diferents

/.../ El tracte diferenciatiu als nadons des del naixement comporta que les persones adultes tinguem diferents expectatives respecte al caràcter i al comportament de les criatures, en una etapa que és la més receptiva de la

Els nostres cossos, els nostres drets

vida i en la qual absorbim tota la informació que prové de l'entorn. I això fa que els nadons aprenguin el que s'espera d'elles i ells i com han d'actuar per satisfer el que el pare i la mare anticipen. Ja des de molt petita, s'espera que la nena faci de mareta, que cuidi el germanet, que l'ajudi. La nena observa la mare i aprèn que les persones tenen responsabilitats amb les persones del seu entorn, que cal que estiguin atentes a les seves necessitats, encara que no estiguin formulades clarament. La nena aprèn a ser per als altres i a oferir-se per agradar des de ben menuda.

Al nen li arriben missatges destinats a reforçar la independència, a estimular l'activitat, la mobilitat, els seus desitjos. Tot això fa que l'opinió general consideri que es comporten d'una manera diferent per la seva naturalesa; però si s'observa amb cura el tipus d'interacció que les nenes i els nens estableixen amb l'entorn queda clar que aquesta diferència de comportament correspon en bona part als missatges que la criatura rep.

Transmetem estereotips de gènere antiquats i perillous, a vegades sense ser-ne conscients. Els transmetem en cada gest, en la vida quotidiana, en el moment d'escollir un regal, de parlar amb un to de veu determinat, d'organitzar el pati de l'escola. Ens trobem davant d'una situació greu: les nenes i els nens del segle XXI, que tenen accés a una gran quantitat d'informació per Internet, els continuem educant d'acord amb uns patrons, uns hàbits i uns prejudicis propis dels primers anys de la història de les nostres civilitzacions.

Els darrers estudis indiquen que cap als tres anys ja s'han adquirit els hàbits de gènere i també la jerarquia entre els gèneres, és a dir,

la idea que els homes són més importants que les dones. A partir dels quatre o cinc anys els rols discriminatoris ja s'han interioritzat i es reflecteixen en l'elecció que nenes i nens fan del tipus de joc, joguines, roba i contes. Fins i tot en l'expressió d'un nen que està canviant les dents i diu a la seva mare: «a mi em sortiran les dents fortes, oi? Les nenes les tenen petites».

/.../ També s'observen diferències respecte a la gestió de l'agressivitat. Des de la petita infància, els nens perceben una permissivitat més gran si prenem com a referència els mitjans de comunicació, l'àmbit familiar o el grup d'iguals, on els models masculins són més agressius que els femenins. En molts casos, la mateixa família reforça la conducta violenta dels nens fomentant la pràctica d'alguns esports i jocs, entre els quals el futbol ocupa un lloc preeminent. En la socialització de les nenes, en canvi, es reforcen les actituds més passives i es fomenta la pràctica del joc simbòlic amb les cuinetes i les nines, entre d'altres.

El problema no rau a pensar que nens i nenes són diferents, sinó a atribuir un valor inferior a tot el que estigui vinculat amb les nenes i el món femení. Per exemple, fomentar que el fill jugui a futbol i pensar que serà un futbolista d'elit no té el mateix valor que observar que la filla juga a «mares i pares» i pensar que serà una cuidadora magnífica. Aquestes pràctiques socials creen situacions diferenciades que suposen l'estimulació d'unes capacitats en les nenes i d'unes altres capacitats en els nens, un desequilibri que després serà difícil de rectificar i que tindrà conseqüències en el procés d'aprenentatge.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.2. Els límits a la feminitat i a la masculinitat EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Rols de gènere

#Música

#Masculinitat(s)

#Feminitat(s)

#Intolerància per gènere

Desenvolupament

Vegeu el vídeo de la cançó Little Game, de Benny (en anglés a la pàgina oficial), i ací subtitulada en espanyol.

Per grups, escriviu en pòsits xicotets els insults que se us acudisquen, tant els que s'adrecen a xics com a xiques. Després, dibuixeu la silueta d'un xic i d'una xica en cartolines diferents i apegueu els pòsits. Intenteu agrupar-los segons facen referència al físic, al sexe, a la valentia...

Després, per parelles o grups menuts, responeu a les qüestions.

Qüestions

1. Què és el que un xic no vol que pensen d'ell? I una xica?
2. Quins són els límits de la feminitat "acceptable"? I els de la masculinitat?
3. En quins moments la gent es burla, margina, critica, ridiculitza... un xic? I a una xica? De quines maneres es fa?
4. Què s'aconsegueix insultant, burlant-se, pegant... maltractant així?

5. Com ens sentim quan critiquem els altres?

6. Com ens sentim quan ens critiquen a nosaltres?

7. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.3. El masclisme que no es veu 2EBC

Nivells: Segon cicle d' ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masclismes quotidians](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Desigualtat](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu el fragment "[No soy machista](#)" (10"), que forma part del documental [El machismo que no se ve](#) (Documentos TV, 2015).

Per parelles o grups xicotets, responeu a les qüestions.

Després, poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Una de les joves que parla en l'entrevista manifesta la dificultat de canviar si no és en grup. Hi estàs d'acord?
2. Què penses dels dos xics entrevistats?
3. El sociòleg Gerard Coll-Planas explica que ser home o dona és "un ideal en risc". Què significa?
4. Penses que les xiques han evolucionat més que els xics, tal com afirma Miguel Lorente Acosta?
5. Per què pensa Lorente que ha augmentat la violència en la gent jove? Hi estàs d'acord?

6. Què és ser un home? És una bona definició dir que és "no ser com una dona"? Com són les dones?

7. Un dels xics del taller pensa que si se posiciona massa en la igualtat serà considerat "tonto". Hi estàs d'acord?

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.4. Els fills poden, les filles no 2EBC

Nivells: Segon cicle d' ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Rols de gènere](#)

[#Ficció](#)

[#Desigualtat](#)

[#Masclismes quotidians](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu els vídeos [“Pare i filla”](#) i [“Pare i fill”](#). Els fragments corresponen al capítol 31 de la primera temporada de la sèrie [En teràpia](#) (EUA, 2008). El pare de les criatures és el terapeuta protagonista.

Llegiu els comentaris de l'alumnat d'ESO i Batxillerat a l'entrada de Karícies [Pares, fills i filles](#).

Prova d'habilitat antipatriarcal: Trobeu les diferències entre l'actitud del pare cap a les relacions afectives i sexuals de la filla i les del fill.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Comentaris de l'entrada Pares, fills i filles

K. Wollstonecraft

Avui comentaré aquesta entrada per destacar les clares diferències que hi ha en els dos vídeos i donar la meua opinió.

L'única coincidència que hi ha entre estos dos vídeos és que el pare fa contínues preguntes tant al seu fill com a la seua filla. Dins d'estes preguntes es poden observar

grans diferències; quan es dirigix a la seua filla fa preguntes que mostren una excessiva preocupació, preguntes que no li donen seguretat ni confiança per a parlar amb son pare obertament sobre la seua relació, preguntes tan poc encertades, que la majoria no tenen importància. En cap moment li pregunta si la seua parella li tracta bé o si és bona persona. Estes són les preguntes que realment mostrarien preocupació, la verdadera i bona preocupació que considere que tot pare ha de tindre tant amb la seua filla com amb el seu fill. En canvi, les preguntes que li fa li afecten i únicament poden provocar allunyament i desconfiança.

La conversació amb el fill és totalment diferent, ja que el pare mostra una “preocupació” molt distinta. Dic preocupació entre cometes perquè al contrari que la primera conversació no es veu clarament i realment que el pare estiga preocupat. L'única cosa que podria dir-se que li preocupa és saber amb quantes xiques s'ha gitat el seu fill i en este cas, és millor que no es preocupe. La relació entre ell i el seu fill es veu molt més fluida i el fill s'expressa amb total llibertat a l'hora de respondre a les preguntes que li planteja son pare. D'una banda, pense que està bé tindre confiança amb els pares però en este cas, tristament, seria millor que no la tinguera.

M'explique: dic que seria millor que no la tinguera perquè en este cas és una “mala” confiança, és a dir, el fill té confiança i li conta que es gita amb moltes perquè sap que son

pare no el renyerà ja que li ha donat eixa mala confiança per a contar-li obertament que no sap estar amb una sola xica i cuidar-la. Em pareix increïble que el pare es quede igual després d'escoltar que el seu fill va de xica en xica i que ha posat les banyes a la que era la seua núvia. Així, és normal que el fill siga un mal educat i parle amb son pare de manera tan oberta d'una cosa poc digna de ser contada. Si fóra jo, em moriria de vergonya. Però clar, com que son pare no li diu res...

L'actitud del pare a l'hora d'educar els seus fills em pareix masclista, egoista i injusta sobretot. Si ens posem a reflexionar ens adonem que la filla està amb un xic, del qual el pare vol saber-ho tot i es mostra molt preocupat sense adonar-se que té un fill que no sap tractar una xica, sense adonar-se que la seua pròpia filla podria trobar-se per la vida amb un xic igual que el seu propi germà. I si açò ocorreguera estic molt segura que al pare no li agradaria gens. Després d'esta reflexió em pregunte: com pot permetre que el seu fill siga un mal educat? Si a ell no li agrada que la seua filla estiga amb un mal xic o ho passe malament per una relació, també hauria de comprendre que hi ha pares com ell als quals no els agradaria sentir que el fill d'este no ha sabut cuidar les seues filles. També estic segura que si el xic vera plorar la seua germana per un altre, no li agradaria gens, i si vera la seua pròpia mare plorar per culpa de son pare, tampoc li agradaria. Em pareix molt egoista i vergonyós.

/.../ A vegades, abans de fer un comentari m'agrada veure els altres per a veure si

Els nostres cossos, els nostres drets

compartisc les opinions o no i he vist alguns que diuen que les xiques patim més i que per això és normal que el pare es preocupe més per ella que per ell. Bé, jo compartisc la idea que generalment les xiques patim més perquè ens aferrem molt més i vivim les relacions amb molta intensitat però si açò ocorre, no és perquè sí o perquè vulguem, sinó perquè xics com el del vídeo ens han fet patir. 30.1.16

Mireia Bebel

L'entrada que comentaré està formada per dos vídeos diferents; en el primer apareix un pare amb la seua filla tenint una conversació sobre relacions amoroses, i en la de baix la mateixa conversació però amb el seu fill. Aleshores, perquè són vídeos diferents? Està clar que tant en aquesta serie americana com en la nostra vida, els pares, a l'hora de parlar de relacions afectivosexuals, no ho fan de la mateixa forma per als xics que per a les xiques.

En el vídeo de la xica el pare ja comença xafardejant el seu mòbil perquè ella li conte el que està parlant. Per què les xiques tenim por o vergonya de parlar dels nostres temes amorosos als nostres pares? Jo crec que això ens passa perquè, com que ells tampoc ens donen eixa confiança per a parlar obertament de tot i suprimeixen els temes tabú, no ho fem. El pare no és que siga molt llest ja que, en lloc de preguntar-li com es van conèixer, per què li agrada..., comença atacant el xic dient que és molt major, que si té antecedents... Però la cara li canvia quan ja el tema comença a anar-se'n cap al sexe. Aquesta actitud del pare és el que a la filla no li agrada, i prefereix anar-se'n que continuar amb la conversació.

En el segon vídeo és el mateix pare però en aquest moment està parlant amb el seu fill. La conversa comença d'una manera molt natural i es nota que no està forçada. El xic li conta que ja ha deixat la seua núvia, que no pot estar més de tres mesos en una, que amb l'última la va enganyar amb una altra perquè havia begut molt, que està amb cinc xiques a la vegada... I el pare, davant aquesta situació, no fa cap comentari negatiu i pareix estar d'acord amb tot el que li està contant el seu fill.

Jo crec que mai entendré aquesta diferència entre els xics i nosaltres. Com un pare no accepta que la seua filla siga feliç amb un xic, encara que siga més major que ella, i sí que accepta que el seu fill enganye la núvia i estiga amb quatre o cinc més? És millor que la seua filla estiga amb un xic que l'estima, i si és més major, pot estar més centrat en la vida, però clar... També tenint el panorama a casa de com és el seu fill, és normal que no vulga que li toque el mateix tipus d'home.

En la meua opinió pense que si els pares volen que tinguem confiança en ells per contar-los qualsevol cosa, haurien de comprometre's a no jutjar-nos en les nostres decisions i deixar-nos ser feliços a la nostra manera, perquè al cap i a la fi és la nostra vida i som nosaltres qui decidim com viure-la. 28.1.16

Iris Rainbow

Bon dia,

El tema dels dos vídeos ens afecta molt als joves avui en dia.

Els pares des de sempre han tractat d'una manera les filles i d'una altra manera els fills.

I per què és això? Perquè la societat ens ha ensenyat que les xiques tenen més problemes i cal protegir-les molt més. En canvi, en el cas dels xics, sempre s'ha pensat que ells són molt més forts i valents i no hi ha tanta probabilitat que els passe res.

En la meua experiència, no puc opinar molt perquè no tinc germans, però sí que he notat que els meus pares sempre em repeteixen el mateix: "compte amb el núvia, que ja saps el que pot passar" o "vindràs sola fins a casa?", "no vages per carrers solitaris, que poden fer-te alguna cosa".

No m'agrada gens que la societat tinga una opinió sobre les dones i una altra sobre els homes, perquè es pensa que nosaltres sempre som les més vulnerables i ens podem ficar en qualsevol embolic.

Per això m'agradaria que els pares reflexionaren i, a l'hora de criar-nos, també tingueren en compte que les xiques no som menys que els xics, i que ens poden educar de la mateixa manera als dos perquè som exactament iguals.

Un comiat. 5.3.16

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.5. Jon, Dani i la performance de gènere 2EBC

Nivells: Segon cicle d' ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Rols de gènere](#)

[#Ficció](#)

[#Desigualtat](#)

[#Masclismes quotidians](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu el vídeo [Jon, Dani i el sexisme](#), fragment del capítol 6x9 de la sèrie Física o química (novembre 2010) on Jon, que va amb cadira de rodes, i Dani fan l'amor en l'ascensor de l'institut i després contem com és la seua relació als amics.

Responen a les qüestions. Després, poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Com és la relació entre Jon i Dani? Creus que és igual que com la contem als altres? Si no ho és, per què menteixen? Què volen que pensen els altres d'ell i d'ella?
2. Creieu que aquesta escena entre Jon i Dani és o pot ser real?
3. Els i les adolescents de les sèries s'assemblen a les persones de carn i ossos? Com creuen els guionistes que són les xiques i els xics joves i com presenten les seues relacions?

4. Compareu aquest vídeo de ficció amb el curt [Amater](#) (2011), on un xic amb diversitat funcional s'enfronta a la seua primera vegada sexual després de l'accident que el va deixar en cadira de rodes. Un amic l'aconsella.

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.6. Jugant a nines E

Nivells: ESO

Etiquetes:

#Rols de gènere

#Infantesa

#Coresponsabilitat

#Desigualtat

#Intolerància per gènere

Desenvolupament

Vegeu i comenteu l'animació sobre els estereotips de gènere [Girl and Boy](#) (Marcia Mailoa, 2007).

Llegiu el text "La cura de les persones" i mireu la imatge que l'acompanya.

Responen a les qüestions i poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. En la nostra societat, qui s'ocupa normalment de la cura dels xiquets i dels majors? Per què passa això? Creieu que ha canviat dels pares a vosaltres?
2. Què és l'empatia? És important i positiva per a les relacions personals? La tenen igual els xics que les xiques? Quins avantatges té, segons el text, la cura de les persones. És l'empatia una ferramenta útil contra la violència? Argumenteu-ho.
3. Als xics se'ls continua pressionant perquè facen activitats masculines? Qui pressiona? Feu una llista de coses que no són pròpies de xics. Feu-la també de les xiques.

4. Quines coses que fan les xiques no estan prestigiades socialment? Per què passa això? No són importants per a la vida de les persones?

5. Què és el millor de ser xic? I el millor de ser xica? Quines coses pròpies de xics o de xiques us agradaria poder fer? A les dones els agradaria ser com els homes? I als homes, els agrada alguna cosa de les dones?

6. Hi ha igualtat en l'actualitat? Podeu fer tots i totes les mateixes coses?

Text. La cura de les persones

M. Navarro Port. Revista "Andra", gener 2000

L'empatia emocional és una vacuna contra la violència. Els xiquets que cuiden dels germans menuts es converteixen en adults més empàtics i menys violents perquè l'atenció de les criatures requereix paciència i empatia, i aquesta segona és la característica més important de la conducta altruista humana.

El repertori emocional de les xiquetes i de les dones és major i més ric, i el dels xiquets i barons és més limitat, diferència deguda als aprenentatges primerencs i no a factors genètics. Als xiquets se'ls obliga a reprimir els sentiments de debilitat, por i vulnerabilitat. Les xiquetes aprenen aviat a oferir suport emocional als xiquets i xiquetes més menuts. Els xics, al seu torn, aprenen a rebre aquest suport, fins al punt que alguns creuen que és el que mereixen, però no se'ls ensenya a donar-lo.

**Xiquets jugant amb nines!
No et fa por que es convertisquen en...**

...bons pares!

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.7. Tindre el que s'ha de tindre! EB

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles.

Etiquetes:

#Masculinitat(s)

#Pressió grupal

#Ficció

#Rols de gènere

Desenvolupament

De vegades la sèrie *Física o química* ens sorprèn qüestionant la masculinitat tradicional.

Mireu els fragments següents, una mostra de la violència que els barons pateixen i exerceixen, extreta del capítol 4 de la 7a temporada ("Tragedia en el Zurbarán").

Responen després a les qüestions en grups de 3 o 4 persones. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

- "Teresa, Álvaro i les ganes de ser popular"
- "Àlvaro, Jon i la masculinitat"

Qüestions

1. Dibuixeu la silueta d'un home. Dins d'ella escriviu paraules o frases que indiquen com ha de ser i comportar-se un home. A la part de fora, escriviu el que no ha de ser o fer.
2. Quina relació tenen Álvaro, Jon i Toño? Són amics? Es cuiden entre ells?
3. En aquestos fragments, com han de ser els xics perquè se'ls valore?
4. On situaríeu els personatges que apareixen en els vídeos: hegemonia, complicitat, subordinació o marginació?

5. Quins costos té per als xics haver de demostrar que són hòmens i que tenen "ous"? Val la pena?

[Recomanem per al professorat dos llibres de [Daniel Gabarró](#) per a descarregar-se de franc: [Transformar a los hombres, un reto social](#) i [¿Fracaso escolar?, la solución inesperada del género y la coeducación](#). Podeu també veure aquest vídeo amb una [entrevista a Daniel Gabarró \(12'20\)](#)]

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.8. Sent que sóc un fill dolent EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles.

Etiquetes:

#Masculinitat(s)

#Rols de gènere

#Hòmens igualitaris

#Anglès

Desenvolupament

Llegiu el text i comenteu les qüestions per parelles. Després, poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Per què se sent malament George? Aquest text de la sexòloga Shere Hite té més d'una dècada. Penseu que ha canviat la situació en l'actualitat?
2. Quina relació teniu els xics amb els vostres pares? I amb les mares? Us imagineu parlant-los de l'últim enamorament que heu tingut? Amb qui podeu parlar de sexe? I les xiques?
3. Mireu i comenteu el vídeo de Tony Porter "Un llamado a los hombres" o bé mireu els tres vídeos del documental *The Mask We Live In* (estan en anglès). Comenteu-los.
  - a. Ian i la masculinitat (en anglès). Ian és un jove universitari que va patir bullying de xicotet i quan va arribar a la secundària va intentar masculinitzar el seu comportament (allunyant-se del seu amic "femení", abandonant el teatre, jugant a bàsquet...).
  - b. Pares i fills. (subtítols en casellà) Un jove decideix ser un pare sensible i amorós amb

el seu fill. Altres hòmens parlen dels seus pares i dels canvis que s'estan produint en la paternitat.

c. The teacher (en anglès). Un professor fa tallers per ajudar els joves a connectar amb les seues emocions i a obrir-se al món.

4. Heu conegut situacions semblants a les dels vídeos?

5. Si decidiu tindre fills, quin tipus de pare o de mare penseu que sereu?

Text. La masculinitat

[...] En la pubertat, se li diu al xiquet que ha de "créixer", "deixar de ser un marieta" i no quedar-se aferrat a les falces de sa mare". [...] Tot açò fa que els xics se senten obligats a adoptar una "imatge masculina" [...]. Se suposa que els xics han de mostrar una nova "imatge dura", ridiculitzar les seues mares i distanciar-se d'elles, sobretot davant d'amics, pares i germans barons. Com conta un xic anomenat George: "Quan vénen els meus amics i ma mare intenta dir-me quin programa puc veure en televisió, és humiliant. 'Apaga la televisió!', em va cridar una vegada des de l'altra habitació. Em va fer tanta vergonya que vaig cridar: 'Calla!', i vaig pujar el volum encara més. Els meus companys es van quedar impressionats: 'Em sembla que a tu no pot dir-te ta mare el que has de fer!', va exclamar un. Des d'aleshores, fins i tot els més majors em respecten, però sent que sóc un fill dolent i tinc por que ma mare m'odie".

[...] Aquesta pressió social sobre els barons, que, en ocasions, comença amb les "intimidacions"

a l'escola, moltes vegades produeix una prolongada crisi moral i emocional, un període durant el qual el xic intenta canviar la seua personalitat, semblar "dur" i "impassible". [...]

Els extrems de comportament "dur" i la violència que s'han atribuït a les hormones masculines (i, per tant, s'han considerat "normals") són, en realitat, desmesurats i gens normals. Si la societat prohibira intimidar així els xiquets, seria molt més harmoniosa i menys violenta.

Shere Hite. *El País Semanal* (2002)

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.9. Sobre quin cel 2EB

Nivells: Segon cicle d'ESO i Batxillerat

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Ficció](#)

[#Violència en la parella](#)

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Rols de gènere](#)

Desenvolupament

Mireu el video "[3 metres sobre el cel](#)" que correspon als primers 5 minuts de la pel·lícula del mateix nom dirigida el 2010 per Fernando González Molina.

Llegiu i comenteu la carta que envia un jove a H, el protagonista de la pel·lícula.

A l'entrada del blog Karícies "Sobre quin cel?" hi ha comentaris d'alumnes d'ESO i Batxillerat. Responen a algun d'ells o comenteu el vídeo i la carta.

Carta a H, protagonista de "Tres metros sobre el cielo"

Hola H,

Després de veure [la pel·li](#) que conta una part de la teua vida, he arribat a una conclusió: crec que tardaré molts anys a tindre una novia perquè no m'assembla gens al tipus de xic que tu ets i que tant d'èxit té amb les xiques.

En primer lloc, no puc tindre moto perquè a ma casa estan prohibides. Tinc un germà de vint anys en cadira de rodes (per fer el cafre amb la seua) i ma mare i mon pare no

volen saber res d'aquestes màquines. De tota manera, si la tinguera, cap xica s'agafaria dels meus abdominals, com la Babi feia amb tu, perquè no en tinc. Com és obvi, tampoc no faig competicions de motos amb una xica lligada al darrere (amb un cinturó perquè no caiga), ni guanyaria cap concurs de flexions en un marquesina. Per cert, aprofite per donar-te el meu condol per la mort del teu amic Pollo en una de les carreres.

En segon lloc, no sóc ni la quarta part de valent que tu i no m'atreviria a entrar en una casa que no és meua, botant la tanca i trencant un vidre, per a fer l'amor amb la xica que m'agrada. Tampoc no li partiria la cara a un xic perquè accidentalment li ha tirat una copa al vestit de la meua xicota, ni amenaçaria la professora d'aquesta perquè la tractara bé i no contara a sa mare que fa campana amb mi.

En tercer lloc, em costa molt passar, com tu fas, de la família o dels estudis, i per molt que ho intente (de veritat que m'esforce per ser com tu!), em costa creure que tindre un treball farà la meua vida més miserable. La veritat és que no tinc la sort que tu tens d'un germà que em mantiga, de manera que no em queda altra que traure bones notes per a accedir el dia de demà a una professió que m'agrada.

En quart lloc, mai gosaria posar-me en la vida amorosa de ma mare, ni li pegaria una pallissa al seu amant (quasi fins a matar-lo), encara que els descobrira al llit.

I ja per acabar, diré que no tinc la teua experiència en l'amor (ho confesse: sóc verge) i

això m'obliga a preguntar-te com he de fer per a portar la iniciativa de la relació sense semblar un babau, perquè és que, en quasi totes les pel·lis que veig, els xics ja ho saben tot del sexe i, per a les xiques, sempre és la primera vegada.

Bé, sense més, i des de l'"admiració" d'un xic tímid i amb pors, m'acomia i espere la teua resposta, o la de qui em pugui ajudar.

Carles

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.10. Vestido nuevo EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Infantesa](#)

[#Creativitat de gènere](#)

[#Ficció](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu el curt "[Vestido nuevo](#)", de Sergi Pérez (2008). Al col·legi de Mario celebren els carnestoltes i ell està molt content amb la seua disfressa especial. Malauradament, no tot el món pensa igual...

Després, responeu a les qüestions en grups de 4-5. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Per què insulten Mario en classe? Has vist o viscut alguna situació semblant?
2. Com creus que actua la mestra? Què hauries fet tu en el seu lloc?
3. Què penses de la manera d'actuar d'Helena, l'amiga de Mario?
4. Com valores l'actuació del director del col·legi?
5. Què penses del pare de Mario?
6. Per què hi ha persones que insulten altres? Què aconseguixen?

7. Què ha de fer l'escola perquè l'alumnat no es quede amb la boca oberta quan un xiquet porta un vestit a classe?

8. Imagina que ets gran i tens un fill com Santos. Què faries?

9. Imagina que el teu fill o filla arriba a casa i et conta el que ha passat a l'escola. Què li explicaries? Ho parlaries amb la resta de mares i pares? Us plantejaríeu alguna acció contra l'escola?

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.11. Educació sense gènere 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Rols de gènere

#Sistema sexe-gènere

#Infantesa

#Creativitat de gènere

Desenvolupament

Llegiu i comenteu per parelles la notícia que parla de l'Escola Egàlia a Suècia, "Un preescolar mixto donde no hay sexo".

Podeu llegir i comentar també les notícies següents:

- Storm. Canadà. Una familia canadiense criará a su bebé sin atribuirle identidad de género (2011)
- Pop. Suècia. Una pareja de suecos de ideas feministas educa a su hijo sin imponerle un género. (2013)

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Notícia: Educar sense gènere

Un preescolar mixto donde no hay sexo

Cordelia Hebblethwaite, BBC News, 23 de julio de 2011

/.../ A primera vista, la escuela en Sodermalm -un distrito de la capital sueca- parece como cualquier otra. Pero si usted escucha con atención verá que hay una gran diferencia.

Los maestros evitan el uso de los pronombres "él" y "ella" cuando le hablan a los niños.

En su lugar, se refieren a ellos como "amigos", por su primer nombre, o como "hen", un pronombre neutro prestado del finlandés.

¿Cambiar a la sociedad?

No es sólo el idioma lo que es diferente aquí.

Los libros han sido cuidadosamente seleccionados para evitar las presentaciones tradicionales de género y los roles de crianza.

Por lo tanto, los niños no leerán cuentos como "La Bella Durmiente" y "Cenicienta", sino, por ejemplo, un libro sobre dos jirafas que encuentran un cocodrilo bebé abandonado y lo adoptan.

La mayoría de los juguetes y los juegos que habitualmente se pueden encontrar en cualquier jardín de infantes están ahí -muñecas, tractores, canteras de arena, entre otros- pero se colocan deliberadamente uno al lado del otro para animar al niño a que juegue con lo que él o ella prefiera.

En Egalia, los chicos son libres de vestirse y jugar con muñecas, si eso es lo que quieren hacer.

Para la directora del preescolar, Lotta Rajalin, se trata de dar a los niños una posibilidad de elección mucho más amplia, y no limitarlos a las expectativas sociales basadas en el género.

"Queremos darles todo el espectro de la vida, no sólo la mitad. Es por eso que estamos haciendo esto. Queremos que los niños conozcan todas las cosas en la vida, no sólo la mitad de ellas", le dijo a la BBC.

Todo el personal claramente siente pasión por este principio.

"Quiero cambiar las cosas en la sociedad", señala Emelie Andersson, de 27 años de edad, quien acaba de culminar su formación como maestra y específicamente optó por trabajar en Egalia debido a su política en materia de género.

"Cuando nacemos en esta sociedad, la gente tiene expectativas diferentes en función de si nosotros somos un niño o una niña. Esto limita los niños", indica.

"En mi mundo, no hay un 'mundo para las niñas' y otro 'mundo para los niños', no", agrega.

La política de identidad

El año pasado, una pareja sueca provocó un escándalo en los medios de comunicación al anunciar que había decidido mantener el sexo de su hijo, de nombre Pop, en secreto para todos menos para sus familiares más cercanos.

Hubo un caso similar hace poco en Canadá con un bebé llamado Storm.

Pero ¿no es confuso para un niño pequeño cuando se desdibujan las fronteras de género?

Es una crítica que la directora de Egalia ha oído muchas veces, pero la refuta con vehemencia.

"Todas las chicas saben que son niñas y todos los chicos saben que son niños. No trabajamos con el sexo biológico. Estamos trabajando con lo social", expresa

El veredicto de los psicólogos infantiles y expertos en género está dividido: la mayoría apoya el objetivo, pero cuestiona los medios.

"Los sentimientos son excelentes, pero no estoy seguro de que lo estén haciendo de la

Els nostres cossos, els nostres drets

forma adecuada”, dice la psicóloga británica Linda Blair.

“Creo que es un poco rebuscado. Entre las edades de tres y siete años, el niño está en busca de su identidad y parte de su identidad es su género, no se puede negar eso”, le señaló a BBC.

Obsesión con el género

Pero Suecia toma en serio las cuestiones de género y, por varios años, el gobierno ha llevado su batalla al patio de recreo.

Ahora es común ver asesores de género en las escuelas, y es parte del plan de estudios nacional luchar contra la discriminación de todo tipo.

Suecia es a menudo elogiado como uno de los países más igualitarios del mundo en este respecto, pero hay críticos que piensan que las cosas han ido demasiado lejos.

/.../ la escuela Egalia -que es financiada por el Estado- está demostrando ser popular y cuenta con una larga lista de espera.

Pia Korpi, una diseñadora de metal, y su marido Yukka, un bailarín y coreógrafo, tienen dos hijos en la escuela.

Korpi dice que ella y particularmente su marido han tenido que luchar para poder trabajar en lo que les gusta, pues sus intereses no se acomodaban a las expectativas de género, así que quieren que sus hijos se sientan libres de estas restricciones.

Korpi apunta que la mayoría de sus amigos y familiares los respaldan 100%, pero admite que algunas personas podrían no entender su elección. /.../

[Recomanem per al professorat la lectura del llibre [Buscando el final del arcoiris. Una exploración de las prácticas de criança desde la fluidez de genero](#) (Bellaterra. 2011). En l'enllaç podem llegir l'índex i la introducció.]

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.12. Educació sexista i estereotips EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Sistema sexe-gènere

#Rols de gènere

#Feminismes

#Violències masclistes

#Educació sexista

Desenvolupament

Mireu la graella extreta de Feminisme per a principiants, de Núria Varela. Per parelles imagineu frases en les quals es valore de manera diferent la mateixa

característica. Per exemple:

- Laura és molt egoista, mai vol compartir els seus apunts quan li'ls demane. Joan és un xic amb caràcter; s'estima les seues coses i no li agrada compartir-les.
- Estel·la és tímida i pàmfila; per a arrencar-li una frase has d'insistir molt. A Carles li agrada pegar-li voltes a les coses, i quan no té ganes de parlar, se l'ha de respectar.
- La meua filla és molt dòcil i sempre fa cas a la primera. El meu nebot és tan apocat que mai et porta la contrària en res; no sé què serà d'una persona tan dèbil a la vida!

Vegeu el [capítol 3. Normes de gènere, desigualtats i violències](#), del projecte divulgatiu d'animació basat en el llibre *Dibuixant el gènere* (Gerard Coll-Planas i Maria Vidal, Edicions 96), [L'animació està també en castellà i en anglés.]

Responeu a les qüestions per parelles. Després, poseu en comú les vostres reflexions amb una altra parella i, posteriorment, amb el grup classe.

Qüestions

- Hi ha algun exemple en el vídeo que mostre el que hem vist a la graella?
- Què significa interseccionalitat?
- Què és el sostre de vidre?
- Assenyalau exemples de desigualtats de gènere que apareixen en l'animació. En coneixeu més?
- Esteu d'acord amb l'afirmació del vídeo "Tots i totes reproduïm el sistema"?

Quan algú es comporta així:	Si és una xiqueta, es diu que és:	Si és un xiquet, es diu que és:
Activa	Nerviosa	Inquiet
Insistent	Cabuda	Tenaç
Sensible	Delicada	Efeminat
Desimbolta	Grossera	Segur
Desinhibida	Descarada, fresca	Simpàtic
Obedient	Dòcil	Dèbil
Temperamental	Histèrica	Apassionat
Audaç	Impulsiva, actua sense pensar	Valent
Introvertida	Tímida	Reflexiu
Curiosa	Xafardera	Despert, intel·ligent
Prudent	Responsable, assenyada	Covard
Si no comparteix	Egoista	Defensa el que és seu
Si no se sotmet	Agressiva	Fort
Si canvia d'opinió	Voluble, capritxosa	Capaç de reconèixer els errors

Taula extreta de *Feminisme per a principiants*, de Núria Varela

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.13. Homotransfòbia a l'escola EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Homofòbia](#)

[#Transfòbia](#)

[#Vloggers](#)

[#Rols de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo [Me llaman maricón en el colegio](#), on Abraham Quintana ens conta, en el canal [SpanishQueens](#), la seua experiència en el col·legi quan els seus companys li deien "maricó" per jugar amb nines, i cap mestre va fer res per evitar-li el patiment. Quintana acaba amb una recomanació a qui vol estudiar Magisteri:

"M'agradaria demanar a tots els mestres, a tots els que volen estudiar Magisteri, que s'ho pensen, que ser mestre no és simplement una carrera més. Un mestre està en els primers anys de formació d'una persona, i aquestos anys marquen per a tota la vida la seua personalitat; la qual cosa significa que és una professió amb una responsabilitat enorme. I estic fart de veure gent que decideix estudiar Magisteri perquè no sap què estudiar. I això no solament és aplicable al tema de l'homosexualitat, sinó a tots els temes."

Vegeu i comenteu el vídeo [Vida social y rechazo](#), on el vlogger trans Marcos Duran Mateos explica el bullying i l'aïllament que

ha patit gran part de la seua vida.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per a dinamitzar el debat" que suggerim.

Idees per a dinamitzar el debat: Per què l'assetjament homotransfòbic és més comunament exercit per barons? Quines mesures va prendre la vostra escola contra el bullying homotransfòbic? I l'institut? El bullying és només responsabilitat de l'escola? Quina responsabilitat tenen els companys de la persona que pateix bullying? Què podem fer quan veiem violència? Actuar sols, actuar en grup, demanar ajuda...?

[Orientacions per al professorat. És important que es comente que quan una persona està aïllada és més fàcil mirar cap a un altre costat quan se l'està assetjant, o fins i tot participar-hi en major o menor mesura. De fet, aïllar-la sol ser previ a l'assetjament, tot i que de vegades n'és una conseqüència. Així, la gent acaba pensant que la violència és culpa de la víctima, que és estranya i no se socialitza amb ningú.]

Els nostres cossos, els nostres drets

1.4.14. L'horitzó de la injúria EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Homofòbia

#Ficció

#Rols de gènere

#Masculinitat(s)

#Intolerància per gènere

Desenvolupament

[Per a primer cicle d'ESO, podem comentar solament el text A]

Vegeu i comenteu el vídeo [“El Horizonte de la injuria”](#) fragment de la sèrie Glee (1x20) on el pare de Kurt dóna una lliçó d'antihomofòbia. El pare de Kurt i la mare de Finn s'han enamorat i han decidit viure en la casa de Kurt. Aquest decora l'habitació perquè ell i Finn puguen estar còmodes i tindre intimitat.

Llegiu i comenteu els textos A, B i C que parlen del que el filòsof Didier Eribon ha definit com l'horitzó de la injúria. Eribon explica en Reflexiones sobre la cuestión gay que “a través de la injúria s'estigmatitza un grup de persones per les seues conductes sexual. I les marques que aquest insult deixa en la vida dels injuriats és la base material sobre la qual es construeix la identitat homosexual i també la lluita per la seua dignitat.”

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les “idees per al debat” que suggerim.

Idees per al debat: Expliqueu situacions d'injúria. Creieu que la injúria funciona de la mateixa manera en les xiques? Només pateixen la injúria les persones homosexuals?

Textos sobre l'horitzó de la injúria

A

«Un niño —tal vez, muy pequeño, no más de cuatro, cinco o seis años— es brutalmente insultado. Se lanza contra él una injuria feroz: es a través de las palabras (aunque no pocas veces, también mediante la violencia física) que se lo acorrala en un lugar horrible. Se lo expulsa del paraíso con una acusación que no entiende: “maricón”. El niño no sabe qué hizo mal. Trata de descubrir en qué se equivocó, pero no encuentra nada malo en él. Los padres lo miran y ponen cara de preguntarse en qué han fallado. El niño se da cuenta de eso, pero no ve nada malo en él —salvo que empieza a sentir una culpa sin objeto que le corroe el alma.

Desde muy pequeño, el “maricón” comienza a sentir que su vida será un calvario. Y no se equivoca. A través de la injuria se lo ha constituido como “el que no cumple la norma”, y se lo castiga por eso, y ya jamás se lo dejará de castigar. El niño no ha hecho todavía nada “malo”, pero lo hará, y los que lo insultan ya lo saben. Por eso lo injurian, lo acorralan, lo agreden.»ⁱ

B

«Que cada vez más gente se resista a declararse homófoba no quiere decir que la homofobia no

exista; existe y está muy viva. Como explica muy gráficamente el filósofo Eribon, un gay tiene siempre ante sí el horizonte de la injuria. Cuando un niño escucha en el colegio o en el instituto el insulto “maricón” (el insulto más utilizado en todos los colegios del mundo), siente esta palabra, aunque no vaya dedicada a él en particular, como una agresión que se inscribe para siempre en su cuerpo y su memoria. Cuando la palabra “maricón” se escuche en un discusión de tráfico, un gay que pase por allí sabrá que se refieren a él; cuando un padre o una madre utilizan esa palabra de manera despreocupada, su hijo maricón o su hija “tortillera” tendrán que crecer con ello.»ⁱⁱ

C

«He querido responder a algunas preguntas sobre el proceso de socialización gay’, explicó Eribon, que puntualizó que su libro se centra en la homosexualidad masculina, aunque algunos análisis, dijo, son también válidos para la femenina. ‘He querido demostrar que el gay está definido por el orden social antes de que él mismo sea consciente de lo que es. Empiezo mi análisis por la injuria porque me parece lo que más define la existencia gay. Lo único que engloba a todos los gay es haber vivido esa experiencia del insulto. Un gay es una persona que alguna vez fue tratada de mariquita o que, aunque no tuvo esa experiencia directa, toda su vida ha oído esa injuria y sabe que podría haberla sufrido. La relación con la sociedad, con el mundo, está mediatizada por esa injuria. Se ha inscrito en la mente del individuo y ha fabricado la conciencia’.»ⁱⁱⁱ

i MOLINA, Daniel (2001): “Gays: de la injuria al orgullo”. clarin.com

ii GIMENO, Beatriz: “Homofobia”. Revista *Trasversales* número 9, invierno 2007-2008

iii ANTON, Jacinto (2001): *El ‘gay’ aprende su diferencia a través del insulto*. afirma Didier Eribon, El País.

Els nostres cossos, els nostres drets

Els nostres cossos, els nostres drets

Nota: Orientacions didàctiques

Com veureu, algunes de les activitats incloses en aquest projecte contenen instruccions que us ajudaran a posar-les en pràctica a l'aula. Quan aquest no siga el cas, les podreu treballar individualment, mitjançant alguna de les estructures cooperatives que expliquem en l'annex "Estructures cooperatives", o bé com a xicotet projecte de treball. D'altra banda, és també recomanable treballar els continguts de forma transversal en les diferents assignatures del currículum que es consideren adients.